

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 14. september 2016 Nr. 37 (2943)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 1.85 €

Peatagem maanteeameti reform!

Raplas loodi kodanike ühing Avalikult Riigireformist, et Vabariigi Valitsus ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) alluvuses olev Maanteeamet tunneks enda vastas läbirääkijana organisatsioonilist jõudu. Mittetulundusühingu Avalikult Riigireformist esmane ülesanne on peatada Maanteeameti reform sellisel kujul.

Lk 4

Fotomontaaž: SIIM SOLMAN

Märjamaa, Kullamaa ja Vigala said valmis ühinemislepingu. **Lk 3**

Maanteeameti Rapla teenindusbüroo kolis riigimajja. **Lk 4**

Rapla Vesiroosi gümnaasiumi juurde ehitati välijõusaal. **Lk 7**

MIKK ALLAS:
"Abielu" kunstiga annab vabaduse
Lk 12 ja 13

Koduloolane

Rapla Autobaasi kokkutulek. **Lk 16-17**

Kolm korda üle Atlandi ja lõpuks Raplas – Rasham Suarez. **Lk 25**

Kärssav kumm ja rajud hobujõud. **Lk 32**

Juhtkiri

Milleks meile oma piim ja leib?

Pealinnas, loomulikult ka Riigikogu liikmete hulgas ja erinevates ministeeriumides, on neid, kes siiralt usuvad, et Eestile on maapiirkonnad, mille ülalpidamiseks tuleb kulutada täiendavaid vahendeid, ainult rängaks koormaks. Nad on veendunud, et ka päriselt eksisteerivad mingid meie tahtest sõltumatud loodusseadused, mis tõmbavad inimesi kokku tömbekeskustesse (Tallinn, Tartu ja võib-olla veel ka Pärnu). Neid on raske veenda, et tegelikult on see ainult kasuhoiute suuretevõtjate ja rumalate ning vastutustundetu poliitikute kujundatud suhtumine, mis sunnib inimesi nende tahte vastaselt linnadesse koonduma, sest teisiti ei ole lihtsalt enam võimalik.

Ülemaailmse linnastumise usku inimesed ei kahtle loomulikult ka selles, et põllumajandusliku tegevuse arendamine Eestis on täiesti mõttetu. Nad on pähe võtnud, et põlluharimise ja loomade pidamise lõpetamisega hoiaks riik kokku suuri summasid, mida oleks võimalik investeerida ükskõik kuhu, kas või Rail Balticu ehitamisse. Neile on võimatu selgitada, miks me peame ise oma toidulaua katmiseks vajaliku kasvatama just siin ja mitte kusagil mujal. „Milleks meile eesti leib, eesti kartul, eesti õunad, eesti piim ja eesti liha, kui seda kõike on võimalik tellida ükskõik millisest maailma otsast,“ küsivad linnastujad siiralt imestades.

Mõni aeg tagasi rääkisid sellise mõtteviisi esindajad Marek Strandberg ja Mart Luik Kuku raadio „Keskpäevatuunis“ sellest, kui mõttelage on raha paigutamine loomakasvatuse ja üldse igasugune põllumajandusliku tegevuse toetamine.

Just selliste arusaamade levimine on põhjuseks, miks on viimase kahe aastaga Eesti piimakarjast kadunud 10 000 piimalehma ja karja hävitamine jätkub aina kiirenevas tempos. Väiketootmine on ammu lõpetanud, järg on jõudnud suurtootjateni, uksi sulgevad juba ka alles hiljuti valminud moodsad karjakasvatuskompleksid.

Kellegi investeringud on muutunud mõttetuks ja unistused kildudeks kukkunud. Koos sellega on mõttetuks muutunud ka aastatepikkune karjaaretustöö, sest kadunud karja ei ole enam võimalik taastada. Uus algus tähendab taas aastatepikkust tööd, mille tulemustesse peab olema usku. Tänane Eesti riigi majanduspoliitika ei sisenda seda.

Kindlasti on mingi osa selles üldises languses ka meil, kes me ostame suurte müügiketide omavahelisest võitlusest sündinud odavat veest ja pulbrist segatud piimanimelist ollust, kuid ainult sellega ei ole võimalik ühte majandussektorit põhja lasta. Põhiprobleem on mujal ja lahenduse otsimisega on juba väga kiire.

Südamelt ära

Kas sina tunnend juba särinat?

Stina Andok

Olen varemgi kirjutanud, et mulle hirmsasti meeldib, kui inimesed teevad asju leegitseva kire ja palava armastusega. Eriti meeldib mulle, kui nad teevad asju nii, et teisedki saavad sellest palavusest sooja ja leekidest sädet oma ellu.

Just sedasorti palavust ja särtsu on viimase aastaga minu armas kodulinn väga palju juurde saanud. Kui palju olen ma Rapla kohta kuulnud, et siin ei toimu kunagi midagi, siin ei ela kedagi huvitavat, siin ei ole kuhugi minna, siin ei ole mitte midagi teha – ei lastega, ilma lasteta, sõpradega, vanematega, klassikaaslastega, naabritega. Mitte midagi! Raplal ei ole isegi keskvaljakut, ei ole keskuses oma ujulat, ei ole piisavalt valikuid, ei ole piisavalt huvitav. No ei ole nii!

Siiani arvasin ikka, et kui ei miskit muud, siis on Raplal ju üks trump, mida kõik teavad – ta on Tallinnale nii lähedal. Siis aga intervjuerisin kahte kunstnikku, kes oma installatsiooni pärast pidid nädalaid iga päev Tallinna ja Rapla vahet sõitma ning üks neist veel julges öelda, et „päris

pikk sõit.“ Oeh. Nüüd siis ei ole enam seda head ka, et väike vahemaa pealinnaga?

Ega see teab mis oluline olegi, et igaüks siin maamuna peal teaks, et Rapla on üks väga eriline koht, kus on käinud kord koos väga palju erisuguseid, huvitavaid, värvikaid inimesi, kelle vaimus Rapla edasi õitseb. Muutused ei toimu üleöö, iga seeme peab natuke mullas peidus idanema. Seda ma võin küll juba öelda, et seemned on külvatud, esimesed õiedki varsti puhkemas. Tähtis on seda märgata.

Mina märkan ja annan teistelegi hea meelega märku, et Raplas puhuvad uued tuuled, soojad tuuled, mis kannavad

Mina märkan ja annan teistelegi hea meelega märku, et Raplas puhuvad uued tuuled.

endas armastust kõige vastu, mis sütitab, armastust oma kodukoha vastu, armastust siinsete inimeste vastu. Need armsad inimesed ei usu, et Rapla on üks mõttetu larakas keset Eestit, kus midagi mitte kunagi ei toimu, vaid nad tegutsevad selle nimel iga oma ihurakuga, et midagi toimuks ja kuidas veel toimuks!

Lisaks sellele, et Loomeruim juba aasta jagu on

pakkunud väga erinevaid võimalusi enesetäienduseks ja kutsunud inimesi oma kodudest välja tantsuõhtutele ja kontsertidele, korraldavad needsamad juba tuttavad Loomeruimi noored Rapla oma festivali – Rapla Uus Teatri- ja Muusikafestival Särin -. mis kutsub nii praeguseid kui varasemaid raplakaid ja kõiki-kõiki teisi avastama, kui ägedad võivad olla inimesed, kes seostavad end Rapla ja kui võimsaid muusika- ja teatrielamusi on võimalik oma väikesest kodulinnast kätte saada.

Otsid põnevust, midagi teistsugust, huvitavat? Tahad head muusikat, teatrit või seltskonda nautida? Tahad, et oleks täiega äge, hullult meelde jääv, pööraselt lahe? Siit saab! Juba sellel nädalavahetusel saab! Ja ei pea- gi sinna kaugele-kaugele kivist linna minema. Tule

ja leia sellest mõttetust Kesk-Eesti larakast midagi sellist, mis tõeliselt säriseb paneb! Ma ei ole festivalil veel osalenud, sest see on ju ikkagi Uus ja alles tuleb, aga mina küll juba särisen, vaadates seda esinejate nimekirja ja teades, mida kõike korraldajad on ette valmistanud. Särisen selle kõige põneva ootuses, mis kõik veel sealt mulla alt võib tärnata.

Küsitlus

Kui palju tarbite piimatooteid?

Astra, pensionär: Päevas läheb liiter kindlasti. Poest ainult ostan. Kui on võimalus, siis tarbin talupiima väga hea meelega.

Gert, riigiteenistuja: Mitte väga, aga natuke ikka. Ostan poest. Saan aru sellest, et talumehed raha ei saa, kui hind ei tõuse. Oleksin valmis natuke rohkem maksma.

Mait, insener: Pigem vähem, nädalas paar korda. Hinnatõus oleks täiesti mõistetav, niikuinii kõik hinnad tõusevad.

Viivi, kaubandustöötaja: Ikka iga päev. Poest tuleb, talupiima ei saa kätte. Oleks koht, siis ostaks talupiima.

Mati, pensionär: Palju, iga päev joon ja süüa. Praegu ostan poest, aga kui olen kodus Saaremaal, siis ikka päris piima.

Sirje, pensionär: Pool liitrit läheb päevas. Kohuke, hapukoort ja kohvikoort tarbin ka. Ostan poest.

Küsis Mariliis Vest
Pildistas Siim Solman

Ajaleht 26 aastat tagasi

Asundustalud Kärusse

Ühistöö 6. septembril 1990: „Eesti Vabariigi valitsusjuht Edgar Savisaar külastas Kärü külanõukogu. Sealne Jõeküla ja Kullimaa piirkond on valitud üheks neljateistkümnest Eesti paigast, kuhu hakatakse rajama asundustalusid.

Peaminister kohtus Kärü volikogu esimehe Enno Luulikuga ja mitme kohaliku talupidajaga. Ta käis Kullimaa külas, kuhu on kavas rajada kuni 15 asundustalu. Peatuti Alar Sõmera talus Kullimaal ning 30ndail aastail rajatud asundustalu juures Kädval.”

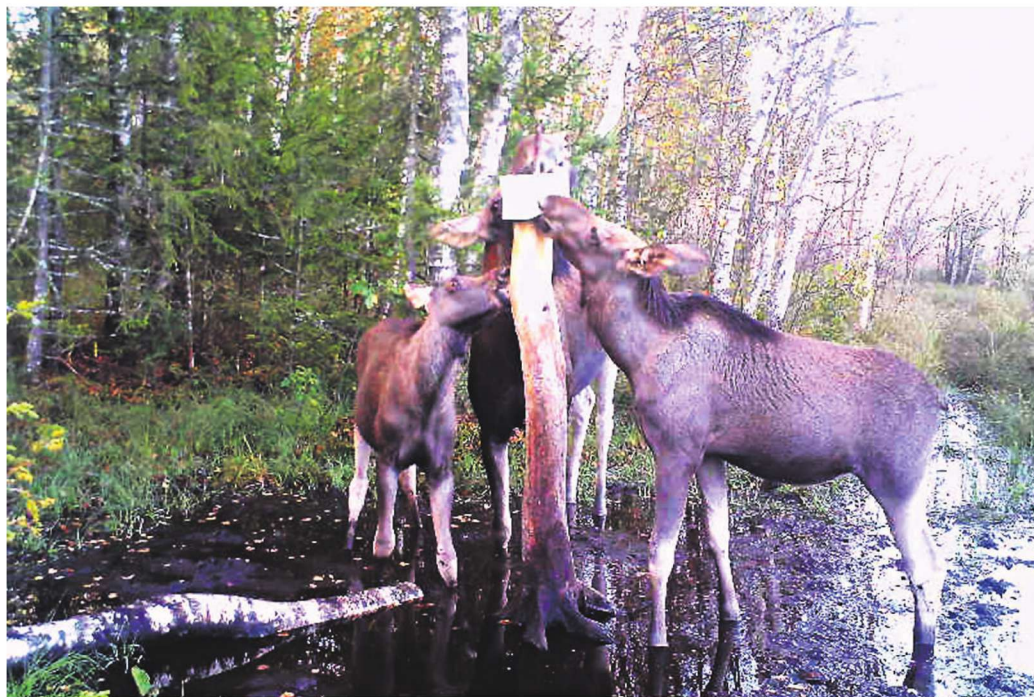
Rahvarinde stipendium

Ühistöö 13. septembril 1990: „Raplamaa Rahvarinne an-

nab välja tuhanderublaase stipendiumi keskkoolilõpetanuile, kes on asunud jätkama õpinguid kõrgkoolis ja kelle senine tegevus lubab lootet, et temast saab tõeline tuleviku Eesti looja. Sel aastal esitas oma kandidaadid vaid kaks kooli – Märjamaa ja Rapla 2. keskkool. Stipendiumikomisjon koos RRR eestseisusega oli otsuse langetamisel tõsise mure ees. Mõlemad noormehed, nii Märjamaalt pärit tehnikaülikooli tudeng Kaur Kiisler kui ka Raplast Eesti Humanitaarinstituuti astunud Aarne Ruben tundusid stipendiumi väärivat. Pärast pikki vaidlusi otsustati raha seekord jagada ja mõlemad mehed RRR stipendiaatideks kuulutada.”

Päevapilt

Foto ja tekst: EESTI JAHIMEESTE SELTS

Põdrapere varajasel hommikutunnil metsas soolakivi kallal maiustamas.

Kes esindavad Raplamaad valimiskogus?

Siim Jõgis

Laupäeval, 24. septembril koguneb Tallinnas Estonia kontserdisaalis valimiskogu, et valida Eestile järgmine president. Kuna Riigikogu selle ülesandega kolmes voorus hakkama ei saanud, tuleb nüüd see ülesanne üle võtta valimiskogul. Sinna kuuluvad 101 Riigikogu liiget ja 234 kohaliku omavalitsuse volikogu esindajat.

Iga Raplamaa kohalik omavalitsus saab valimiskogusse välja panna ühe esindaja. Seitse vallavolikogu on selle otsuse teisipäeva õhtuse seisuga juba langetanud, kolmel ootab see lähipäevadel ees. Enamik valijamehi ütlesid, et praegu veel öelda ei

oska, millise kandidaadi poolt nad esimeses voorus hääletavad. Näiteks Kehtna valla valijamees Eno Hermann ütles, et 21. septembril toimub vallavolikogu istung, kus antakse talle kaasa soovitus, kelle poolt hääletada. Enne seda ei ole ta enda sõnul valmis konkreetsetest nimedest rääkima.

Juuru valla esindaja Sirje Endre

ütles, et tema oma eelistust avalikustada ei soovi. Juuru volikogu arutles selle üle, kas nad on kohustatud avalikult välja üttelema, keda nad toetavad, ning jõudsid otsusele, et nad ei pea seda tegema. Samas olid Kohila ja Rapla valla valijamehed kohe valmis välja üttelema, et nemad toetavad vastavalt Allar Jõksi ja Siim Kallast.

Kaiu vallavolikogu esimees Sulev Viiron ütles, et Marina Kaljurand on temaga küll eraviisiliselt ühendust võtnud, kuid oma eelistust esimeses valimisvoorus ta veel öelda ei oska. Neljapäeva, 15. septembri õhtuks peaks olema kõigis Raplamaa omavalitsustes selge, kes presidenti valima lähevad.

Praegune teadaolev seis:

Omaavalitsus	Valijamees	Positsioon	Erakondlik kuuluvus	Eelistus esimeses voorus
Juuru	Sirje Endre	Volikogu esimees	Parteitu	Ei soovi avaldada.
Kaiu	Sulev Viiron	Volikogu esimees	Parteitu	Veel ei oska öelda.
Kehtna	Eno Hermann	Volikogu liige	Parteitu	Veel ei oska öelda.
Kohila	Jüri Vallsalu	Volikogu esimees	Parteitu	Allar Jõks
Märjamaa	Urmas Kristal	Volikogu esimees	Parteitu	Veel ei oska öelda
Rapla	Ain Täpsi	Volikogu liige	Reformierakond	Siim Kallas
Vigala	Meelis Välis	Volikogu esimees	Reformierakond	Veel ei oska öelda.
Järvakandi	Selgub kolmapäeval, 14. septembril.			
Käru	Selgub neljapäeval, 15. septembril.			
Raikküla	Selgub neljapäeval, 15. septembril.			

Märjamaa, Kullamaa ja Vigala said valmis ühinemislepingu

Siim Jõgis

Märjamaa ja Vigala vald on haldusreformi kontekstis pidanud Läänemaal asuva Kullamaa vallaga ühinemisläbirääkimisi suve algusest peale. Teisipäeval, 13. septembril toimunud töökoosolekul jõuti nii kaugele, et kõigi valdade delegatsioonide liikmed kiitsid ühinemislepingu praeguse versiooni heaks.

Märjamaa vallavanem Villu Karu ütles, et edasi läheb see kolme vallavolikogu töölaual, kus see kas vastu võetakse või tagasi lükatakse. Karu avaldas lootust, et Märjamaa volikogus võiks esimene lugemine olla 20. septembril, kui peetakse korralist istungit. Vigala volikogu esimees Meelis Välis ütles, et ka tema loodab, et leping läbib Vigalas esimese lugemise septembri jooksul.

Kaugeleulatuvaid järeldusi ei maksa siiski lepingu valmimisest teha. Kullamaa vald on samal ajal pidanud ühinemisläbirääkimisi ka Lääne-Nigula suunal. Ka seal on ühinemisleping valmis ning ootab volikogu liikmete hinnangut.

Kullamaa vallavolikogu esimees Einar Pärnpuu ütles, et Lääne-Nigulaga on see protsess isegi kaugemale jõudnud. "Kui kõik läheb plaanipäraselt, siis saame korraldada rahvaküsitluse ja esitada sinna kaks ühinemislepingut," sõnas Pärnpuu.

Rapla 2017. aasta kalender kogub Hooandjas hoogu

Mari Tammar

Juba jaanuari algusest on käinud nobe töö Rapla maakonna 2017. aasta kalendri- ga, mis sellel korral ühendab korvpalli ja pärimuskultuuri, sest kannavad mõlemad Raplamaa identiteeditunnust ja koha vaimu.

Kalendrist leiab 12 fotot, mis on lavastatud Raplamaa kihelkondadest üles kirjutatud pärimuspalade (vanasõnade, rahvakalendri tavade ja regilaulude) järgi. Fotolavastused on tehtud Rapla maakonna eri paigus, näiteks Paluküla Hiimäel, Velise Sillaotsa talumuuseumis, Puraviku Tuuleveski Sepikojas jne. Kõiki neid erinevaid paiku ja stsenaariume ühendavad aga Avis Rapla võistlusvormis korvpallimängijad, kes on sattunud pärimusmaailma ning sellest täie tõsidusega osa võtavad. Nõnda võib kohata meeskonna liikmeid tegemas sepatööd, punumas korvi või tähistamas mõnda rahvaka-

lendri tähtpäeva.

Täna on toimunud viis *photo shoot*'i ehk pildistamist ja valmis on suurem osa kalendri kujundusest. Olgugi et projekti toetavad kultuurkapital ja Kohalik Omaalgatuse Programm, on siiski veel puudu osa raha, et katta kalendri trükikulud. Selleks, et koguda puuduolev summa, on projekt üles seatud Hooandja.ee ühisrahastuse portaali, kus iga inimene saab anda oma väikse panuse ja projekti toetada. Igale toeta-

jale on omakorda vastavalt toetuse summale kingitus. Tule ja toeta sinagi!

Kalendri projekti taga seisavad: fotograaf Siim Solman, kujundaja Ulvi Blande, lavastaja Rauno Kaibiainen, lavastaja ja kunstnik Maili Metssalu, operaator Rain Oksaar, teavitusjuht ja Rapla Korvpallikooli esindaja Sander-Mel Mellikov, idee autor ja projektijuht Mari Tammar. Kalender valmib novembrikuuks ja saab kättesaadavaks kõigile huvilistele.

FOKUSSEERI

KÕIK PRILLIKLAASID

-40%

Nägemise kontroll prillitellijatele TASUTA

15. ja 23. september

Eelregistreerimine telefonil 4855 540

T-R 9-18, L 9-13

Kauplus avatud Rapla Konsumis, Tallinna mnt 16

Täpsemad kampaania reeglid kauplustest! www.optika.ee

EO
Eesti Optik

Raplas hukkus 20-aastane noormees

Stina Andok

Juhuslik mööduja avastas teisipäeval, 6. septembril kella 7 ajal hommikul Rapla kesklinnas asuvast parklast noormehe surnukeha.

Politsei- ja piirivalveameti kommunikatsioonibüroo pressiesindaja Heiko Leesmenti sõnul tegid sündmuspaigale saabunud politseinikud kindlaks, et tegemist on 20-aastase kohaliku mehega. Noormehe surma põhjuse väljaselgitamiseks on alustatud kriminaalmenetlust.

Rapla kultuurikeskuse taga autoparklas lamanud noormehe surmaga seonduvad täpsemad asjaolud ei ole praeguseks veel teada. Ekspertiisi alles teostatakse.

Politseiteated

Juuru vald

12. septembril kella 13 ajal avastati, et Sadala külas on talust varastatud murutraktor Murray, paadimootor Mercury, tööriistu ja muid esemeid. Kahju on 4000 eurot.

Kehtna vald

6. septembril alustati menetlust seoses löömisega Lokutal, milles sai kannatada 39-aastane mees. Kahtlustatavatena peeti kinni kaks 26-aastast ja üks 39-aastane mees.

Märjamaa vald

6. septembril kella 2 ja 8 vahel varastati Vaimõisa külas hoo-vist muruniiduk McCulloch. Kahju on 1600 eurot.

Rapla vald

6. septembril kella 13 ajal löödi Raplas korteris omavahelise tüli käigus 34-aastast naist. Kahtlustatavana peeti kinni 42-aastane mees.

8. septembril kella 12 paiku avastati, et Ülejõe külas on talust varastatud kuus transformatorit. Kahju on 200 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Kuivati katlaruumis oli tulekahju

7. septembril kell 11.04 sai häirekeskus teate tulekahjust Juuru vallas Lõiu külas. Teataja sõnul põles kuivati ning kohapeal püüavad inimesed tulekahju kustutada.

Päästjate saabudes oli suurem tuli maha võetud, päästjad kustutasid põlengu lõplikult kell 11.43. Esialgsel andmetel põles ruutmeetri ulatuses kuivati katlaruum.

Kohilas põles jetti

12. septembril kell 22.19 sai häirekeskus teate tulekahjust Kohilas Toome põigus. Teataja sõnul põles jetti. Päästjate saabudes põles sõiduk lahtise leegiga. Tulekahju lokaliseeriti ühe veejoaga ja kustutati lõplikult pulberkustutiga.

Lääne päästkeskus

Kodanike ühingu Avalikult Riigireformist pöördumine

Asutajate nimel
Margus Jaanson

Raplas loodi kodanike ühing Avalikult Riigireformist, et Vabariigi Valitsus ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) alluvuses olev Maanteeamet tunneks enda vastas läbirääkijana organisatsioonilist jõudu.

Mittetulundusühingu Avalikult Riigireformist esmane ülesanne on peatada Maanteeameti reform sellisel kujul. Üleskutseks on: „Me elame siin ja praegu, me tahame riigilõivu tasudes teenuseid kohapeal!”

Asutatud kodanike ühingu huvi ja eesmärgid on:

- kodanikualgatuse korras aidata kaasa ning seista kodanikele vajalike teenuste säilimise ja kättesaadavuse eest Eesti kõigis piirkondades.

des. Koondada kogukondi, huvigruppe ja organisatsioone tagamaks Eesti Vabariigi pikaajaline tasakaalustatud areng;

- taastada ja säilitada Maanteeameti liiklusbüroode toimunud võrgustik;
- riigireformide kavandamisel lähtuda regionaalsetest vajadustest ja eripärast, arvestades ja kaasates kogukondi ning huvigruppe;
- muutusi ja reforme planeerides on aluseks faktipõhised uuringud, teaduspõhine lähe-

nemine, kogukondi sisuliselt kaasav, aus ning läbipaistev tegevus.

Ärgake, inimesed Raplamaal ja Eestis! Lõpetage see manipulatsioonide ja valede kuulamine ning avage oma silmad!

See, mis meie riigi ja rahvaga tehakse, ei ole riigi juhtimine, vaid tegu on suutmusega riiki ning protsesse juhtida.

Me ei lase viia ellu ühepoolseid reforme ja tunnistada, et üks ametkond Eesti Vabariigi Valitsuse heakskiidul lõpetab Raplamaal ja edaspidi ka mujal Eestis meie lastele, ettevõtjatele ja elanikkonnale eluliselt vajalike teenuste kättesaadavuse.

Meile on MKM-i ja Maanteeameti poolt vastatud, et me ei saa protsessidest aru ning eksitame avalikkust Rapla ARK (ametliku nimega

Maanteeameti Rapla teenindusbüroo) büroo osas.

Inimesed! See ju pandigi kinni – suleti! Pärast vastumeetmeid omavalitsusjuhtide ja ettevõtjate poolt avati see ühel päeval nädalas, siis kahel ja lõpuks, 17. augustil Raplas toimunud avaliku arutelu järgselt ka kolmandal päeval, kuid Raplamaa ja Rapla elanikkonnale vajalike teenuseid ei saa sealt tänaseni, järjekorrad eksamitele on 2-3 kuu pikkused ning lõppu pole näha! Nelja endise kogemustega töötaja asemel on tööle jäänud üks.

Maanteeamet kordab oma vastustes, et minge üle e-teenustele ja kõik on kättesaadav. SEE ON PUHAS DEMAGOOGIA!

Ainult e-teenuseid Rapla büroo täna pakubki – see tähendab, et selle, mida Raplas kohapeal pakutakse, saabki e-teenustena kätte, kuid

meie räägime täna nendest teenustest, mis MEILT ÄRA VÕETI ja mida ei ole Raplas taastatud.

Raplamaa elanikkond ja ettevõtjad käivad alates registri sulgemisest ehk reformi algusest vajalikke teenuseid hankimas üle Eesti, kuna kohapeal ei ole neid olemas.

Maanteeameti väitel saab registrieelseteks teenusteks broneerida aja ja spetsialisti Raplasse kohale kutsuda – SEE EI OLE PÄDEV! Neid lihtsalt ei saa ja tuleb minna kas Paidesse, Sauele või Pärnusse.

Järgmise avaliku arutelu kutsume kokku kolmapäeval, 28. septembril Rapla kultuurikeskuses, kuhu ootame esindajaid Maanteeametist ja MKM-ist, maavanemaid, ettevõtjaid, autokoolide esindajaid, kodanikke ja huvigruppe.

Maanteeameti Rapla teenindusbüroo kolis uuele aadressile

Mariliis Vest

Eelmise nädala algul kolis Maanteeameti Rapla teenindusbüroo (suupärasemalt Rapla ARK) Rapla riigimajja, kus kliente teenindab endiselt üks töötaja. Eksamite järjekorrad ulatuvad kahe kuu taha.

6. septembril oli Maanteeameti Rapla teenindusbürool Rapla riigimajas esimene tööpäev. Eile, 13. septembril olid büroo endises asukohas Savi tänaval inimesed segaduses. Raevunud kodanikud kirusid kõva häälega Eesti Vabariiki selle eest, et vajalikud teenused kaotatakse ning toimivad süsteemid lõhutakse.

Segadust jätkus ka aadressil Tallinna maantee 14, kus üks klientidest end B-kategooria sõidueksamile soovis registreerida. Selgub, et septembri ja oktoobri sõidueksamite ajad on täielikult broneeritud ning novembri kohta ei ole isegi klienditeenindajal informatsiooni. „Mida ma nüüd siis teen?“ küsis murelik klient. Kui aga B-kategooria teooriaeksamile aega soovinud kliendile teatati, et

Maanteeameti Rapla teenindusbüroo asub nüüd Rapla riigimajas.

Foto: SIIM SOLMAN

oodata tuleb kolm nädalat, loobus too ja otsustas pöörduda Saue teenindusbüroosse. Kuigi Rapla teenindusbüroo on lahti kolmel päeval nädalas, saab nii B-kategooria sõidueksamit kui ka teooriaeksamit teha vaid kord nädalas, teisipäeviti.

E-teeninduses registreerida pole võimalik

Rapla teenindusbürooga seotud muudatuste tegemisel on Maanteeameti esindajad palju rõhunud sellele, et

väga suur osa toiminguid on võimalik teha e-teeninduse keskkonnas. Praegu ei ole aga autokooli õpilastel võimalik end e-teeninduses eksamitele registreerida.

Maanteeameti Saue teenindusbüroo juhataja Vallo Vanaase ütleb: „Teooriaeksamit võetakse Maanteeameti Rapla teenindusbüroos vastu kord nädalas nagu lubasime. E-teeninduses ei ole võimalik registreerida, kuna teooriaeksamite vastuvõtmisel eelistame vastavalt lubatule

kohalikke elanikke ja seetõttu tuleb eksamile registreerida büroos. Rapla teenindusbürood sulgema ei hakata. Rapla teenindusbüroo kolimise osas saatsime välja pressiteate kõigile kohalikele ajalehtedele.“

Teooria- ja sõiduõpetaja Aire Tammik ütleb, et juba ammu saadavad nemad oma õpilasi teistesse linnadesse eksameid tegema. Maanteeameti käitumine on tema sõnul olnud aga äärmiselt vale ja nahaalne ning sellega ei lepi mitte mingil juhul. See, et

Raplas saavad end eksamitele registreerida vaid kohalikud, on küll siinsetele õpilastele hea, kuid kaotab Tammiku sõnul ära osa autokoolide turust, sest varem käis Raplas ka Tallinna inimesi.

„Maanteeamet tegutseb täpselt nii, nagu autokoole poleks olemaski,“ ütles ta. Veel tehakse naise sõnul õppesõite Raplas, kuid ta nendib, et kui autokoole väga põlvedele aetakse, tuleb pool teha Raplas, pool Tallinnas. Sulgema Tammik autokooli ei hakka. Lisaks teeb teooria- ja sõiduõpetajale muret see, et autokooli õpilastel pole võimalik end kohe eksamile registreerida, vaid oodata tuleb vähemalt poolteist kuud, et siis ainuüksi endale aeg kirja saada.

Informatsiooni selle kohta, et Rapla teenindusbüroo kolib ning eksamid toimuvad nüüd Tallinna maantee 14 aadressil, Tammiku sõnul autokoolidele laekunud ei ole. „Meil ei ole siin monarhia, meil on demokraatlik riik ja nii ei saa käituda. See ei ole normaalne suhtlemine,“ leidis ta. Tammik julgustab sõna võtma koolidirektoreid, kelle õpilased Maanteeameti tegutsemise läbi tema arvates enim kannatavad. „Autojuhiluba pole mingisugune luksuse, vaid eluks vajalik dokument,“ ütles ta.

Taavi Ehrpais on maailmameister täpsussaagimises

Piret Linnamägi

Poolas toimunud raiespordi maailma-meistrivõistlustel saavutas Taavi Ehrpais täpsussaagimises 249 punktiga esikoha ning oli kombineeritud järkamises viiendal kohal.

Möödunud nädalal toimusid Poolas Wislas 32. maailma-meistrivõistlused raiespordis. Võistlusest võttis osa 25 meeskonda 25 riigist, sealhulgas Eestist. Igal alal võisteldi nii individuaalselt kui ka võistkondlikult. Eesti esindusse kuulusid lisaks Raplamaalt pärit Taavi Ehrpaisile veel Sulev Tooming ja Tõnu Reisalu Luualt.

Maailmameistrivõistlustel võisteldi saeketi vahetuses, kombineeritud järkamises ning täpsussaagimises, päev

Maailmameister täpsussaagimises Taavi Ehrpais.

Foto: ERAKOGU

hiljem olid ees langetamine, laasimine ning eraldi arvestuses teatevõistlus. Täpsussaa-

gimises läks Taavi Ehrpaisil ülihästi. Temal ja Norra võistlejal Ole Harald L. Kvesethil

oli küll ühesugune punktisumma, kuid meie mehe täpsus oli punktiarvestuses parem

ja seega riputati kuldmedal talle kaela.

Taavile oli see individuaalselt esimene nii suur auhind. Mäletatavasti saavutas Eesti meeskond, kuhu kuulus ka Taavi, kümme aastat tagasi meeskondliku maailmameistritiitli. Sel aastal nii hästi ei läinud ja tuli leppida 21. kohaga. Taavi Ehrpais oli üldarvestuses parima eestlasena 18. kohal, juunioride arvestuses sai Eesti esindaja Jarro Mikkelsen kolmanda koha.

Eesti koondise põidlahoidjad ootasid edu ka Taavi leiuvanumbri, laasimise puhul, kuid see jäi kahjuks tulemata, sest staažikal metsamehel ebaõnnestus start, mis viis mehe rütmist välja.

„Ma libisesin ning sellega kaotas rütmi. Pinnas ei olnud võistlusala looduslik ning kuna võistlustel on kohustus kanda turvariideid, selle hulgas ka saapaid, siis oli pinnas veidi libe...”

Ma tegin kaks vale sisselöiget ja kaotas 40 punkti, see on aga sellisel võistlusel

suur kaotus. Eks ma muidugi olin õnnetu, kuid selle korvab mu individuaalne saavutus täpsussaagimises,“ rääkis 20 aastat võistlustel käinud Ehrpais.

Raievõistluste üldvõit läks seekord Valgevenes, mille meeskond kogus 4883 punkti. Maailmameistrivõistlused korraldas rahvusvaheline raiespordi assotsiatsioon (IALC) koostöös Poola riigimetsa majandamise organisatsiooniga. Lisaks Euroopa riikidele osales võistlustel Jaapani raimeeskond. Järgmine MM on kahe aasta pärast Norras.

Enne maailmameistri-võistlusi võistlesid samad mehed Luua metsanduskooli karikale ja esikolmiku kohad hõivasidki koondislased. 16 võistleja seas tõestas oma üleolekut mitmekordne Eesti raimeister Taavi Ehrpais, olles parim nii laasimises kui ka langetamises ning ühtlasi üldvõitja.

Osaliselt kasutatakse ehitustööde käigus ära Keavasse minevat sõiduteed, mis kõnnitee valmimisel muutub suunaga asula poole ühesuunaliseks.

Foto: SIIM SOLMAN

Keavasse ehitatakse kergliiklusteed

Mariliis Vest

Kehtna vallas ehitatakse Keavasse jalakäijatele ja jalgratturitele kergliiklusteed. Tee on mõeldud turvaliseks liikumiseks Keava rongipeatuseni.

Kehtna valla majandusnõunik Hans-Jürgen Schumann ütles, et Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu saadud Ühtekuuluvusfondi vahenditega ehitatakse olemasolevale Kehtna-Kaarepere

kergliiklusteele lisaks Keava alevi suunal uus kergliiklustee, et rongile minejate teekond turvalisemaks muuta. Lõigu pikkus on umbes 1,2 kilomeetrit. Kogu kergliiklustee saab valgustatud.

Osaliselt kasutatakse ehitustööde käigus ära Keavasse minevat sõiduteed, mis kõnnitee valmimisel muutub suunaga asula poole ühesuunaliseks. Viljandi maanteelt läheb Keava alevisse sisse kaks sõiduteed, millest üks jääb

mõlemal suunal avatuks.

Lisaks rajatakse Keava raudteejaama uus parkla, mis mahutab kaheksateist autot. Selleks tasandati rongipeatuse kõrval sealset künklikku pinnast. Jalgratturitele ehitatakse välja varjualusega kahekümnekohaline rattahoid. Lepinguliselt peaks tee Schumanni sõnul valmima detsembriks, kuna aga töid tehakse tema sõnade kohaselt väga usinalt, võib töö valmis saada mõned nädalad varem.

Kui soovid kindlat töökohta pidevalt laienevas ettevõttes, siis tule tööle Maximasse!

Mär jamaa Maxima kutsub tööle!

Vabad ametikohad:

- VAHETUSE VANEM
- VAHETUSE VANEMA ASETÄITJA
- KASSAPIDAJA-MÜÜJA
- LETITEENINDAJA
- TRANSPORDITÖÖLINE
- KORISTAJA

Ettevõtte pakub:

- stabiilset palka
- hüvitame transpordi
- tasuta lõunasööke
- erinevaid motivatsioonipakette
- tööalaseid tasuta koolitusi

Tule ise, kutsu kaasa oma sõbrad ja saad iga kutsutud sõbra eest preemiaks 60 euri/bruto!

Täitke töötaja ankeet meie kodulehel: www.maxima.ee

Täpsema info saamiseks pöörduge kaupluse direktori poole: tel 55567654 või

Saatke CV: personal@maxima.ee tel: 55566491

MAXIMA

Meil on tulevikku!

Selgroog on võti inimese juurde

Helerin Väronen

Inimese selja seisund on heaks eluks ülimalt oluline. Istuv töö, füüsiline koormus, valed töövõtted, pikad sõidud ja stress on me seljad viinud aga seisu, kus on vaja juba kõrvalist abi.

Viljandi mnt 6 asuvas Jannete Ilustuudios tegutseb kiropraktik Ingrid Stahl, kes teeb veel nõelravi ning erinevaid massaaže.

Teekond nii Raplasse kui ka nende alade õppimise juurde on olnud Ingridil pikk ja kirev. Tema elus on kaks läbivat joont, ühelt poolt vaimsed teemad, inimese lahtimõtestamine, ja teiselt poolt majandusning ärimaailm. Ta on enda kohta öelnud, et ärimaailmas on ta ohtlik vastane.

Kogu lugu sai alguse sellest, kui Ingrid otsustas pärast keskkooli hõbemedaliga lõpetamist minna Tartusse õppima juurat, kuid sellest ei saanud asja. Edasi viis teda tee Pärnu maakonna haridusosakonda, kuid siis tegid emapoolsed sugulased talle ettepaneku, et Stockholmis saab õppida inglise keeles kaugõppe meetodil majandust. Majandus on Ingridi arvates kõige alus.

Uued tuuled viisid Hiinasse

Stockholmi ülikooli lõpetas ta 1989. aastal. Selleks ajaks puhusid üle Euroopa New Age'i tuuled. Rootsist hakkas see ka võimust võtma ja Stockholmi

ülikoolis paigaldati kliinikusse bioenergeetika labor. Kuna Ingridil oli olnud üks autoõnnetus ja pärast seda väsis ta selg ruttu ära, läks ta oma selga bioenergeetika laborisse katsetama ja sattus nii-öelda katsejäneseks. Seal imestati siiralt, kuidas saab inimesel olla selline bioväli, et ta on kas jooga või millegi sellisega varem tegelnud. Ingridi bioväli oli 25 meetri suuruse läbimõõduga.

Sama professor, kes Ingridi bioenergeetikat mõõtis, võttis mõni aeg hiljem ühendust ja ütles, et ta saaks saata naise õppima majanduspsühholoogiat Hiinasse, Shangai meditsiiniakadeemiasse. Ja Ingrid otsustaski minna.

Erinevalt Eesti ülikoolidest on Hiinas täiesti vaba arenguvõimalus. Seal antakse valida, mida inimene õppida soovib, kui põhiprogramm on omandatud. Ingridit hakkas huvitama massaaž. Ta on õppinud 12 eri liiki massaaži, shiatsut ja kiropraktikat (selle jaoks tuli tal läbida 180 tundi anatoomilist praksist Tartu Ülikooli anatoomikumis). Lisaks õppis ta pulsidiagnostikat, ravimtaimi ja maitseainete teooriat. Just seda, mida need tervisele annavad ning meiega organite tasandil ja energeetiliselt teevad.

Probleemide algpõhjusteni jõudmine ja individuaalne lähenemine

“Vana meditsiini eesmärk on välja juurida probleemi põhjus, tänapäeva meditsiin keskendub aga tagajärje lahendamisele. Kui on valu, anname valuvaigistit. Siis aga avastatakse, et see rohi ei sobi, proovime järgmist. Hiina

Kiropraktik Ingrid Stahl.

Foto: erakogu

meditsiinis lähenetakse aga tervele organismile tervikuna. Sõelutakse läbi tema põhiorganite süsteem, vaadatakse, kus on puudujääk. Põhilisteks diagnoosimise vahenditeks on pulsi mõõtmine, jälgitakse inimese liikumist, vaadatakse käsi, nägu, kuulatakse juttu. Sisuliselt poed teisele kergelt naha vahele. Otsitakse üles

kriitilisemad sõlmpunktid, kust probleemid alguse saavad.

Enamasti alustatakse jalapõhjadest, nii nõelravis kui ka refleksoloogias. Seal pannakse energiad liikuma. See on huvitav ja peen teadus. Paljudele ilmselt ka arusaamatu. Eestis on häid nõelravi tundjaid, kellel on hea vaist,

kuid on ka neid, kes on läinud konveierliini rada pidi,” sõnas Ingrid.

Probleemide algpõhjuste kohta ütles Ingrid: “Paljud asjad saavad alguse lapsepõlve traumadest, stressist, pinge- test elus. Palju oleneb inimese vanematest, lapsepõlvkodust, sellest, millise kogemuse ta sealt saab.” Nii nõuandjana psühholoogilisel tasandil kui ka näiteks nõelravis lähtub ta siiski inimesest ja tema vajadustest. Nõelravis ei asu punktid kõigil inimestel sama koha peal, see on hästi individuaalne. Ingrid ei kasuta ühte tüüpi massaaži, vaid kombineerib neid vastavalt sellele, millised probleemid inimesel on. Üle viie inimese päevas Ingrid aga vastu ei võta. Tema moto on, et parem tee vähem, aga põhjalikult. Ingridi kogemused ütlevad, et mehed on hellemad, ei talu nii palju valu, karjuvad tal käe all rohkem kui naised. “Aga ehk peabki karjuma, siis inimene vabaneb pingetest,” leiab Ingrid.

Raplasse sattus ta ühe ehitusfirma kaudu, kes palus teda suhtekorraldajaks. Selleks hetkeks oli ta lahutatud, kuid kohtus siin mehega, kellega nüüdseks on laulatatud. Raplas elab Ingrid 2008. aastat. Elurütm on aga tal väga liikuv, kord on ta siin, kord seal.

Varem tegi ta kiropraktikat, massaaži ja nõelravi oma kodus, kuid kodu on siiski privaatne koht, kuhu võõraid ei taha sisse lasta. Kui talle pakuti võimalust, et ilusalongis ruumi on, tulgu tehku seal oma asju, tuli juhust kasutada.

Ingridi mälu on nagu kõvaketas, mis ladestab kõik ja

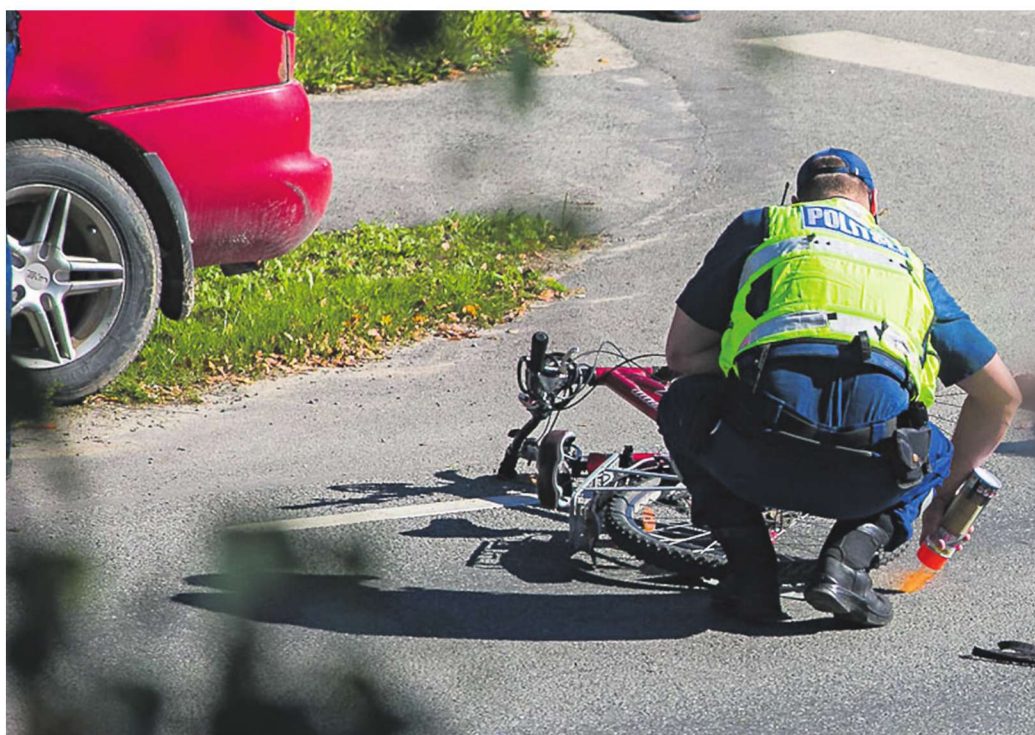
õigel hetkel saab vajaliku info uuesti kätte. Näiteks kui ta on kellelegi varem massaaži teinud, tuleb tal meelde, milliseid kreeme, õlisid ta kasutanud on. Õlisid kasutab ta küll üldjuhul vähe ja need on ka enamasti toodud reisidelt kaasa. Eestist leiab Ingrid harva sobiva õli.

Kui on olemas õpilane, saabub ka õpetaja

Ingrid pole andnud meie mõistes arstivannet, kuid on andnud vande alati aidata, kui see tema võimuses on. Ingridil on alati esmaabikohver autos, ta on läbinud esmaabi koolituse, ning ta on kaitseliitlane ja naiskodukaitse liige. Tal on oskus teist inimest kuulata ja jõuda probleemide algpõhjusteni. Ingrid sõnab, et selgetnägemist kui sellist pole olemas, kuid on olemas spetsiaalne tajude kombinatsioon, mida inimene rakendab. Ja selline rakendamisoskus on Ingridil täiesti olemas.

Kellel on siiras soov, pakub elu alati lahendusi ja võimalusi. Kui õpilane on valmis, siis tuleb ka õpetaja. Ingridil on olnud mitmeid vägevaid õpetajaid, nende seas Vigala Sass, Kaika Laine ja Gunnar Aarma, kellega ta lähestikku elas. Öhtuti olid neil Aarmaga vahel jututunnid ja Ingrid sõnas, et tema õpetused on hakanud alles nüüd mõjuma, ta saab tagantjärele öeldust aru.

Hetkel on küll keerulised ajad, mitmeski mõttes, kuid Ingrid rõhutab, et “inimene peaks säilitama positiivse hoiaku. Paanikaks pole tegelikult põhjust. Igal inimesel on oma tee ja käik. Inimene kui isiksus on suur väärtus.”

Politseinik vaatab üle sündmuskohta.

Foto: SIIM SOLMAN

Rapla kesklinnas juhtunud liiklusõnnetuses hukkus naine

Mariliis Vest

Viljandi maanteel, endise Maapanga hoone juures toimus neljapäeval traagiline liiklusõnnetus, milles hukkus 80-aastane naisterahvas.

Õnnetus juhtus, kui jalgrattaga sõitnud naine ületas teed

selleks mitte ettenähtud kohas ja pörkas kokku Volkswageniga, mida juhtis 66-aastane mees. Naine sai õnnetuse tagajärjel raskelt viga ja suri hiljem haiglas. Sõiduauto juhtinud mees oli kaine ja omas vastava kategooria juhtimisõigust. Volkswageni juhi sõnul sõitis jalgrattur ootamatult peateele ette ja tal ei õnnestunud kokkupõrget vältida.

Vaatamata raskele õnnetusele võis vaid mõnikümmend

minutit hiljem, kui kiirabi ja politsei alles sündmuskohal tegutsesid, näha, kuidas üks vanem mees ratastoolis seal-samas vales kohas sõiduteed ületas.

Ristmikul autode vahel teed ületavaid jalgrattureid ja jalakäijaid näeb peaaegu iga päev. See on mõtlemiskoht ka liikluskorraldajatele, sest eriti rattaga liiklejatele on kümme-konnan meetri kaugusele jääv ülekäigurada trepi tõttu ebamugav.

Rapla Vesiroosi gümnaasiumi juurde ehitati väljõusaal

Mariliis Vest

Rapla Vesiroosi gümnaasiumi juurde, skatepargi ja kõnnitee vahelisele muruplatsile ehitati väljõusaal, kus võivad trennida kõik huvilised.

Rapla valla heakorraspetsialisti Sirle Sule sõnul tuli projekti rahastus rahandusministeeriumi määratud riigieelarvelisest toetusest Rapla terviseraja trenaažööride soetamiseks. Väljõusaali idee pakkusid välja tänaseks juba RVG vilistlased Geir Stint ja Martin Lapin, kes ka Hooandja kaudu väljõusaali tarbeks toetust kogusid. Toetust sealt

kahjuks ei saadud.

Sule sõnul on väljak peamiselt kavandatud *street workout* (tänavatreening) väljakuna, kus on oma ala tõsistel harrastajatel võimalik trennida. Samas on võimalik väljõusaali kasutada ka võimlemisväljakuna koolitundide läbiviimiseks või lihtsalt harrastajatel võimlejal. Kõiki Hooandja projekti kirja pandud soove kahjuks välja ehitada ei saanud. Näiteks sooviti praeguse murukatte asemel väljakule kummimatiga aluskatteid. See jäi Sule sõnul tegemata, sest selle rajamine oleks olnud peaaegu sama kallis kui väljaku atraktsioonid.

Mõlemad idee autorid on üle kahe aasta aktiivselt tegelema olnud õues keharaskusega treenimisega ning seega on nad kursis selle alaga tegele-

mise võimalustega nii Rapla vallas kui ka kogu maakonnas tervikuna.

„Olgem ausad, võimalused on peaaegu olematud. Kõik väljõusaalid Rapla vallas on katki, logisevad ja on isegi ohtlikud. Kiita ei saa ka väljõusaale väljaspool Rapla valda,“ seisis Hooandja projektis.

Lapin ütles, et on uue väljõusaaliga suhteliselt rahul. „Algul olin skeptiline, kuna ehitus venis ja ei tulnud selline plats, mida oli soovitud. Aga nüüd seal trenni tehes on õhkkond mõnus ja tegelikult on see päris kvaliteetne plats. Ainuke asi, mille üle kurdaks, on murupinnas, mis niiskusega muutub libedaks,“ rääkis Lapin.

Väljaku paigaldas Bar Homies Group OÜ, selle maksumus oli 9990,72 eurot.

Väljak on peamiselt kavandatud *street workout* (tänavatreening) väljakuna, kuid samas on seda võimalik kasutada ka võimlemisväljakuna.

Foto: SIIM SOLMAN

Valdo Kangur vallutas Kazbeki tipu

Piret Linnamägi

Reede hommikul kell üheksa Gruusia aja järgi jõudis märjamaalane Valdo Kangur pärast pikka hea ilma ootamist 5047 m kõrguse Kazbeki mäe tippu. Mäkketõusu tegi eriliseks see, et tegu oli soolotõusuga.

“Tavaliselt siin keegi üksiktõusu ei harrasta, kuna läbida tuleb ka praguderohke liustikuala,” rääkis Kangur, kellele oli see juba neljas mäetipu vallutus, aga varasemad on ta teinud koos teiste mägironijatega. “Ilm oli tõusuks väga ideaalne, puhus mõõdukas tuul ja temperatuurid olid samuti head. Öö oli soe ja veed voolasid, mis küll tegelikult ei olnud hea, sest tõusul

tuli läbida nõndanimetatud Mordori ala, kus mäest kogu aeg sadas alla orkisid ehk igasuguses läbimõõdus kive. Külmetamise korral sellist sadu ei oleks olnud,“ kõneles Kangur.

Tõusu alustas Valdo Kangur mägironija vaatenurgast väga hilja, kell kolm öösel. Teised olid selleks ajaks ammu laagrist väljunud. Laager asus 3630 m kõrgusel. Tõusu alustas mees rahulikult - rada oli teada ja aklimatsioon korralik ning peagi jõudis ta nii esimesele kui ka teisele grupile järele. Mineku tempo oli hea ja mäe tippu jõudis Kangur viie tunniga. Varem on traditsiooniliselt viidud mäe tippu kirka otsa kas oma

koduvalla või riigi lipp, aga seekord tegi Valdo erandi ja lehvitas tipus Seiklusklubi särki. Tuul oli nii tugev, et seda tuli hammastega kinni hoida, kui saavutuse jäädvustamiseks pilti tehti.

Hetked jäädvustatud, suunduti kiiresti alla tagasi ning sedagi tegi Kangur esimesena, jõudes alla orgu Gruusia aja järgi kell 11.30. Edasi-tagasi liikumiseks kulus tal kokku kaheksa tundi ja kolmkümmend minutit. Kohalike silmis on see hea aeg. Baaslaagris ei viibinud Valdo kaua, vaid suundus alla külla, kus kohtus ka Alar Sikuga, kes plaanis oma grupiga Kazbekile tõusta. Koju tagasi jõudis mägironija teisipäeval.

Foto: wikipedia.org

Kazbek on mägi Suur-Kaukasuses, Gruusia kõrguselt kolmas mäetipp, asub Põhja-Osseetia piiri lähedal. Kazbek on kustunud kihtvulkaan, tema kõrgus merepinnast on 5047 m.

TUTVU TEISTE SEPTEMBRI KAMPAANIAPAKKUMISTEGA LEHEL WWW.COOP.EE

LAE-JA SEINAVÄRV LATEKSIL 3 täismatt vesidispersioonakrüllvärv lagede ja seinte värvimiseks, puhas valge, toonitav heledates toonides Краска для стен и потолка 3,6 L 6.75 1.88/l	LED PROJEKTOR 30 W LIIKUMISANDURIGA LED-проектор с датчиком движения Pakkumine Säästukaardi ja Säästukaart+ klientidele! Tavahind: 9.99
ELEKTRILINE SAAG ALPINA EA 1800 14" Электрическая пила 77.50	ALPINK Pakkumine Säästukaardi ja Säästukaart+ klientidele! Tavahind: 99.90
KÕIK TAPEEDID SÄÄSTUKAARDIGA -20% Soodustus ei lalene tellitavale ja soodushinnaga kaubale ega krediidimäägile	

Jaama Konsum/E-Ehituskeskus E-P 8-21 Viljandi mnt 126, Rapla

Rapla Tarbijate Ühistu

Kõrgem omaosalus on libe tee arstiabita jäämiseni

Triin Habicht,
sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi
arendamise osakonna nõunik

Eesti inimeste omaosalus tervishoius oli 2014. aastal 23,8% tervishoiu kogukuludest, samas kui Euroopa Liidu keskmine on 16% ja WHO soovitus on langetada see 15%-ni. Põhjus on lihtne - suurema omaosaluse korral kasvab risk, et inimesed loobuvad rahalistel põhjustel tervishoiuteenuse kasutamisest.

Sel on aga otsene mõju tervisele ja seetõttu tuleb omaosalust rakendada pii-ratult, hinnates hoolikalt selle võimalikke mõjusid.

Inimeste omaosalus võib tervishoiu eksisteerida mitmel erineval moel: teenuste kaudu, mida ravikindlustus üldse ei hüvita või teatud osakaaluna tarbitavast teenusest. Esimese variandi näitena võib tuua täiskasvanute hambaravi, mille puhul pole pärast viimast majanduskriisi suuremale osale tööealisest elanikkonnast ravikindlustusest midagi hüvitatud. Inimene saab küll justkui ise valida parima hinna ja kvaliteedi suhtega arsti, kuid tervishoiu on enamasti nii, et patsient, oskamata ise hinnata oma hammaste seisukorda ja teha täpset ravitellimust, on nõrk hinnas läbirääkija. 2014. aastal kulutasid Eesti inimesed hambaravile kokku ligi 77 miljonit eurot, mis moodustas kogu tervishoiuks makstud omaosalusest (278 mln eurot) 28%.

Kui inimesel puudub ravikindlustus ja tegu pole vältimatu abiga, maksab ta ka kõigi teiste tervishoiuteenuste puhul oma ravikulud ise. Samuti juhul, kui inimene otsustab teenuseid tarbida erakliinikus, lootuses nii saada kiiremat või oma eelistustele paremini vastavat teenust.

Teine näide omaosalusest on visiiditasu, mis tähendab, et inimene peab lisaks ravikindlustuse hüvitisele mingi fikseeritud summa juurde maksuma. Samuti see, kui mingi protsendi teenuse või ravimi hinnast maksab inimene ise. Näiteks soodusravimite loetus olevad tooted jaotuvad Eestis erinevate soodusmäärade vahel alates 50 protsendist kuni 100-ni sõltuvalt haigusseisundist ja sellest, kas tegu on lapse või pensionäri. Retseptiravimite omaosalus oli 2014. aastal Tervise Arengu Instituudi statistika andmetel

61 miljonit eurot. Kui sellele lisada kulud käsimüügiravimitele, moodustasid inimeste kulud ravimitele 39% kogu omaosalusest.

Vajadus abi järele suureneb koos rahvastiku vananemisega
Patsiendi seisukohast on see kõik üks tervik, sest lisaks hammaste eest hoolitsemisele on vaja ka ravimeid ja arstiabi. Mida vanemaks muutub rahvastik, seda enam on meil inimesi, kellel on samaaegselt mitu kroonilist haigust, ägedad haigusepisoodid ning pidev vajadus lisaks ravimitele ja arstiabile ka öendus- ja sotsiaalteenuste järele. Just seetõttu on sotsiaalministeeriumil koostöös haigekassaga kavas tulevaks aastaks analüüsida omaosalust just patsiendi seisukohast, et välja selgitada need, kelle puhul võib omaosalus muutuda takistuseks vajaliku abi saamisel, ja sellele teadmisele tuginedes pakkuda välja lahendusi.

Eesti solidaarne tervishoiusüsteem suuresti tuginebki jõukamal maksumaksjal, kes juba täna ootab lühemat järjekorda, kui temal abivajadus siiski tekib.

Viimasest Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) avaldatud omaosaluse analüüsist selgub, et vaesem elanikkond kulutab enam ravimitele (vaesemal 20% elanikkonnast kulus aastatel 2010–2012 ravimitele 70% omaosalusest) ja jõukamad samas hambaravile (ligi kolmandik jõukama elanikkonna omaosalusest). See ei tähenda, et esimestel oleks tervemad hambad, vaid et vajalik hambaravi jääb lihtsalt saamata. Jõukama ja vaesema kvintiili omaosalus ühe

pereliikme kohta kuus erines kordades, olles vastavalt 20 ja 3 euro tasemel.

Esmapilgul võib tunduda hea ideena, et rikkamatel inimestel võiks haigekassapoolne hüvitis olla väiksem. Aga kuidas jagada inimesi tervishoiu mõistes rikesteks ja vaesteks lisaks tänasele kindlustatud ja mittekindlustatud vaatele? Kuhu siis tõmmata piir ja kellel tekiks sunnitud vajadus olulist arstiabi edasi lükata? Arvestama peab, et Eesti solidaarne tervishoiusüsteem suuresti tuginebki jõukamal maksumaksjal, kes juba täna ootab lühemat järjekorda, kui temal abivajadus siiski tekib.

Hambaravi näitab omaosaluse negatiivset mõju
Seda, kui inimesel puudub võimalus vajaliku abi eest maksta, omaosalus paraku ei näita. Küll mõõdab seda Eurostat oma üleeuroopalise sisetulekute ja elamistingimuste uuringuga (EU-SILC). Eestis jäi 2014. aastal 11,3%-l üle 16-aastasest elanikkonnast vajalik abi saamata, sest see oli kas liiga kallis, liiga kaugel või oli järjekord liiga pikk. Üle 65-aastaste hulgas oli see osakaal veelgi kõrgem – 16,1%. Eestit edestab selles edetabelis vaid Läti oma 12,5%-ga; EL-i keskmine on ligi kolm korda madalam - 3,6%.

Tõsi, peamine põhjus Eestis on seni olnud pikk ooteaeg, mida kinnitavad ka meie enda uuringud. Pikad ooteajad on aga tervishoiusüsteemi struktuurse korralduse probleem – esmatasandi tervishoid vajab tugevdamist, rohkem oleks vaja õdesid ja teisi spetsialiste ning inimese liikumine süsteemis eeldaks paremat koordineerimist –, mille lahendamine tänase tervishoiu rahastamise taseme puhul ei pruugigi olla saavutatav.

Tulles tagasi saamata jäänud vajamineva abi juurde – 7,6%-l Eesti inimestest jääb rahalistel põhjustel saamata vajalik hambaravi (EL-i keskmine 5,1%), kõige madalama sisetulekuga inimeste seas on see osakaal suisa 15,1%. Kõige raskemas seisus on 45–64-aastaste vanusrühm, kus 12,6% inimestest on jäänud hambaravi saamata. Pensio-

näride puhul on kindlasti üheks positiivseks teguriks proteesihüvitise olemasolu, mis ka majanduskriisi järel alles jäi.

Patsient loobub lõpuks ka vajalikust abist

Omaosaluse mõjude uurimiseks on maailmas läbi viidud üks ulatuslik uuring omaosaluse mõjude uurimiseks – RANDi tervisekindlustuse eksperiment –, mis viidi läbi Ameerika Ühendriikides aastatel 1974–1982. Uuringu käigus jagati inimesed juhuslikkuse alusel erinevatesse kindlustuspakettidesse, mida

eristas omaosaluse ulatus. Eesmärk oli uurida, milline on omaosaluse suuruse mõju inimeste tervishoiuteenuste kasutusele, kuludele ja tervisele. Üks hüpotees, mida kontrollida sooviti, oli see, kas kõrgema omaosaluse korral loobuvad inimesed arstiabist, mis tervise vaatenurgast li saväärtust ei anna (näiteks asjatud visiidid erakorralise meditsiini osakonda).

Uuringu tulemus hüpoteesi ei kinnitanud, vaid selgus hoopis, et inimesed loobusid igasugusest abist, sest inimesed ei oska ise hinnata, kas tegu on vajaliku tervishoiu-

teenusega. Uuring kinnitas ka seda, et tasuta abi korral oli inimeste tervis parem kõrgvererõhktõve, hammaste tervise, nägemise ja tõsiste tervisekaebuste esinemise osas ning seda ennekõike haigemate ja vaesemate patsientide hulgas.

Seega tasub olla ettevaatlik, kui omaosalusest loota lähendust ravikindlustuse kulude kasvule. Tark on hoida Eesti ravikindlustuse põhiväärtust solidaarsust, et abi saamise aluseks on inimese vajadus, mitte tema rahalised võimalused.

KOHILA VINEER

Kohila Vineer on asutatud 2011. aastal ning on Latvijas Finieris gruppi kuuluv ettevõte. Latvijas Finieris on üks Euroopa juhtivatest vineeritootjatest. Kontserni koguinvesteering oma Eestis asuvasse tehasesse ulatub kuni 80 miljoni euron, mis on üks viimase aja suuremaid investeeringuid Eesti tootmissektoris. Kohila Vineer OÜ peamiseks põhitegevusalaks on kasespooni ja -vineeri tootmine ja tootarendus.

Soovid saada praktilisi kogemusi uusima tehnoloogiaga varustatud masinapargis?

**Tööd saab
TEHNIK (MEHHATROONIKA)**

Ametikoha põhieesmärgiks on tootmistehnika ja –liinide installatsioon, seadistamine, hooldamine ja igapäevane töökorras hoidmine.

Sul on: mehhatroonikaalane haridus ja soovitatavalt erialase töö kogemus. Sa räägid eesti keelt, oled usaldusväärne, töökas ning vastutustundlik. Tunned mehaanikat, pneumaatikat, hüdraulilisi elektroonika- ja elektrisüsteeme ning nende skeeme. Sulle sobib vahetustega töö (päevased ja öised vahetused, 3 tööl, 3 vaba). Eelnev töökogemus tootmises, eelkõige puidutööstuses, on eeliseks.

Pakume Sulle võimalust töötada kaasaegses ettevõttes vastutusrikkal ametikohal, osaleda uuenenud tehase käivitamisel ja võimalust kaasa rääkida töö efektiivsemaks muutmisel.

Lisaks pakume Sulle:

- kaasaegseid töö- ja olmetingimusi valmivas tootmishoones;
- sportimisvõimalust ettevõtte kulul;
- turule vastavat töötasu.

Kandideerimiseks saada oma CV või enesetutvustus personal@kohilavineer.ee või Jõe 21, 79808 Kohila. Täiendav info tel. +372 5688 8517 Anu Soo

Liikluses peavad kõik olema tähelepanelikud

Janno Ruus,
Rapla politseijaoskonna juht

Sellel aastal on Rapla-
maal registreeritud 16
liiklusõnnetust, milles
on viga saanud 22 ini-
mest. Kolm inimest on
jätnud liikluses elu. Neid
numbreid vaadates pole
põhjust rõõmustada. Iga
juhtumi taga on oma
traagiline lugu, lähedaste
valu ja kannatused.

Eelmisel nädalal kaotas Rapla
linnas elu eakas naine, kes ei
veendunud enne ristmiku üle-
tamist selle ohutuses ja sõitis
rattaga ette peateel liikuvale
sõiduautole. Arstid ei suutnud
naise elu kahjuks päästa.

Päev varem sõitis Raplas 52-
aastane mees ülekäigurajal otsa
sõiduteel liikuvale autole. Mehe
sõnul ei saanud ta pidama, sest

ratta pidurid olid katki. Need on
märgid, et jalgratturite ohutusva-
rustusele ja sõiduvahendite kor-
rasolule tuleb pöörata suuremat
tähelepanu.

Vaatamata pikaajalisele en-
netustööle ohutu liiklemise ja
turvavarustuse olulisuse rõhuta-
misel, peetakse turvavahendite
kasutamist endiselt ebamugavaks
ning silmariivavaks. Rääkides
näiteks kiivri kandmisest, olete
ilmselt isegi kuulnud põhjendusi,
et kiiver on nõme, soeng läheb
sassi, ma olen juba nii vana, et
kiivrit kanda jne. See kõik võib
nii olla, kuid ennekõike on kiiver
see, mis võib päästa õnnetuses
inimese elu või aitab ära hoida
tõsisemad vigastused. Kergliikle-
ja on liikluses haavatavam pool ja
seepärast tuleks olla tähelepane-
lik ning kindlasti kasutada kõiki
vahendeid enda kaitsmiseks.

Möödunud kolmapäeval, 7.
septembril hindas politsei Rapla-
maa koolide juures jalgrataste
seisukorda ja turvavarustuse
kasutamist. Olukord paraneb
iga aastaga, kuid see võiks olla

jõudsam. Kiivrit lapsi on vähe,
aga neid, kellel puudub jalgratturi
juhiluba ja kelle jalgratas ei vasta
nõuetele, on jätkuvalt palju. Kõige
rohkem paneb muretsema lapse-
vanemate hoolimatus. Näiteks
jõudsid kooli juurde ema ja laps,
kelle rattad olid korrast ära. Ema
tunnistas politseinikele, et on
puudustest teadlik, kuid ei
suutnud põhjendada, miks ta
seda eirab.

Oli ka neid, kellele on varem
märkus tehtud, kuid puudused
olid endiselt kõrvaldamata. Kuna
eesmärk on juhtida inimeste tähe-
lepanu vigadele ja neid nõustada,
siis karistust ei järgnenud. Meie
jaoks on tähtis see, et inimesed
mõistaksid ja mõtleksid oma
turvalisuse peale rohkem.

Meenutades eelmise nädala
traagilist õnnetust, kutsun ma
kõiki üles senisest rohkem kasu-
tama turvavarustust, olema liik-
luses tähelepanelikud ja hoolivad.
Õnnetus ei hüüa tulles, kuid tark
liikleja õpib aja jooksul ohte mär-
kama ja suudab neid ennetada.
Kõik algab meist endist!

Väljavõtteid selle aasta liiklusõnnetuste statistikast

4. mail ronis 14-aastane poiss Juuru vallas liikumist alustanud bussi taha ja hüppas sellelt hoopealt maha. Õnneks pääses ta suuremate vigastusteta, kuid tegemist oli äärmiselt ohtliku teoga.

15. mail jooksis 5-aastane poiss Juuru vallas haagise tagant ootamatult maa-
nteele ja sai löögi mõõduvalt sõidukilt. Poiss hukkus.

7. juunil kaldus 17-aastase tütarlapse juhitud sõiduauto Vigala vallas vastassuu-
navõõndisse ja pörkas seal kokku veokiga. Täna teame, et õnnetuse hetkel oli
neiu joobes ja tal puudus juhtimisõigus. Tüdruk hukkus sündmuskohal.

12. juulil astus 14-aastane noormees Märjamaa vallas ootamatult seisvate sõi-
dukite vahelt sõiduteele. Sõiduautojuht ei suutnud otsasõitu vältida ja noormees
sai tõsiselt vigastada.

7. septembril ületas 52-aastane mees Rapla linnas jalgrattaga ülekäigurada.
Kuna manööver oli mõõduva sõidukijuhiga ootamatu ja ratturi sõiduvahendi
pidurid ei olnud töökorras, sõitis jalgrattur sõidukile otsa. Õnnetuses inimesed
vigastusi ei saanud.

8. septembril ei veendunud 80-aastane naine Rapla linnas jalgrattaga ristmik-
ku ületades selle ohutuses ja pörkas kokku peateel liikuva sõiduautoga. Arstid
kahjuks naise elu päästa ei suutnud.

Paraku on päris palju jalg- ja mootorrattaga kukkumisi, autoga teelt väljasõite,
millest politseid ei teavitata või mis kvalifitseeruvad n-ö kindlustusjuhtumiteks.
Tegelikult väärivad ka need tähelepanu ja järeltõrje tegemist.
Turvalist liiklemist meile kõigile!

Kirjakast

Tore päev Atla mõisa keraamikatöötas

Maimu Krõönström

Kallid Raplamaa leheluge-
jad, kas olete juba kolletuma
hakkava sügise varjus mär-
ganud, milliseid aardeid teie
kodukant peidab? Seekord
oli Tallinna Gustav Adolphi
gümnaasiumi 70-aastastel
klassiõdedel plaanis pidada
tähtsat sünnipäeva Atla mõisa
keraamikatoas. Sünnipäeva-
laps Kaia on pärit Purila
külast. Kaunilt korrastatud
mõis ja keraamikakauplus
olid rosinaks tordil.

Tellisime kunstnik Kristel
Luigelt 1,5-tunnise töötoa

kasutamise koos juhendami-
sega. Selle ajaga saime kõik
kätt harjutada ja maalida
nimelised tassid. Tööprotsess
oli väga inspireeriv ja põnev.
Pärast töötuba kasutasime
võrratult sisustatud kohviku
ruumi ja nautisime kohvi koos
kiluvõileibade ja sünnipäeva-
lapse küpsetatud koogiga.

Lahkusime õnnelike ja ko-
gemuste võrra rikkamatena.
Soovitame soojalt, ärge jääge
sõpradega koduseinte vahele
või restoranis laua taha istu-
ma. Sünnipäevalapsel tekki-
b siis tuhat kohustust külalisi
ümmardada. Loodan, et selli-

ne loominguline hetk lõõgas-
tumiseks kulub marjaks ära
kõigile. Koduteed jätkasime
läbi Juuru alevi. Meenuta-
sime, kuidas kooliajal igal
kevad ja sügisel käisime
šefluse korras majandis abiks.
Sai väsimusest suure varbaga
kapsaid põllule istutatud. Sü-
gisel kontrollisime üle, kõik
olid kasvama hakanud. Kord
sai ka paduvihmas kartuleid
võetud. Juuru kultuurimajas
oli tollel ajal moes kinonäi-
tamine. Pärast kino sai aga
patseeritud noorel pihlakaal-
leel, mis nüüd oli vananenud
koos meiega.

**Käru Põhikool otsib
särasilmsetele lastele
LASTEIAIÕPETAJAT (1 ametikoht) ja
LAPSEHOLDJAT (1 ametikoht)**

Avaldus, CV ja haridust ning ametikohale esitatud kvali-
fikatsiooninõuetele vastavust tõendavate dokumentide
koopiad palume saata hiljemalt 22. septembriks karu-
pohikool@gmail.com, või Aia 20, Käru 79201 Raplamaa.

Info: tel 5340 6474,
e-post: karupohikool@gmail.com.

Tule osale Euroopa moodsaima
tootmise käivitamisel!

KOHILA VINEER

Kohila Vineer OÜ on Latvijas Finieris tütarettevõtte. Latvijas Finieris on üks Euroopa juhtivatest
vineeritootjatest. Kontserni koguinvesteering oma Eestis asuvasse tehasesse ulatub kuni 80 miljoni
euroni, mis on üks viimase aja suuremaid investeeringuid Eesti tootmissektoris.

Kohila Vineer OÜ on kasepuidust spooni ja vineeri valmistav puidutöötlemise ettevõtte. Lõpptooteks
on kõrgekvaliteediline erinevate pinnakatetega vineer, mille peamised kasutusvaldkonnad on ehitus,
transporditööstus, laevaehitus ja mööblitööstus.

Ootame oma meeskonna täienduseks PUIDUPINGI OPERAATOREID

PEAMISED TÖÖÜLESANDED:

- Tootmisliini häireteta töö tagamine
- Töö erinevate seadmetega.
- Kvaliteedi nõuetest kinnipidamine
- Seadme töös tekkinud tõrgete eemaldamine

SINULT OOTAME:

- Kohusetundlikkust
- Tehnilist taipu
- Täpsust, korrektsust
- Arvutioskust vähemalt algtasemel
- Iseseisva töö oskust

KASUKS TULEB:

- Töökogemus puidutööstuses
- Inglise või vene keele oskus vähemalt algtasemel

OMALT POOLT PAKUME

- Püsivat tööd
- Kaasaegseid töö- ja olmetingimusi valmivas tootmishoones
- Väljaõpet nii kohapeal kui ka teistes Latvijas Finieris tehastes
- Vahetustega tööd (12-tunnised vahetused)
- sportimisvõimalust ettevõtte kulul;
- Turule vastavat töötasu

Kandideerimiseks saada oma CV või enesetutvustus personal@kohilavineer.ee või
Jõe 21, 79808 Kohila. Võimalik täita ka töölesoovija ankeet kohapeal.
Täiendav info tel. +372 5688 8517 Anu Soo

Saar, kus aega juhivad sina, mitte aeg ei juhi sind

Aivi Meister, Nõmme küla külavanem

Innovaatilise mõttetera „Enne, kui lähed Pariisi, käi ära Hiiumaal“ tuules asus 9. septembril õppereisile Rapla valla Leaderi sidusrühm.

Esindatud olid Ettevõtlikud Naised Raplamaal, külavanemad ja sädeinimesed Iira, Juula, Kelba, Kodila, Kuusiku-Nõmme, Nõmme, Oela ja Valtu külast, Rapla Lemmikloomapoe omanikud, Minna Sahver ja Alu Ömblus. Esindatud oli ka vallavolikogu Tarmo Lukki isikus, Rapla Valla Külade Ühendus esotsas Ülle Laasneriga ning Rapla Käsitöö- ja Kunstiselts. Viimase esindaja Ivi Sark oligi kogu ürituse hing ja selgroog.

Kogu reisi ajal saatis meid särav päike ja Hiiumaa poolel pakkus päikesele säramises konkurentsi meie vastuvõtja, Rapla valla juurtega Aira Toss, kes veerand sajandit tagasi mandritolmu järgelt pühkinud ja seeläbi hiidlase tiitlile kandideerib.

Tema sõnul pole hiidlaseks niisama lihtne hakata – talle antud kahekuune „katseaeg“ ja kui selle lõppedes selgus, et saab hiiu naljast aru, lubati jääda.

Hiidlaste-saarlaste igipõlise suhtetasandi seletas ta lahti igatahes eht-hiidlaslikult: „Hiidlased ja saarlased elavad kõrvalt saartel, on mõlemad toredad, lihtsalt saarlastel on paremad naabrid.“

Hiiu nali on tõsine asi

Aira väitel on hiidlastel igas asjas väike vimka sees, seda võisime ise korduvalt kogeda. Juba Heltermaa sadamas tervitas meid pronksi valatud vimka „Vanamees ja kits“. Skulptuuriga kaasneb vahva pärimuslugu, mis lühidalt kõlab nii: Hiiumaa esimese auriku kapten olnud tihtipeale ülbe, mille eest lubanud kohalik külamees Miku Kaarel talle kätte maksta ja läinud koos kitsega kaile, kui laev juba välja sõitnud. Seekord olnud kapten heas tujus ja keeranud laeva tagasi, et vanamees peale saaks, aga tollel polnud plaaniski pardale tulla, tahtis vaid kapteni kulul nalja visata, seletades kitsele: „Vaada oolega, see oo rauast laev ja massinavärk ja vaada, kitseke, senna ülese – see, kis sõimab ja kirub, oo kapten.“

Silmini solvunud kapitan kaevanud Kaarli Käina valla kohtusse, seal aga arvati, et „asi üks suur nali on ja õigus külamehele jäi“. Hiljem on aastakümneid seda nalja edasi kandnud Hiiumaa mees Tõnu Otsason, kes iga uut Rohuküla-Heltermaa liinile tulnud laeva kitsega vastu võtmas käinud. Nüüdseks võib seda lugeda

juba traditsiooniks ja laeva sisseõnnistamiseks hiidlaste poolt.

Hiidlased võtavad ette

Sel ettevõtlikkuse saarel on hoogsalt arenev loomakasvatuse. Eriti kibedad käed ollakse lihavede kasvatamises, aga on ka muudel aladel asiseid inimesi, sest eriti väljastpoolt tulnuile olevat oma firma rajamine ainus võimalus elulujäämiseks. Sama kinnitas ka Heltermaa Käsitöömaja perenaine Heli Hahndor, kes oma sõnul tegeleb seitsme asjaga korraga ja peab seda väga vaheldusrikkaks, sest „kui parajasti ühe tööga tegeleda, saab ju samal ajal kuuest puhata“.

Käsitöömajas sai näha-osta igat sorti hiiu naljaga võrstsitatud meeneid, pirakast pesulõksust „hiidlase mälu-pulgast“ Hiiumaa üksikute sääskede püüdmiseks mõeldud sääsepuurini. Heli sõnul on käsitöömajas valdavalt hiiumaised tooted, aga mida endil pole, seda toovad nad Eestimaalt. Sest hiidlased on üsna seda meelt, et nad pole eestlased.

Kõik (kooliteed) viivad Suuremõisa

Hiiu-Suuremõisa jõudes avanes pilt uhkest mõisakompleksist, mille peahoone rajati aastatel 1755-1760 ja

tiibehitised kümmekond aastat hiljem. Pühalepa valla kultuuri- ja noortekeskuse perenaine Klaire Leigri ütles endal olevat suisa 9 ametit. Tema pole samuti sünnilt hiidlane, vaid Sarve poolsaare mehele naiseks tulnud. Hiiumaaga harjumise kohta rääkis ta muigelsui, et paar aastat oli täitsa tegu kaasa pesueht hiiu naljadele pihta saamisega. Näiteks lapseootele jäämise kohta kostnud mees, et „Sarve meeste juurest pole ükski naine tühja kõhuga ära pidanud minema“.

Noortekeskuses oli enesearendamiseks kõik vajalik – puutöötuba masinatega, keraamikatuba, muud käelise tegevuse võimalused. Ja oma valla lastele/noortele on see kõik tasuta, samuti pole lasteaiamaksu – sedavõrd hoolitseb oma järelkasvu eest Pühalepa vald. Keskust saavad külastada ka huvilised teistest valdadest, viimased küll sümboolse tasu eest. Teretulnud on ka vanemad inimesed.

Mõisakompleksis asub Pühalepa põhikool, kus 6 klassi ja 26 õpilast. Võimlemissaali pilku heites tabas suisa nostalgia – nii sarnane oli nähtu omaaegse algkooli võimlaga. Kooli ees asus põnev lavasarnane moodustis, mis tegelikkuses ühe kõrvalhoone varemed. Selgus, et sinna ongi plaanis vabaõhulava rajada. Omaette vaatamisväärsus oli mõisaruumides asuv Hiiu-

maa ametikool, kus meile ringkäiku tegev Signe Leidth rääkis, et kool püsib suuresti tänu Norra mõisakoolide programmi rahastusele. Tollest koolist saavad tuule tiibadesse restauraatorid, floristid, bus-sijuhid jt. Oodatud on õppurid kogu Maarjamaalt. Praeguse seisuga ongi 70% õpihulimisi tulnud mandrilt, vanusepiiriga 20-90 eluaastat. Nii et Signe üleskutsel sinna õppima tulla reageeris nii mõnigi meie hulgast, et *why not*.

Ruumid ise olid osaliselt restaureeritud-konserveeritud ja õpilased restaureerivad õpetöö käigus näiteks mõisauksi ning on taastanud kompleksi piiravat kiviaeda. Meie poolt keldrikorraldusel kinni püütud restaureerimisõpetaja pidas plussiks, et nende õpetajad õpetavad eriala, millel ise töötavad, seega pole puhtalt teoreetikutest pedagoogid.

Võta nüüd kinni, kas järgnev kuulus hiiu huumori rubriiki, aga sealsamas pikas keldrikoridoris pidavat aeg-ajalt ringi kappama üks roheline ratsanik – endine mõisnik ja mõistagi vaimuna. Kahjuks või õnneks ta meile end siiski ei ilmutanud. Üheks silmaga nähtavaks põnevaks minevikujäljeks oli aga kõrge aknal ilutsev väidetavalt teemantsõrmusega kriibitud salapärase „Wilhelmine“.

Lõbustavana mõjus praeguses raamatukogus, endises mõisaproua magamistoas

oleva miniatuurse uksekese kohta antud selgitus, et omal ajal saatnud mõisahärra õõhakul proua manu kippumise märgiks sedakaudu mütsikese – kui see vastu võeti, oli roheline tuli, aga mütsikese tagasilükkamisel jäi uks paraku isanda ees suletuks. Suuremõisa-tuur lõppes Lossikohvikus, kus maitsvate söökidega kostitas meid vahva perenaine Öie Laksberg.

Pitsud ja kohvilähkrid

Kärdlas jäid esmalt silma linna ruumi ilmestavad Gulliveri kruusi mõõtu mummulised kohvitassid (kokku hajutatult 21), mille kohta selgitas Aira, et kuivõrd Kärdla on tuntud kui „kohvilähkrite linn“, siis on need tassid igati omal kohal. Esimene pealinnapeatus oli Pitsu Pood, mis käsitööviliste rõõmuks 2010. a uksest avas, kauplemaks mitut-setut sorti käsitööga. Nime poolest seostus esmane mõte lemmikloomapoe või ehk pitsidega, aga tegelikult tähendab seal maal „pitsu“ hoopiski väikest puust pinki, mis saanud ettevõtte kaubamärgiks.

Perenaine Lille Mäeumbaed rääkis, et kuna talvisel ajal turistid väga saarele ei kipu, siis „näitamaks kohalikele, et mingi tegevus ikka käib“, korraldatakse masinal kangakudumist.

Et hiidlased oma toidu üle uhked on, tõestasid Hiiumaa

Hiiu Pagari kulinaarsed telgitaagused.

Hiiu Ölle Kojas Kassari puhkekeskuses tutvustati hiiu õlle lugu. Siia on koondatud kõik varasemad õllenipid ja traditsioonid, naabrite ja külarahva õpetused.

Tarbijate Ühistule kuuluvad kaubamärgid Hiiu Pagar ja Hiiu Köök, mis on ka üheks suurimaks kohalikuks tööandjaks. Hügieeninõudeid järgides sai meie grupist valgesse rõivastatud ufolik salk, kellele tootmisjuht Indrek Laaniste tegi kulinaarse ringreisi. Saime sõna otseses mõttes ettevõtte köögipoolt kaeda. Pagaripoolel toodetakse nii saia kui ka leiba umbes 10 sorti ja kondiitritooteid sadakond erinevat. Köögipoolel kalmitavad salatid, pastet, magustoidud jms. Kogu töö toimetatakse käsitsi, masinate osakaal on peaaegu olematu. Osa toodetest kannab ka „2016 – Hiiu-maa maitsete aasta“ kleebigi „Me armastame Eesti toitu“, mida saavad kanda kohalikust toorainest valmistatud tooted või mille tootmisel hoitakse elus hiiumaiseid toidutraditsioone. Indrek näitas meile uhkusega uut kerkimisjärgus leivamaja.

Seejärel jäime ankrusse Kärkla jahisadamasse, kus esmalt torkas silma resto Kuur lustakas üleskutse: „Kõhnad on mereröövliitele kerge saak. Hoolitse oma turvalisuse eest. Söö Kuuris“. Sadam ise pärineb aastast 1849, II maailmasõja lõpul hävitati ja 2012.a rekonstrueeriti. Meid võttis vastu sadamakapten Sven Kriggulson, kes ametis olnud aastat kolm. Sadama eduka toimimise taga olevat 1. ilm, 2. soovitusel ja 3. reklaam.

Kärkla sadamas on täidetud kõik Euroopa rahastamise tingimused – sauna- ja majutusvõimalus, koht autokaravanidele, kaidel saadaval joogivesi, elekter, pesemisvõimalus, wifi. Navigatsiooniperiood kestab 1.05-30.09 ja selle aja jooksul külastab sadamat ca 700 külalisalust, majutatu arv jääb 6000 kanti. 80% meritsi Hiiumaa väisajatest on soomlased, 10% eestlased ja ülejäänud mujalt. Kapteni sõnul ilma nende sadamata tõenäoliselt ei satuks need inimesed kunagi Hiiumaale.

Sadamast viis tee joonelt Hiiumaa Pruulikojas pubisse Wabrik, kus juhataja Andrus Talvari rääkis, et tulevikuvision on jätkata 1850. a alustatud õllevalmistamise traditsioone. Ideaalis võiks vajalik tooraine tulla kohalikult põllumehelt. Pruulikojas taasloomise mõte tulnud praegustelt omanikelt, kes ise suured õllesõbrad. Esimene õllekeetmine oli selle aasta märtsi algul. Tegemist on filtreerimata, „elus“ õllega, mida tehakse otsast lõpuni käsitsi, k.a pudelite korkimine. Ja nii valmivadki „Tõmmu iidlane“, „Hiidlase tööolu“, „Nisu Willem“ jt.

Andruse vahetas välja Hiidlaste Koostöökogu juhatuses esimees Jan Ignahhin, kes valgustas kohaliku elu tegemisi oma mäta otsast. Tema sõnul läheb neil hästi, hoolimata asjaolust, et raha kipub nappima. Hiidlased Koostöökogu on tegutsenud

juubelivääriliselt 10 aastat ja selle aja jooksul on toetatud üle kolme ja poolesaja projekti, nii väikeseid kohalikke kui ka kogu Hiiumaad mõjutavaid. Võiks öelda, et koostöökogu on läbilõige Hiiumaa elust ja inimestest.

Meistrite majast anagama ahjuni ja Kassarisse välja

Järgmisena peatusime Vabrikuväljakul, ehk siis 1830.a rajatud kalevivabriku kompleksi südamikus. Vabrikudirektori majas asub Hiiumaa muuseum, põhjaservas on säilinud meistrite majad, millest ühes mõnus käsitööpood, kus meile varasemast ja praegusest sealsest eluolust pajatas perenaine Sirje Eller.

Ees terendas Tubala küla, kuhu jõudes tekitas turvatunde Tubala vaia silmamine, sest teadupärast just see vai hoiabki Hiiumaad merepõhjas kinni ega lase triivima. Meie sealne huviobjekt oli anagama kõrgkuumus-puupõletusahi, mille tööst andis põhjaliku ülevaate ahjuhaldjas Natalia Kuhi, kes lisaks keraamikule tuntud ka puuskulptorina. Kolm aastat tagasi avas too ainulaadne keraamikaahi oma ukse, et anda kätte esimesed imelised tule, soola ja tuha koostöös valminud „küpsed“. Keraamikad tulevad siia põletama nii hiidlased kui ka mandriinimesed Eestist ja kaugemalt.

Natalia sõnul kasutatakse ka kohalikku savi, mis annab kogu ettevõtmisele iseäranis uhke jume. Perenaist assisteeris ahjututvustusel tema valge šveitsi lambakoer Edelweiss, kes alati esimesena ahju juurde jõudvat ja öösel valvab igaks juhuks kütjaid, nii et tema tegelik tõug võiks olla „Tubala valge ahjukoer“.

Nüüdseks on põletusi kokku olnud kuraditosin, sel aastal ette võetud viiel korral. Seekordne ahjutäis nägi ilma valgust meie kurvastuseks päev pärast seda, kui olime juba Eestimaa pinnale tagasi jõudnud. Ent tänu toredale perenaisele ei jää me sellest hetkest päris ilma, sest ta edastas viimase satsi „lapsukestest“ pildid, lisades, et tulemus oli parim, mis senini saavutatud.

Oligi aeg sealmaal, et jätta Hiiumaa korraks seljataha ja vurada „üle piiri“ Kassaris, kus puhkekeskuses ootas meid oomaja koos lõõgastava saunaga. Sealgi pakuti õlut, sedapuhku Hiiu Õlle Kojas toodangut, mille valmistamisel toetatud vanaisade tarkusele. Valmiv jook pidavat olema sama salakaval kui hiidlane oma naljadega. Õllekoja seinu katvate muhedate maalide taustal tutvustas kõrtsmik ajaloolisi kesvamärgiteooriist ja andis ülevaate nende käsitsemisest, jutustades õlletootmise üksipulgi lahti.

Kõrvu jäi muuhulgas see, et vanasti peeti oluliseks, mida kauem õlu käib, seda parem

saab ja selle käimise ajal ei tohtinud naised ligi minna. Heinaajal ning rukkilõikusel pruugiti enamasti taherpilli ehk päramist õlut. Puutõrres enam siiski õllepruulimist ette ei võeta, kuna see on liiga vaevanõudev, sestap kolmandat aastat käib too tähtis tegu moodsal moel.

Käina odratolqusteta

Järgmise päeva algul tegi meile visiidi Käina abivallavanem Tiivi Lipp. Käina vald ise on saare suurim, kus lisaks Käina alevikule 34 küla. Kunagi on külvavannemate statuudi järgi valitud ka 14 külvavannemat, ent nende kokkusaamine on üsna kaoitiline. Kassari Haridusseltsi juures aga elu kihab, koos käib näitering, tegutsevad huviringid, on elujõus luuleklubi Kesäinglid ja bänd Õilajad, 2 korda aastas ilmub ajaleht Kassarimaa ja on ka raamatukogu. Valdade ühinemist ei peljata, see oleks hoopiski kui uks kogu saarele. Rolli mängivat siin võib-olla hiidlase jonn, et ei tohi mõelda nagu naaber.

Mis väga positiivne – Käina noortel peredel on võimalus papa-mamma selja tagant omaette elu peale saada, kui võrd Käina vald on leidnud võimaluse neile anda soodustingimustel korterid.

Et „mereriigis“ tahaks ikka veel mõnd paadipeatuspaika näha, sai järgmiseks ankruheiteks Orjaku sadam, mille muhe peremees Ain Koort teatas üllatuslikult (hiidlaslikult) et tema rabab tööd ainult kaks kuud jaanist, ülejäänud aja aastast teeb „mittemidagi“. Seda ikka päriselt uskuma jääda ei saanud, sest oli just tema üks loomakasvatajaist, kes ligi 4 aastat tagasi löikas läbi Vaemla tootarenduskeskuse (tapamaja) lindi, et hiidlaste loomad pääseks mandrile solgutamise stressist. Lisaks on rajatud muul, matkarada, taastatud küla sümbol veeloodimaja, soetatud noorte purjetamisharrastuseks vahendeid. On ka kiigeplats ja külamaja. Aini sõnul peab saarlastega hästi läbi saama seetõttu, et elekter tuleb läbi Saaremaa.

Järgnev sihtpunkt oli Kuriste. Sealne ainus Hiiumaal toimiv õigeusu Jumalasünnitaja sündimise kirik on valminud 1890.a ja läheduses asuvas toonases õigeusu koolimajas, kus vanasti anti talurahvale algharidust, asub täna Kuriste Haridusselts. Kuna seltsimaja majandab end ise, märkis perenaine Hille Kõrva, et sissetulekute võimaluseks on ürituste ja laagrite korraldamine ning majutus 30-40 inimesele.

Enne bussinina kodupoole keeramist sai võetud nõuka-hõngulises Luige baaris mõnus praehaugi-lõuna ja seejärel jäi veel paar sihtpunkti. Näiteks Käina Spordikeskus, kus endine Hiiu maavanem Hannes Maasel juhiohjad haaranud. Kõik võimalused igakülgeks tegevuseks on tema haldusalas

olemas – jõusaal, ronimissein, tõsteruum, aeroobikasaal, lauatenis, saunad-solaariumid, lasketiir. Viimases on huvitav küttelahendus, nimelt on omal ajal jäänud pea kohal asuva kohviku põrandaküte isoleerimata ja nii moodustub lasketiirule „laeküte“. Ja kogu Hiiumaa uhkus, ujula, on samuti selles majas. Hannese sõnul poleks saarel kahele ujulale ruumigi, ilmselt „upuksid“ mõlemad.

Spordikeskuse suureks tulevikuplaaniks ja esialgu veel unistuseks on Käina alevikku loodav Hiiumaa loodus- ja tegevuskeskus, mis rajatakse praeguse spordikompleksi fassaadiosa asemele. Idee järgi on keskuse ekspositsiooni sisuks omanäolise ja eripalgelise loodusega Hiiumaa ja hiiu inimeste lood.

Viimaseks objektiks jäi Hiiu Vill, kus oli ka vene aja lõpus villatööstus. Selle kinnituseks on säilinud punanurk, kus kesksel kohal troonib punakirjas loosung: „Siin töötab brigad, kes taotleb kommunistliku töö brigadi austavat nimetust“. Tööstuse ostis veerand sajandit tagasi ära praeguse peremehe Mihkel Valdma isa. Villast lõnga tegemise masinad, villahunt, kraasid ja heidemasin on kunagi toodud Poolast, kus selliseid hakati tootma juba 1860. aastail. Siinsete masinate vanust täpselt ei teata, aga see polegi vajalik – et need töökorras on, demonstreeriti meilegi.

Mõnus maavillane hõng sõormeis, oligi aeg hakata praami peale sättima. Aga et ilma Hiiu vägilast Leigrit nägemata lahkuda polnuks sobilik, siis sai talle pilk peale visatud ja möödaminnes jäi ka Sääretirbile mõnisaada meetrit meie jalajälgi. Hoolimata sellest, et kogu programm oli üsna tihe, ei tekkinud kordagi tunnet, et oleks kuhugi kiiret. Sestap sobib selle loo allkirjaks pealkirja tõlgendus, kunagi tolele maale slõuganiks pakutu: „Hiiumaa – aja kodu“.

Näide rikkalikust käsitöö valikust Pitsu poes.

Tubala anagama ahju juures sai väiksest august piiluda ahju, kus keraamika vaikselt jahtus.

Fotod: ÜLLE LAASNER ja ULVI BLANDE

Orjaku külamaja ja peremees Ain Koort (seisab). Maist septembrini peetakse neljapäeviti üritustesarja Kassari Kultuurineljapäevad, mille tegevused on mitmes kohas Kassari saarel.

“Abielu” kunstiga annab vabaduse

Noor kunstnik
Mikk Allas.

Helerin Väronen

Rapla linnas võib aeg-ajalt kohata üht eriskummali-se jalgrattaga sõitvat noormeest, tukk tuules leh-vimas. Tegemist on noore kunstniku Mikk Allasega. Noor on ta oma vanuse poolest (32), kunsti alal on ta juba vana tegija.

Kunst ja Mikk on käsikäes käi-nud sellest ajast peale, kui Mikk oma elu mäletab. “Kunsti ei saa õppida, see lihtsalt tuleb. Lapsepõlvest saati on see minuga olnud, see on minu väljendusva-hend. Kes laulab, kes kirjutab, mina olen avastanud, et ma oskan hästi joonistada,” sõnas Mikk. Ta oskab ka maalida, kuid leiab, et joonistamine tuleb siiski paremini välja. Maalimisega on

ta tegelenud viimased kümme aastat.

Joonistamine on tema arvates talle loomuosasem, lihtsam ja kergem. Selle kaudu saab end kiiremini väljendada. Maalimine nõuab aega ja teistsugust tunnet. Hea maali saamiseks läheb vaja aega. Joonistuse aga võib valmis saada päevaga, vahel isegi tunni-ga. Palju oleneb teemast, sellest, mida väljendada tahetakse.

Kunsti õpib terve elu

Mikk teeb ka tellimustöid. Kuid kui ta teeb tellimustöö inimesest, kelle vastu ta midagi ei tunne, kes temas huvi ei tekita, siis jääb pilt lahjaks, selles pole õiget elu sees. Tehniliselt võib pilt olla väga heal tasemel, kuid see miski jääb puudu. Kuid kui tahta, et pildis oleks elu sees, peab joonistaja õppima inimest natukenegi tundma. Inimesi joonistab ta küll vähe. Pigem maastikke või midagi sellist, mis on teistmoodi.

Üks esimesi kunstiõpetajaid, kes Mikul põhikoolis oli, on öelnud, et joonistades sa lood midagi. Ja olles looja, võid sa pa-beril kujutada ükskõik mida. See on kunstniku nägemus ja tunne, kuidas ta seda asja teeb. “See on

minu vabadus väljendada end nii, nagu ma sel hetkel tunnen,” sõnas Mikk.

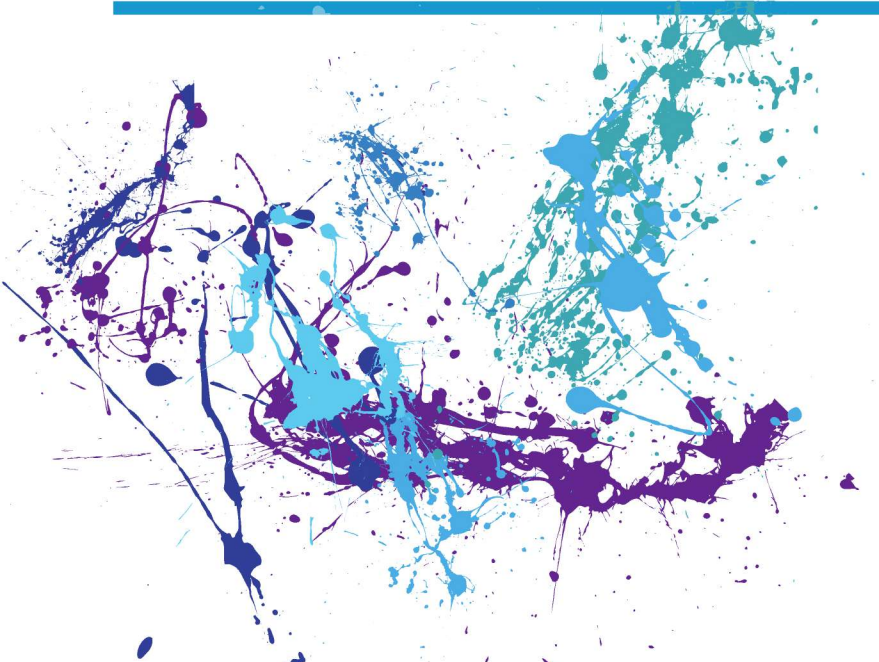
Mikk on käinud pärast sõja-väge EKA Avatud Akadeemia kunstikursusel pool aastat, mis oli ettevalmistuskursus neile, kel soov EKA-sse sisse astuda. Seal käsitleti nii maalimist, graafikat kui ka skulptuuri. Kuid Mikk sai aru, et edasiõp-pimine ei muudaks kunstilises mõttes enam midagi, ainult sõpruskonda tuleks juurde.

“Inimene õpib kunstis kogu elu. Mida vanemaks saad, seda paremaks lähed, nagu hea vein,” ütles Mikk. Tehnilised oskused võivad olla omandatud varakult, kuid oskus pilt elama panna kaasneb sageli alles vanuse ja elukogemusega.

Jäärapäine õpilane

Õppides kellegi käe all, tuleb sealt kaasa jääb külge ka õpe-taja enda olemus ja arvamus. Üksinda ei jõua küll ehk nii kiiresti areneda, aga vabadust on rohkem. Mikk usub, et vaba-kutselisena võib jõuda millenigi, mis on teistmoodi ja erilisem. Kuid Mikk pole maha matnud mõtet, et ehk siiski võiks kunagi veel kunsti õppima minna.

Oma rahuliku loomu poolest võiks Mikk ka teistele joonista-mist õpetada, aga ta tunneb, et ei oska teistele näpuga näidata, mis nüüd pildil valesti läks. Talle ei istu ka see, kui teda väga õpetatakse. Koos vanusega on ta küll omandanud kuulamis-õskuse, kuid iseasi, kas ta neid õpetussõnu kasutusele võtab. Ta

tahab teha ikka omamoodi, käia oma rada, leida oma käekiri. Kuna ta on tähtkujult Jäär, siis ongi ta jäärpäine.

Sellist oma rajal käimist ja vabadust toetab ka Miku maailmavaade, mis eeldab võimalikult palju vaba mõtlemist. Õpetamine ja mingi vaate peale surumine pole tema jaoks. Ta teeb seda, mis tundub õige ega lähe vastuollu tema elutunnetusega.

Näituse korraldamine kui logistiline eksam

Mikk sõnas, et tänapäeval on kunst nii laiali valgunud mõiste. Joonistamine ja maalimine on mõnes mõttes kaotanud oma algse tähenduse. Lihtsam on minna fotograafi juurde ja jäädvustada mingi hetk. Vähestel kunstnikel õnnestub saavutada tase ja tunnus, millega saab ära elada. Ainult kunst tavaliselt leiba lauale ei too. Graafilise disaini oskajatel on elu parem, nende oskusi läheb rohkem vaja. Nii ei välista Mikk võimalust kunagi ka sel alal kätt proovida. See vajab küll mingeid muutusi elus, kuid need muutused võivad tulla väga äkitselt. Kunagi ei või teada, mis võimalusi elu toob.

Näitusi on olnud Mikul tema enda sõnul vähe. Enne sõjaväge oli graafilisi näitusi üks või kaks aasta jooksul. Pärast sõjaväge on tal olnud kaks maalinäitust ja mõnel näitusel on ta osalenud paari maaliga. Üks suurem maalinäitus oli hiljuti Pargi Restos. Mikk leiab, et kui teha näitus, siis pigem selline, mis talle endale korda läheb. Tehes näitust, on vaja hästi palju juurde mõelda kirjanduslikku poolt. Oma teoste tuleb luua mingi taust, lugu. Tuleb leida viis, kuidas vastavas keskkonnas panna pilt toimima nii, et ta vaatajat mõjutaks.

Maalinäitust on raskem korraldada kui graafika oma. Pilte on raskem vedada ja logistiliselt peab plaan täpselt paigas olema. Ettevalmistus võib võtta nii palju aega ja ressursse, et see lihtsalt ei tasu ennast ära. Maalide puhul on veel ka see, et enamik neist on Mikul tellimustööd ja on käest läinud kohe pärast valmimist. Näituse jaoks tagasi küsima neid aga ju ei lähe. Keeruline on ka see, kui näitusel mõni maal ära ostetakse, see tuleb siis uuega asendada, kuid enamasti on seda raske teha. Valmis materjali sageli lihtsalt pole. Tema isiklik arvamus on, et hea maal valmib aastaga. Siis on

piisavalt aega, et panna pilt elama. Kuu ajaga tehes võib maal vahel õnnestuda, vahel mitte.

Hinge areng läbi kunsti

Mikk leiab, et sisuliselt võiks ta ju ka midagi muud oma elus teha, kuid kunst on juba nii loomulik osa tema elust. “Kunst on minu isiklik vabadus, hobi, mis arendab minu vaimset ja hingelist poolt. See viib mõtlemise mujale, reaalsusest eemale. Joonistades üritan otsida ja leida kujundeid, mis mõjuksid mingi elemendina, süsteemina, pilt oleks elav maailm. Katsetamist ja mõtlemist on palju. Pilt peab hakkab elama oma elu.”

Sisemised muutused mõjutavad sageli välist maailma. Mikul on see väljendunud näiteks erinevas juuksevärvis. Ühest küljest ütleb ta enda kohta, et ta on tagasihoidlik, kuid samas töödeb, et mingsugune edevus on ikka hinges. Kunstikuna tuleb selline tähelepanuvajadus ja edevus pigem kasuks. Näituste tegemine on oma edeva poole väljaelamine.

Eks see eriline jalgratas ole ka natuke nagu edevuse asi, tahe silma paista. Selle saamislugu on selline, et kui lähenes Miku juubel, palus ta oma sõpra sepp Tauri Eesikut, et tehku too talle midagi erilist kingiks. Mikk andis idee kätte ja sõber tegigi. Kuigi sellise ratta tegemine on tunduvalt kallim kui masstoodang, jääb ta tänavapildis igatahes selle rattaga silma.

Joonistatud sõnad

Väga enesestmõistetavalt suhtub Mikk ka raamatutesse ja lugemisse, ta ei võta lugemist kui hobi, kuna see on nii loomulik osa elust. Kuna kunst on Miku jaoks õppimise ja arengu võimalus, leidub häid kunstiraamatuid tal kodus palju. Tuleb end siiski ju kursis hoida, mis suunas toimuvad arengud, milliseid võimalusi kunst pakub.

Seoses raamatutega tuleb ära mainida, et Mikk on illustreerinud ühe luuleraamatu. Autor on tema sõber Alari Papa Janson ja luulekogu pealkiri “Sõnaviisi”, ilmunud on see eelmisel aastal. Jansoni kohta on öeldud, et ta maalib sõnadega ja Mikk on väga oskuslikult tema sõnu joonistanud.

Naise ilu ja salapära Miku loomingus

Vaadates Miku loomingut, jäi silma, et päris palju on tal naisak-

Mikk Allase töö näitusel "Peegeldused" Rapla kaasaegse kunsti keskuses.

Fotod: SIIM SOLMAN

te. Tekkis küsimus, miks just sellised pildid. Ühest küljest on mängus muidugi mehelik huvi naise vastu.

“Naine on mehe jaoks alati salapärase ja müstilise. Ka meest on tegelikult huvitavam maalida aktina. Alastus pole minu jaoks problem, kuid tuleb leida õige, huvitav lähenemine, niimoodi, et pilt ei mõjuks pornograafiliselt. Ruumi peab jääma ka fantaasiale,” sõnas Mikk.

Selliste aktidega üritab Mikk edasi anda naise müstilist poolt, jumalikku vägevust. Mikk joonistab vaid neid naisi, kelle isiksus ligi tõmbab, kes on kuidagi erinevad, kes on väljaspool seda nii-öelda normaalsust, mida ühiskond peale surub.

Veider on kohata inimest, kes on rahul oma vallalise staatusega. See pole Miku jaoks murekoht. Tema jaoks pole suhte olemasolu õnnelik ole-

miseks vajalik. Pere loomine pole tema elu eesmärk. Olles küll suure pere vanim laps, ei olnud nooremate õdede-vendade kantseldamine tema rida. Sellest sai Mikk aru, et ta ikka pole väga pereinimene. Sõbrad on talle naljatledes öelnud, et ta on abielus kunstiga. Kuid igal õigel loomeinimesel on mõni muusa.

Muusa teema kohta ütles Mikk, et see on tal olemas. “Nii nagu ei saa valida armastust, armastus valib sinu, ei saa valida muusat, muusa valib sinu. Kunstniku jaoks on see teema tegelikult keeruline, üks asi on elukaaslane, teine asi muusa ja siis on veel kunst. Tuleb leida kesktee kõigi nende vahel. “

Julgete päralt on kunst

Oma maailmavaatelt peab Mikk end natuke nagu anarhistiks, aga samas töödeb, et me elame hoopis teistsuguses ühiskonnas. “Inimene on siiski inimene, kõik me oleme omamoodi kasuahned, edevad, püüdleme mingite pisikeste asjade pärast kuhugipoole. Tegelikult ei määra see me elus suurt mitte midagi. Inimesel on aga alati vaja millegi poole püüelda.”

Kümme aastat tagasi oli Mikk oma vaadetelt jäigem, aga nüüd ütleb ta, et on justkui segu anarhistist ja humanistist. Ta arvab, et maailmas peaks olema vähem silmakirjalikkust. Ise üritab ta elada nii, et teeks võimalikult vähe kahju nii teistele kui ka endale.

Mikule on öeldud, et ta peaks tegema väga suuri pilte, selliseid, mille mõõdud on meetrites. Ehk siis peaks pildid tulema mingitele teiseldatavatele seintele. Hetkel on küll see mõte vaid ideede tasandil.

Kus kujutab Mikk end kümne aasta pärast? Mikk vastas nii: “Kunstilises mõttes palju kõrgemal tasemel, teen asju palju elavamalt, palju kiiremini, palju erksamalt, jõuan ehk sinna, kus minu nägemuses kunst peab olema. Ja loodetavasti on rohkem seda, mida kunstis enim vaja on - julgust. Julgust teha seda, mida ise kõige rohkem tahad. Julgust näha värve, jooni. Üks võimalus ongi enda mugavustsoonist välja tulla ja minna õppima näiteks graafilist disaini. Või siis hoopis midagi muud.”

Kunst on minu isiklik vabadus, hobi, mis arendab minu vaimset ja hingelist poolt. See viib mõtlemise mujale, reaalsusest eemale.

„Kodutunne“ tuli Raplamaa perele appi

Mariliis Vest

Kehtna vallas Eida-peres elab perekond, kelle elu pole olnud just kõige kergem. Kanal 2 saade „Kodutunne“ tõttas perele appi ning aitas neil ehitustöödega mõnevõrra paremini jalule saada.

6.-8. septembril võis Eidapere Tiigi tänaval näha kirjut „Kodutunde“ märgistusega bussi. Ringi sebisid tuttavate nägudega töömehed ja -naised, mõnel õlal kaamera ja käes suur mikrofoni. Kolmel päeval käisid saate „Kodutunne“ võttes. Tõtati appi 11-aastasele tüdrukule ja tema emale. Pere kahetoalises korteris said uue ilme kolm ruumi, üks neist kooliealise tüdruku tuba. Veel renoveeriti vannituba ning tualettruum, paigaldati õhksoojuspump ja soojustati seinad.

Teatavasti sõidab saate meeskond appi peredele, kelle kohta on neile kiri laekunud. Saatejuht Signe Lahtein ütles, et paljudel juhtudel on murekirja saatjateks kas sõbrad, naabrid, sugulased, lapsed või vahel harva valla töötajad, aga Eidapere tegi seda pereema Maaris ise.

„Inimene esimese šoki pealt kirjutas,“ ütles ta. Korterit käidi vaatamas natuke rohkem kui kuu aega tagasi, ehitustööd tehti kolmel päeval hiliste õhtutundideni välja.

Konfliktne elu

Kui me Eidapere jõudsim, paigaldasid töömehed parasjagu teise korruse seinale õhksoojuspumpa. Pererahvast ennast kohal ei olnud, sest ehitustööde pärast polnud võimalik korteris elada. Ema ja tütar olid end seniks sisse seadnud lähedal elavate sõprade juures. Saatejuht Signe oli see, kes meile põgusalt rääkis perest, kellele appi tõtati ja miks seda tehti. Hiljem kirjeldas pereema Maaris telefoni teel oma tundeid „Kodutunde“ saabumisega seoses: „Ilmselt oli elev ja õnnelik emotsioon ja seda just lapse pärast. Nüüd on kohe turvaline olla.“

Maarise lugu algas sellest, kui ühel päeval teatas tema elukaaslane, et nende koju tuleb uus naine ja Maaris haka-

Töö käib: esiplaanil võtab mõõte Kalle, tagaplaanil paistab „Kodutunde“ ainus naisehitaja Laura.

Fotod: SIIM SOLMAN

Võttegrupp arutlemas, mis nurga alt uus õhksoojuspump kaadrisse võiks jääda.

ku kohe uksest välja astuma. Kaasa käskis mees võtta naise esimesest suhtest sündinud tütre. Just nii jäädigi koduta ja kahekesi ilma peale. Traumeeritud on naine veel sellest, et teise, ühise lapse jättis mees enda juurde. Mees ei leia, et laps peaks emaga suhtlema või tema juures käima. Sellise konfliktse lahkuminekuga tagajärjel jäigi ema oma 11-aastase

tütrega korra justkui lageda taeva alla.

Kuna tütar käib Eidapere koolis ning seal on tal kõik sõbrad, ostis Maarise ema tütrele ja tüdretütrele kahetoalise korteri. Esimesel kohtumisel „Kodutundega“ oli pereema olnud väga emotsionaalne, rääkis Signe Lahtein. „Ta oli tänulik, et tal on katus pea kohal ning koht, kust keegi

teda välja ei viska,“ ütles saatejuht. Sama lugu oli väikese tüdrukuga, kellel esimese kohtumise ajal pisarad voolasid. „Väga harva lapsed nutavad, kui me tutvuma tuleme. Kui aga 11-aastaselt lapsel pisarad lihtsalt voolavad paljalt selle peale, et me ainult vaatama tulime, oli näha, et laps on saanud hästi palju kannatada,“ rääkis Signe.

Korteri suurim murekoht oli saatejuhi sõnul puudulik küttesüsteem. Praktiliselt ei olnud eluruumides midagi, mis sooja annaks. Pereema ütles, et köögist sai külma vett, mis veekeetjaga soojaks tehti. Probleemne oli vannituba, mis koosnes vaid neljast seinast ja igasugused pesemisvõimalused puudusid.

Just need saidki „Kodutunde“ prioriteetideks: välja ehitada korralik küttesüsteem, korda teha tualettruum ja vannituba ning 11-aastase tüdruku tuba. Signe sõnul soovis 11-aastane tüdruk oma tuppa oma lemmikvärvi türkiissinist. Sisekujundaja Karola Tobro lubas, et proovib tüdruku soovidega arvestada.

Seleksioon südame järgi

„Kodutunde“ aadressile saabunud kirjadest teevad esimese selektsiooni saatejuht Signe Lahtein ning produtsent Kristi Nilov. Esmane valik tehakse saatejuhi sõnul südamehääle järgi ning eelistatakse kodusid, kus elavad lapsed. Algne valik ei tähenda aga seda, et kõik väljavalitud lõpuni kandidaatideks jäävad. Signe sõnul võib vahel välja tulla asju, mistõttu peresid aidata pole võimalik. Näiteks kui kutsutakse vaatama üürikorteri või kui keegi on perele

head soovinud, aga inimesed ise abi ei soovi.

Saatejuht nendib, et kahjuks kirjutavad valla töötajad neile väga harva. „Mul oleks tohutult hea meel, kui valla töötajad hoopis rohkem meile kirjutaksid. Ma väga ootan kirju sotsiaaltöötajatelt, vallavanematelt, sest nemad teavad oma kandi abivajajaid väga hästi,“ ütles Signe.

Ühtne meeskond

„Kodutunde“ meeskonnas teevad ehitustööd kolm meest ja üks naine. Appi tulevad ka erinevate ettevõtete esindajad. Näiteks, kui on vaja paigaldada uks, teeb seda ukse kohale toonud ettevõtte esindaja. Samamoodi on õhksoojuspumpade ja teiste seadeldistega. Enamik tööst tehakse aga neljakesi.

Signe selgitab, et kuna meeskonnal on üsna pikad kogemused ja väga head ning truid koostööpartnerid, saavad nad olla kindlad, et nendeni jõuavad materjalid, mis võimaldavad kiiret tegemist. Lisaks teab iga tiimi liige oma täpseid ülesandeid ja seegi võimaldab väledat tempot.

Eidapere õibiti kõik kolm päeva korteri lähedal asuvas õpilaskodus. „Äretult kaunis ja kihvt maja ja lahe pererahvas. Seekord on meil kõik super-luks,“ ütles Signe. Ka naabrite ja teiste kohalikega on naise sõnul läinud hästi, sest kõik olid hilisõhtuse müra suhtes mõistvad.

Lugu Eidapere perekonnast jõuab eetrisse oktoobri teises pooles. Väike pere on nüüd juba peaaegu nädala jagu saanud oma uues kodus elada. Maarise sõnul on renoveeritud toad väga ilusad, hubased, armsad ja soojad.

Võimalik, et sel hooajal läheb „Kodutunne“ appi teiselegi Raplamaa perele. Kindlat vastust veel ei ole, aga abi võib vajada Raikküla vallas Raela külas elav pere. Kokku tehakse sel hooajal korda viisteist kodu, Eidapere oli seitsmes.

Kanal 2 saade „Kodutunne“ on loodud eesmärgiga aidata vaestel Eestimaa lastega peredel oma eluasemeid korrastada. Aidatakse neid, kes end ise aidata ei jaks - tavaliselt on põhjuseks saatuse keerdkäikude tõttu keeruliseks muutunud elu. Appi minnakse Eesti rahva ja suurte südametega ettevõtjate toel. Kevadhooajal aidati 13 pere kodude remondis 389 440 euroga.

Muistse Harju ristimine 1219-1220

Sellel aastal ilmunud Tõnu Raidi raamat „Harjumaa ristimine 1219-1220“ on teos, mis võimaldab eestlastel lugeda eesti keeles reaalselt kulgenud ristimiskäigust kogu Muinas-Harju maakonnas ja tajuda, mil moel oleme seotud nende kaugete aegade tänapäevani välja. Alljärgnevalt tutvustab autor **Tõnu Raid** oma 329-leheküljelist raamatut ise.

Aluseks raamatule Harjumaa ristimise kohta oli taanlasest Eesti ajaloolase Paul Johanseni (1901–1965) saksakeelne kaheosaline ja rohkem kui 1000-leheküljeline suurtöö „Die Estlandliste des Liber Census Danice“. Taani Riigiarhiivis hoitava 27 leheküljel ja ladina keeles esitatud Harju- ja Virumaa külanimede nimekirja (nn Suur Eestimaa nimistu) põhjal arendas Johansen väga laialdase käsitluse kogu Põhja-Eesti asustusest peaaegu 800 aastat tagasi. „Die Estlandliste des LCD“ on jäänud Eesti asustusajaloo uurimisel tänaseni ületamatuks ja ülioluliseks teoseks.

Raamatu „Eesti teedevõrgu kujunemine“ järel 2005. aastal hakkasin oktoobris 2007 tegelema Harjumaa ristimist käsitleva raamatu koostamisega. Kõigepealt oli vaja uurida, kui palju on säilinud varaseid, 17. sajandi lõpus koostatud kaarte Põhja-Eesti kohta. Harjumaal on ristimise käigus läbi käidud 269 küla. Nende külade kohta on arhiividest leitud sada nelikümmend kaks (142) erinevat mõisa- või külamaade kaarti, mis on enamikus koostatud rootslaste poolt 17. sajandi lõpu kümnenditel. Virumaa osas oli kaarte tunduvalt vähem, mistõttu osutus mõistlikuks käsitleda muistset Harjut eraldi.

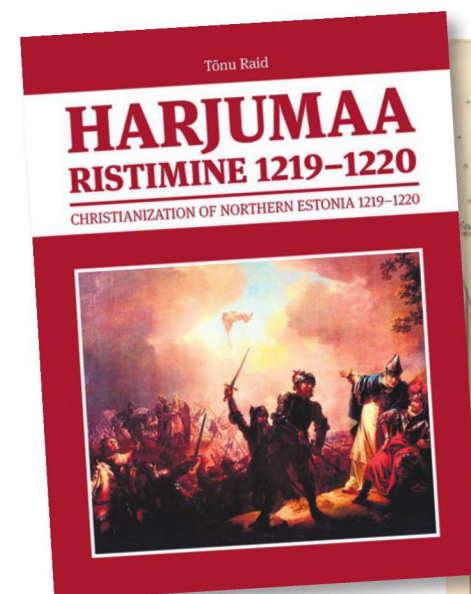
Muistse Revala ja Harjumaa kihelkonnad käidi läbi 15 ristimiskäiguga (marsruudiga). Ühel ristimiskäigul on ristitud inimesi 10 kuni 25 külas, seejärel on ristijate rühm läinud uuele marsruudile või pöördunud algpunkti tagasi. Vaid üks munkade rühm on Paul Johanseni käsitluses töötanud väga pikalt ja läbinud sisuliselt kogu tookordse Harjumaa (peaaegu tänane Raplamaa) ühe ettevõtmisena, läbides Hageri, Nissi, Rapla, Juuru ja Kose kihelkondades 91 küla, mis on tähistatud marsruutidega H1, H2 ja H3.

Kogu tänase Harju- ja Raplamaa (1220. aasta seisuga Revala+Harju) ristimiseks pidid mungad Johanseni arvutuste kohaselt läbima 1042 km. Need kilomeetrid on arvestatud vaid ristimiskäigul külast külla liikumise kohta. Tõenäoliselt olid läbitud vahemaad tunduvalt suuremad. Paljudel juhtudel on siiani ebaselge, milliseid teid kahe küla vahel kasutati, millist teed pidi ristijate grupid oma marsruudile tulid või järgmistele lõikudele läksid. Johanseni versiooni kohaselt algas

muinasaegse Harjumaa ristimine 1220. aasta talvel, pärast ordusakslaste sõjakäiku veebruaris.

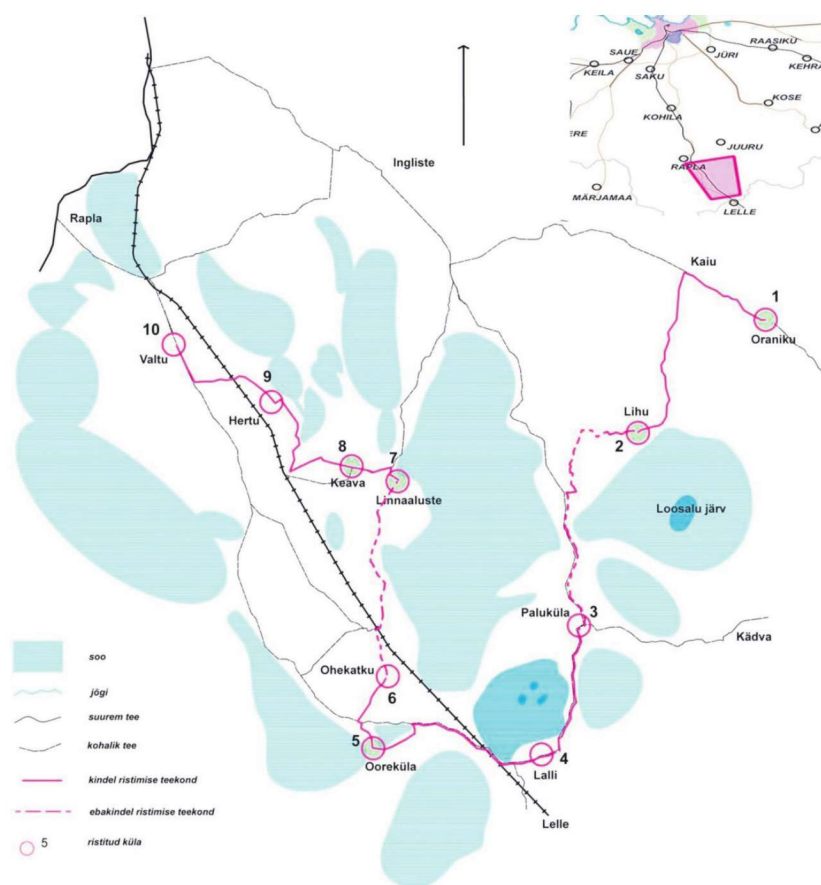
Raamatule on lisatud veel rida ajaloolisi Harjumaad esitlevaid kaarte, millelt on huvitav jälgida nii maakonna kaardistamise ajalugu kui ka kohanimede muutumist ajas. Kõikidel raamatule lisatud ristimiskäikude kaartidel on kõik esitatud lilla joonega. Ristitud külad on esitatud lilla ringiga. Ristitud külade asukohti püüdsin täpsustada Muinsuskaitseameti registrite ja Maa-ameti X-gis versiooni abil. Kahjuks näitavad digitaalsed kaardid küll väga täpselt muinasasulate paiknemist, kuid külades elamise ajaline määratlus on muinsuskaitse võimaluste puhul vägagi ebamäärane.

Taani hindamisraamatu andmeil kuulus 13. sajandil Eesti külasse keskmiselt 8–15 peret, pere suuruseks hinnati 5–8 inimest. Kõikide Eesti asustust käsitlevate autorite seisukohtade järgi jäid külad ligikaudu sama suureks ka 18.–19. sajandi vahetuseks ning veel hiljemgi. Taani

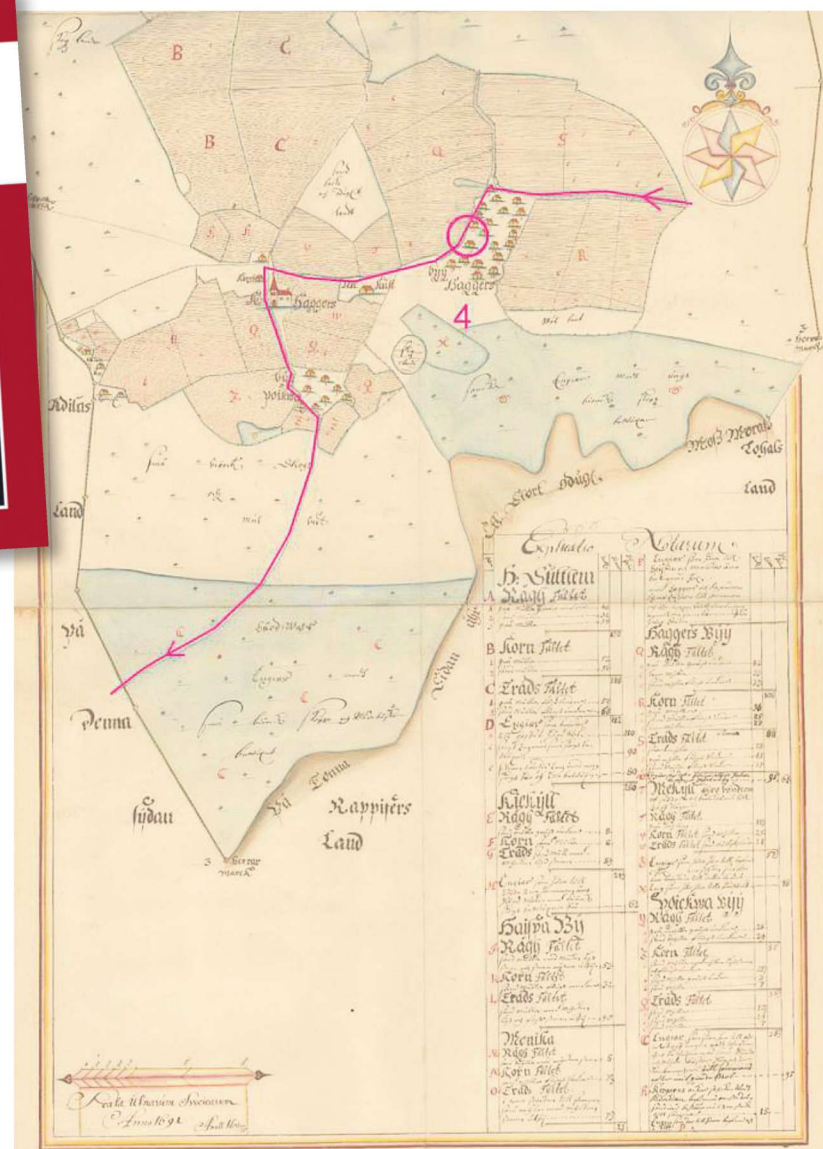

hindamisraamatu Eestimaa lehekülgedel nimetatud 269 Harjumaa külast asub tänaseni oma vanal, ammu enne ristimist välja kujunenud asukohal ligi 260 küla.

Paljud tookord ristimiskäikudel kasutatud teed on veel tänapäevalgi samades suundades läbitavad. Ajaloolise Harjumaa ristimine ongi vaatluse alla võetud seepärast, et siinkirjutanu on viimase 40 aasta jooksul kogu tookordse Revala ja Harjumaa peaaegu iga külataguseni omal jalal läbi käinud.

Ristimiskäik H3 Rapla kihelkonnas.

Hageri küla ja kirikumõisa maade kaart. A. Holm, 1691.

Autorist

Raamatu „Harjumaa ristimine 1219-1220“ autor Tõnu Raid on sündinud 1939. aastal Tartus. Ta on lõpetanud Eesti Põllumajanduse Akadeemia insener-maakorraldaja erialal ja kaitses aastal 2000 Tartu Ülikoolis teadusmagistri kraadi geoinformaatika ja kartograafia erialal väitekirjaga „Eesti-Läti piiri taastamine“. On täiendanud ennast Toulouse'is Prantsusmaal.

Ta on töötanud aastatel 1963-1966 Eesti Põllumajandusprojektis, 1966-1972 Eesti Maaparandusprojektis ja 1972-1975 Eesti Metsakorralduskeskuse insenerina. Aastatel 1975-1984 oli Tõnu Raid Eesti Maanteeprojekti peaspetsialist geodeesia alal, 1984-1987 spordiühingu Jõud orienteerumistreener, 1987-1993 Kalevi Kesknõukogu ja Harju Kalevi Spordikooli treener. 1993. aastast töötas Tõnu Raid Eesti Piirivalveameti kartograafina, juhtis 1994-2000 Eesti-Läti piirikomisjoni Eesti delegatsiooni ja oli 1995-1999 Eesti-Vene piiriläbirääkimiste delegatsiooni liige, 2002 Eesti-Vene piiri asjatundjate komisjoni tegevsekretär.

Tõnu Raid on avaldanud mitmeid raamatuid: „Tabulae Livoniae: Liivimaa vanadel kaartidel“ (2002), „Eesti teedevõrgu kujunemine“ (2005), „Tallinn ajaloolistel linnaplaanidel 1634-1989“ (2011), „Eesti ajaloolistel linnaplaanidel“ (2013), „Tartu ajaloolistel linnaplaanidel“ (2015).

Suuri teeneid on Tõnu Raidil Eesti orienteerumisspordi arendamisel. Ta on koos Arne Kivistikuga kokku pannud „Orienteeruja käsiraamatu“, mis ilmus 1986. aastal.

Rapla Autobaasi veteranid said suvel jälle kokku

14. augusti keskpäeval kohtusid Keavas Paul ja Liina Kuusemäe kodus Aljamäe talus kahe pika lõunalaua taga kolleegid endise Rapla Autobaasi päevilt. Enamasti töötanud koos pikemat aega, aasta-kümneid. Tulijaid oli kaugemaltki, Raplast väljastpoolt, kuhu kedagi elu on viinud, aga nagu sõna "autobaas" juba ütleb - autojuhiluba on ju kõigil täiesti loomulikult olemas.

Mõte teha kokkutulek, näha veel kord kõiki pea- ja kõrvaltegelasi üheskoos ja kõnelda, kuidas kõigil läinud on, sündis korraga mitmes peas. Paul Kuusemäe oli mees, kes pakkus kindla ja konkreetse kohtumispäigana välja oma talu tagaia. Tema suur pere on viimastel aastatel juba harjunud sellega, et toimuvad mitmesugused kokkusaamised.

"Nii tähtsat sündmust korraldada oli puhas rõõm. Algul oli plaan kutsuda kokku taksojuhid, aga siis sai kohe selgeks, et kutsuda on vaja ikka kõiki reisijateveoga tegelenuid, ja lõpuks kõiki, kes kunagi seal töötanud," selgub tagantjärele.

"Eha Nurme, praeguse nimega Peever, reisijateveo kolonniülem võttis enda peale kontaktide leidmise, täpsustamise ja läbi helistamise samuti, see oli väga suur töö," räägib Paul Kuusemäe, kes autobaasis töötas taksojuhina, pikka aega ka brigadirina. Selle peale tähendas Eha Peever tagasihoidlikult, et tal oli abilisi ka palju. Sest autobaasis oli töökohti üle mitmesaja, ent arvesse tulid ju needki, kes seal lühemat aega töötasid.

"Oli viis kolonni," meenutab Paul Kuusemäe. "Bussid, taksod, asutuste käsutuses olevad autod, piimaveod, kaugveod. Autosid hoidsid korras lukksepäde-mehaanikud. Kes seda

Autobaasi laienemine pidi käima nii, et muutused igapäevast tööd ei häiriks. Ehituski käis nii, et uute müüride vahel püsis vana hoone mõnda aega edasi ja remondilukksepäde jätkasid oma tööd.

Rapla autobaasis hinnati tehnilisi spordialasid. Ants Liblikas roolis ja Andi Ende korvis 1971. aastal ringrajal külgvankriga mootorrataste klassis N Liidu meistri tiitli poole kihutamas.

nüüd peast mäletab, aga ma mäletan, et Volgasid oli 24." Paul ise sõitis viimati helerohelise Volga-taksoga, ta töötas autobaasis aastatel 1964-1993. Niisuguseid pikaajalisi töötajaid oli palju. Kolonniülem ja logistik Kalju Jaanimäe meenutab oma tööaastaid 1963-1998, mis tema jaoks tähendab,

et kõik parimad tööaastad sai autobaasis veedetud.

Kutse said väga paljud, kohale tuli vähem

"Elu on juba viinud ju Raplast teistessegi maakondadesse, aga tuldi Tallinnast, Põltsamaalt, Pärnust ja

kaugelt Märjamaaltki," tegi keegi nalja. Märjamaale on Keavast tõesti ligi 40 km sõitu, Märjamaal asus autobaasi üks kolonn, terve osakond. Mis siis, et koosviibimise lõpuni ka kõik olla ei saanud, kaugemalt tulijaile öeldi eriti suur tänu tulemast.

"Oluline, et kõik toimus ja kokku tuli nii suur hulk vanu häid tuttavaid," kinnitas Eha Peever, kellel nüüd tänu tehtud organiseerimistööle on olemas endisest palju rohkem kontakte.

Endine peainsener Ülo Käi võttis mõtte kokku nii: "Olen ikka soovinud, et tuldaks veel kokku eluajal, meenutataks olnut ja öeldaks kõiki häid sõnu, mida tahaks. Sest kui konkreetselt asjast ei haara, jääb see tegemata ja siis võib juba juhtuda, et istutakse küll pika laua taga, meenutatakse ja räägitakse ka häid sõnu, kuid juba kedagi pikemale teekonnale igavikku saates. Palju parem oleks seda kõike teha, kui ollakse veel elus." Autobaas oli pikka aega Rapla rajoonis väga suur tööandja sadadele Raplamaa meestele. Naisi töötas seal

vähe, kuid siiski.

Ilm oli selle aasta augustis heitlik, vahepeal näitas päikest ja vahepeal sadas vihma. Muru oli märj, aga isegi tantsu keerutati, sest pillimees oli ka omade hulgast – endine bussijuht Laur Tulvik Märjamaalt mängis akordionil vahepaladeks tuntud ja vähemtuntud lugusid:

"Kui kodust kord laia maailma ma astusin sügise-ööl..."

Peoperemees Paul Kuusemäe: "Minu eriline austus ja lugupidamine Märjamaa meestele Endel Nurmele, Udo Knapsile ja Laur Tulvikule, kes töid kaasa pilli, laulud ja löid omalt poolt väga südamliku peomeeleolu."

Peeti mõned sissejuhatavad kõned, mille järel kõlasid kunagised ühised naljad. Siseringi naljad, nagu nüüd öeldakse. Siis algas meenutamine ja vestluste arendamine. Leiti, et kaua oldi viivitatud kokkusaamisega, mõnda inimest ei tundnud otsekohe ära. Korrata lubati kokkusaamist nüüd palju kiiremini.

Autobaasis oli paljude otstarvetega masinaid

Suure erastamise käigus kadus autobaas järkjärgult. Iga sektor hajus omamoodi. Taksondus läks erakätesse, autodest said rendiautod. Mõne aasta sõitnud, läksid juhid järjest muudele töödele. Uut veovõimsust ei jõudnud vana majanduskorraldus pikamaa sõitude puhul kinni maksta. Kallurid, piimaaautos kadusid moodsamate veokite tules.

Autojuhtide elu on üks niisugusest valdkondadest, mis viimaste aastakümnete jooksul on eriti palju muutunud. Autod sõitsid Eesti teedel juba enne suurt sõda, kuid olid haruldased. Esmalt sai autod kaitseväge omale kasutada. Pärast sõda, nõukogude ajal, kui autobaasid, sh Rapla baas loodi, oli kõik oluline riigi oma. Riigile kuulusid veoautod, bussid, taksod. Takso oli enamasti nõukogude inimesele luksuse sümbol, kuid maarajoonides ometi läks teda tihtipeale vaja ka tarvilikuks sõiduks. Bussiliine oli küll palju tihedamini kui praegu, aga ikka läks

Autobaasi rahvatantsurühm kuuekümnendate keskel. Vasakult: Õie Tulp, Jaak Fuchs ja nende taga Heino Mäokas.

ka taksosid vaja, eraauto oli küllaltki haruldane, eriti sõjajärgsetel kümnenditel. Muidugi olid käigus ametiautod, selline huvitav luksuse ja tarviliku sõiduriista mõisteline sulam. Autobaasile kuulus neidki.

Kalju Jaanimäe mõtleb järele: “Kallureid oli oma 70, siis madelautod, piimapütte oma 20, GAZ-autosid ka ehk 20...”

Autosid remonditi selili ja altpoolt

Autode tehniline hooldus oli samuti hoopis teistmoodi. Autoteenindusi tänapäevases mõttes ei olnud. Ammugi ei olnud arvuteid, millega “diagnoosida”. Ei, kõigepealt pidi autojuhil endal olema lisaks roolikeeramise oskusele ka oskus vaadata auto alla, kapoti alla ja lihtsamad vead ise üles leida ning ära parandada. Kittel ja vajalikud tööriistad pagasiruumis. Varuosad ka – neid polnud ju alati saada.

Tänapäeval ei oska noorem põlvkond seda enamasti üldse, räägivad mehed. Elektroonika on vahetanud mehhaanika välja peaaegu täielikult. Noorem põlvkond ei tea näiteks, milleks oli autole “kanal”. Ja seda “kanalitki” pole enam autode töökojas ehk teeninduses, märgivad vanad autojuhid. Paljudes kodugaraažides muidugi veel on. Kui näete mõnd juhti sõitmas ringi Žiguliga, siis on selge, et see mees oskab tegelikult ka ise oma autot parandada ja korras hoida.

Paul Kuusemäe meenutab, et viis aastat tublit tööd pidi kuluma, enne kui juhi käsutusse anti uus masin, ja kindlasti pidi juht tõestama selle ajaga, et ta ikka oskab auto eest hästi hoolt kanda. Ta meenutab, kuidas veoautod ja mõnikord bussid seisid öösi “luti otsas”. Lugeja, kas sina tead, mida see tähendab?

Märjamaa kolonni juhataja ja kunagine reisijateveo vanemmehaanik Leo Saar meenutab: “Talvisel ajal oli muidugi oht, et vesi auto või bussi radiaatoris külmus ära. Siis oli selge, et auto ei läinud käima, kui hullemat ei juhtunud.

Juht pidi tulema tööle ikka paar tundi enne seda, kui ta garaažist välja sõitis. Need tunnid kulusid auto sõidukorda viimiseks. Veoautodele

oli mõnikord vaja kümneid ämbritäisi vett kuumaks ajada ja lasta läbi voolata.” See oli suur edasimineku, kui ehitati viimaks valmis soe garaaž, meenutati heal meelel. Taksodele kõigepealt, siis sai kindlasti õigel ajal välja sõita, graafikus olla.

“Oot, mis aastal see oligi?”

“Kusagil 70-ndail, kindlasti!”

Algab mõnus vaidlus, mille käigus meenub veel palju muudki. Bussijuht Illar Lember (25 a baasis töötanud) ja Kalju Jaanimäe: “Suuremad ehitused said valmis meil kõik ikka peainserner Ülo Käi ajal. Soojad töökojad, söökla, pesumaja, isegi “mägi” ehk varjend, jaa, siis pidi ju olema.”

Kokkutulekute vaim on huvitav – nagu vana foto sisse minek

Läheb paar tundi ja ongi tagasi võetud vanad rollid. Mees võib olla vahepeal karjääri teinud, hoopis uuel kohal tööl, aga selles seltskonnas on ta see, kes ta tookord oli, vanad suhted ja arvamused astuvad jälle ellu. Jutustatakse teadagi ainult häid lugusid, aga endiste kolleegide kunagised tembud või ülemuste ülekohus meenub samuti. Mõistlik inimene muidugi sellest ei räägi!

Oh, kuidas Kruusimäe Kalju kord Hertu ülesõidust alates pidi mööda raudteed, mööda relssi kuni järgmise jaamani sõitma, sest libeda tõttu ei olnud saanud õiges kohas välja pöörata. Oli alles lugu! Ja kuidas bensiinitalonge pidi aegsasti hakkama realiseerima, sest muidu võis teatud väärtus kätte jääda, korraga ei saanud neid ära kasutada. Korralikud juhid hoidsid neid nii, et kuu lõpus võis olla kokkuvõtteid.

Millised spordivõistlused ja mälu-mängud siis olid, meenutavad Märjamaa mehed. Siiaamaani on auhinnad kodus alles, need võisid mõnikord olla üpris omapärased – võõrihm näiteks, aga kehva pandlaga. (Haha-haa!)

Muidugi peamiselt karikad, medalid ja aukirjad. Märjamaa meeskond oli kaheksakümnendail üks tugevamaid, käidi ka teistes rajoonides võistlemas. Sportimisvõimalused paranesid aasta-aastalt, meenutati.

Bussijuhi ja taksojuhi töö on ikka töö inimestega, tänapäeval nimetatakse teda klienditeeninda-

jaks, kuid mõte on sama. Viisakuse ja enesekehtestamise piiril peab oskama liikuda. Endine bussijuht Margus Enna: “Bussijuhi peamine asi oli kella tundmine, buss ei tohtinud hilineda, see oli kõige tähtsam. Aga kui nägid, et inimene jooksis, võtsin ta ikka peale, ootasin natuke. Inimestega pidi muidugi oskama toime tulla. Üldiselt olid nad ikka viisakad tol ajal.”

Laur Tulvik: “Väga hästi sain kõigiga läbi, aga muidugi juhtus sõitma igasuguseid inimesi. Mõnikord tuli olla kindlasõnaline, joodik või ülbitseja oli tarvis lihtsalt bussist maha tõsta. Muidugi selliseid palju ei ole olnud.”

Taksojuhi töö on ju mõnikord eluohtlik ka. Nagu nüüd, nii võis siiski juhtuda, et mõni vabanenud vang istus autosse, aga peas olid tal igasugused plaanid. Peeter Vahtmäe meenutab: “69-ndal tuln Vene kroonust välja ja kohe autobaasi tööle. Taksojuhitöö meeldis kõige rohkem, see oli vabama graafikuga. Ükskord olidki mul sõitjateks endised vangid, tahtsid Viljandisse. Pidin siis loa võtma, et rajoonist taksoa tohiks välja minna. Hirmutasid mind tee peal. Mina jäin julgeks – et rool ikka minu käes, ja kui läheme, siis teen nii, et läheme koos. See neile ei meeldinud. Lõpuks asi kuidagi laabus.

Eks meremehed olid ka hullud, kui merelt maale said. Ei teadnud, mis rahaga teevad, töötanud ja elanud surve all mitu kuud, siis said vabadust maitsta.”

Paul Kuusemäe: “Inimestega pidi ikka oskama mõistlikult läbi saada, Raplas olid ju kõigile tuntud. Tol ajal olid taksojärjekorrad pikad, kui ette sõitsid, siis paljud palusid, et võta mind ka peale. Mina alati võtsin, kui vaba kohta oli ja kui samas suunas sõiduks läks. Ma ei sõitnud kunagi pooltühja taksoa, ikka katsusin inimestele omavahel õigust teha ja seletada, kuidas parem oleks. Oi, ma olen palju sõitnud! Kõik väiksemad ja suuremad teed ja rajad Raplamaal on mulle teada!”

Austus ja lugupidamine kõigile, kes leidsid aega tulla vanu aegu meenutama ja sõpradega kohtuma.

Üles kirjutas Juune Holvandus

Ekskursioonibussidega sõitsid autobaasi mehed terve N Liidu läbi. Margus Enna (vasakul) ja Hugo Lume 1963. aastal Leedus.

Rapla esimene takso oli GAZ Pobeda. Üks esimesi taksojuhte oli kuuekümnendate alguses Arvi Sepp.

Esimese Volga GAZ 24 rooli istus Paul Kuusemäe. Fotod: MARGUS ENNA arhiivist

Juulikuu Koduloolases kirjutasime Estonia teatri Rapla vallast Nõuri talust pärit bassbaritoni Jaan Villardi elukäigust. Siinkohal lisame mõned napid mälestused ja üht-teist Villardite kodutalus säilitatud dokumentidest, kirjadest ja fotodest.

Nõuri vanaperemees

Üle-eelmise sajandi lõpus oli Nõuri Alu mõisale kuulunud renditalu. Villardid, selle asukad, olid tulnud Palamullast. 19. sajandi lõpus koha enda kätte saanud Jüri Villard olnud sihikindel mees, kelle eesmärk oli talu mõisalt välja osta. Ta oli ettevõtlik ja toimekas talupidaja, kellest ka teised lugu pidasid. Rapla vallas oli tal läbi aegade tähtsaid ülesandeid täita. Sajandivahetusel oli näiteks vallakohtu eesistuja. Ka Alu mõisniku Lilienfeldiga sai talumees hästi läbi - aeg-ajalt astus mõisahärra isegi Nõurilt läbi ja vahel, kui ajad olid kasinamad, tuli usaldusväärselt talupojalt rahagi laenama.

Nõuril säilitatakse Lilienfeldi allkirjaga sissemaksedokumente, mis kinnitavad, et koht saadi 1904. aastal päriselt omaks. Talupere püüdis väga ja see tähendas suures kokkuhoidus elamist. Nõuril mäletatakse tänagi veel, et vanaperenaine Miina Elisabeth korraldas asju nii, et nädala sees võid lauale ei pandud. Kui noorpere talusse tuli ja või lauale tõstis, küsinud vanaperenaine pahaselt, et mis see nüüd on, kas täna on siis pühapäev?

Talul olid omad seadused. Koduloolane Heino Toomtalu on Ühistöös kirjutanud, et mäletab noore poisina, kuidas muusikaüliõpilane Jaan Villard kodus lauluharjutusi teinud. Jaani õde Miina naernud selle peale, et mis asja! Ema ei lubanud poisil siin laulda midagi - hirmutab veel loomad ära, paneb piima kinni. Jaan käis metsas laulmas. Laulmine ei olnud ju kellegi töö...

Nõuri pererahvas oli külalislahke

Kokkuhoid ei tähendanud koonerdamist. Kui perepoeg Jaan oli linna läinud, tõi ta Nõurile aeg-ajalt ikka külalisi, kes leidsid eest lahke pererahva. Terve muusikute vägi on siin suvitanud. Peretütar Miina kordas endiseid aegu meenutades ikka, et „oh seda linade pesemist, oh neid voodilinasid...“

Igasuguseid lugusid räägitakse. Ükskord kahekümne aastate keskelt jõulude ajal olnud Estonia lavajõud seal jälle pühi pidamas. Vana maja reheahju ja kerisega oli veel püsti. Teiste hulgas olnud ka tulevane rahvalemnik, too-

Nii umbes 90 aastat või veidi rohkem tagasi Estonia teatri ooperilaulja Jaan Villardi valmistatud mööbel on Nõuri talus hästi hoitud ja koondatud ühte hubasesse tuppa.

Fotod: ALICE VÕSU

Nõuri talu lood

nane noor ooperilaulja Artur Rinne, kes käinud muudkui perenaistelt küsimas, et kuhu need kenad brünetid vorstid said, mis siin olid?

Perepoeg Mardi lugu

Nendest aastatest on Nõuril säilinud pakike pere vanemale pojale saadetud kirju. Praegune pererahvas ütleb täpsematesse kommentaaridesse laskumata: „Need on kenad tütarlastelt saadud kirjad. Sel ajal kirjutati ju veel armastuskirju.“ Jaani käega kirjutatud on vaid paar tükki. Need on praktilise sisuga ja pärinevad sõja ajast. Teadupärast oli ühenduse pidamine siis raske. Ühes kirjas on Jaan andnud teada, et nad on abikaasa Elenaga endiselt olemas ja et said tagasi ka oma korteri. Täna ei oska keegi enam seletada, miks see korter neilt siis vahepeal ära võeti ja kuidas nad selle taas kätte said. Jaan on palunud „ossi“ ehk toiduaineid, sest nendeta on igasugune asjaajamine linnas keeruline.

Ühes teises kirjas on Jaan 1943. aastal teatanud: „Täna. Sind saadetise eest, oleme korralikult kätte saanud.“ Järgnevast tuleb aru saada, et vendasid on mingil hetkel hakanud huvitama tubakakasvatus. Sõdadega on alati kaasas käinud suur suitsunälg. Jaan on asja üle põhjalikumalt järele mõelnud ja jõudnud järeldusele, et tubakakasvatamine suurel pinnal vist ikka ei tasu ennast ära vaatamata suurele suitsupuudusele – see on väga töömahukas ja Nõuril

Dokumendid, kirjad, vanad fotod kaitsevad inimesi, keda enam ei ole, igavesest unustusest. Kui aeg on jäljed pühkinud ehk paberid tuhaks muutnud, siis on ka inimene kadunud.

ei ole õiget kuivatamise kohta ka...

Teistest Mardi saadetud kirjadest võib järeldada, et tegemist oli laia silmaringi, igati huvilise ja musikaalse noore mehega. Peretütar Miina on ütelnud, et Mardiil olnud isegi parem hääl kui Jaanil, aga tava nägi ette, et vanem poeg jääb taluperemeheks ja noorem saab hariduse...

Kirjades on palju juttu kontsertidest ja muusikast. Ilmselt on ta olnud seotud ka kohaliku seltsielu korraldamisega. Ühest dateerimata kirjast võime lugeda: „Kirjutatan praegu Joonase (Jaani hüüdnimi – toimetaja) ülesandel lisa enda kirjale, mille pidin just ära saatma. Asi on nii, et Joonas laseb Sulle kirjutada selle kontserdi asjus minult. Meid tulijaid Rapla on tervelt 5 inimest, siis kui kontsert toimub. Ja need 5 on: Joonas (Jaan – toim.), Ets,

inimene ja saatja ja – noh, eks Sa ise näe, kuis sääl saab ja kas üldse neid kontserte saab. Kuid see on kindel, et laulame, kui tarvis ja söidame koos kõik, kas reede öösel või laupäeva hommikul nii et Sa ei pruugi ka vastu tulla, kui Sul muid tegemisi...“

Kirja autor on keegi Helmi, keda ei ole suudetud tuvastada. Küll aga väärib meenutamist, et Klaudia Maldutis oli kolmekümne aastatel Estonia teatri primabaleriin, kes lahkus Eestist 1944-dal, elas pikki aastaid Argentiinas, naasis kodumaale 1994-dal ja puhkab nüüd Metsakalmistul teiste tantsijate hulgas...

Räägitakse, et Mart heitnud kunagi Klaudiale silma ja tütarlaps olnud sellest meelitatud, aga siis ütles Mardi ema, vanaperenaine Miina Elisabeth, et jätku poiss unistamine - baleriinist taluperenaist ei saa.

Mart Villardi hukkamisest liikus erinevaid versioone. On räägitud, et tema olnud see mees, kes – kas 4. või 5. juunil 1941 heiskas Soome raadio üleskutse peale Rapla vallama ja lipuvardasse sinimustvalge. Jutte oli erinevaid. Üks oli see, et Mart lasti Raplas politsei õuel maha. „Mina teadsin lapsest saadik, et vanaisa hukkus 1941. Surnuaeda meie perekonna hauaplatsile oli vanaisale pandud mälestuskivi, seal oli siisugune kiri peal,“ ütleb Mardi pojatütar. Aastaid valitses teadmatus, aga Mardi abikaasa Magda, kes suri 1981. aastal, pidi siiski enne lahkumist midagi

teada saama. Ta oli saatnud järjekordse järelepärimise ja lõpuks ka mingi vastuse saanud, kus mehe surma-aastaks oli märgitud 1942. aasta ja surmakohaks Siber...

Jaani lugu

Nagu juba öeldud, pidi taluperemees tava kohaselt kindlustama nooremale pojale hariduse. Jaan Villard oli mitmekülgne mees: ta laulis, maalits, oli osav käelises tegevuses, mängis Estonia jalgpallimeeskonnas...

Nõuril hoitakse tänaseni Jaani poolt kodusel teel kodust materjalidest valmistatud mööblit. See on nii eripärane, et valiti 1959. aastal Tallinnfilmis valminud spioonifilmi „Kutsumata külalised“ kunstniku tahtel metsavahi maja dekoratsiooniks. Teadnuks toonased propagandafilmi tellijad KGB-st, et mööbli autor põgenes 1944. aastal Eestist Läände...

Jaani õde Miina rääkinud mitu korda, et Jaan ei olevat üldse pidanud ära minema, tema tahtnud siia jääda, aga abikaasa Elena kartnud väga venelaste tagasitulekut... Elenal oli tõesti põhjust karta. 1941. aasta suvel arreteeritud Elena isa Kirill Lepiku peksmis- ja piinamisjälgedega laip leiti septembris Kuressaare lossiouest ühishauast...

Aga eks Jaanil oli endal ka põhjust siit minna. Ta oli saksa ajal aktiivne kultuuritegelane. See oli siisugune aeg, kus keegi ei teadnud, mis ees ootab.

Nõuri jäi naiste hoida

Peretütred Miina ja Martha ning Mardi abikaasa Magda nendest asjadest ei rääkinud. Elu tuli edasi elada ja isa poolt välja ostetud talu iga hinnaga alles hoida. Räägiti üldse vähe - aeg oli siisugune, et mida vähem suud paotada, seda kergem oli hakkama saada. Tegid kolhoosi tööd ja avalikult uue korra vastu ei vaielnud.

Ja naistel õnnestuski talumaja alles hoida. Martha oli selles mõttes eriti osav. Tema korraldas asju nii, et kui keegi võõras valda tuli, siis majutati ta ikka Nõurile. Seal on peatunud külvivolinikke ja keda iganes... Siin elas mitmeid perekondi. Pärast sõda üks Karjala perekond, ühes toas elas üks ohvitser oma tentsikuga... Külarahvas naeriski, et pange suur silt ka, et Villa Hortensia... Mis see naermine muutis – kuidagi tuli ju elu ja vanemate pärandusega hakkama saada.

Jaan on 1973. aastal õdedele Kanadast kirjutanud: „Kallid õekesed. Ma olen pensionär. Hoolitsen Helena õemehe aia eest...“ Mängib aednikku ning niidab muru! Minna ja Martha naersid, et misasja - niidab muru, mis töö see veel on! Mida kõike need naised olid pidanud siin kolhoosis läbi tegema, ja tema niidab seal muru!

Marcel Johannes Kits.

Foto: wikipedia.org

Marcel Johannes Kits tuli Brahmsi konkursil võitjaks

Piret Linnamägi

Nädalavahetusel lõppes Austrias Pörtlachchi linnas 23. rahvusvaheline Johannes Brahmsi nimeline konkurss. Tšellistidest hinnati parimaks Kohilast pärit andekas muusik Marcel Johannes Kits. Ühtlasi pälvis ta publikupremia.

Konkursil osales sel aastal ligi 400 interpreeti 50 riigist. Võisteldi eraldi kategooriates: tšello, viiul, laul, kammermuusika. Muusikuid hindas viieliikmeline žürii, mis koosnes oma ala professionaalidest Jaapanist, Austriast ja Venemaalt.

Esimeses voorus tuli Marcel Johannesel peast esitada 15-minutiline kava kolme palaga, millest üks oli prelüüd J. S. Bachi süüdist tšellole, teine tehniline etüüd ja kolmas üks kaasaegne heliteos (valik oli korraldajate poolt ette antud). Teises voorus tuli juba ette kanda terved muusikateosed, J. Brahmsi ja F. Schuberti sonaad. Finaalis, kus esineti koos orkestriga, tuli esitada üks kolmest etteantud tšellokontserdist. Kits valis esitamiseks A. Dvoraki tšellokontserdi esimese osa.

“Ma olin väga üllatunud ja õnnelik võidu üle. Eks mulle on lapsest peale õpetatud, et konkursile minnes ei tasu ootusi kõrgele viia, muidu on kukkumine raske. Nüüd aga tuleb veel rohkem tööd teha, taset hoida ning seda kasvatada, sest konkursi võiduga kaasneb ka vastutus,” sõnas Marcel Johannes Kits, kelle jaoks järgmine konkurss tuleb 2017. aasta mais.

Äramärkimist väärib ka konkursi hindamissüsteem. “Läbipaistvuse ja aususe eesmärgil pidi iga žüriiliige kohe pärast esineja mängu näitama avalikult oma punkte eraldi tehnilise teostuse ja muusikalise väljenduse eest. Punkte hiljem muuta ei saanud ning pärast arutati lihtsalt aritmeetilised keskmised ja selle järgi lasti järgmisesse vooru. Finaali tulemuse jaoks arvutati kokku teise ja kolmanda vooru punktid. Minu puhul oli näiteks nii, et teises voorus jäin punktide poolest teiseks, aga kolmandas voorus olin ülekaalukalt esimene, mis andiski lõpptulemuseks esimese koha,” rääkis Kits.

Auhinnatseremonia toimus pühapäeva õhtul ning auhinnafond oli üsna kopsakas, 2500 eurot.

Marcel Johannest on saatnud viimasel ajal edu. Veebruaris võitis ta Saksamaal Deutsche Stiftung Musiklebeni (Saksa Muusikaelu Ühing) pillikonkursi, millega sai laenuks hinnalise Francesco Ruggieri tšello, mis on valmistatud 1674. aastal Cremonas.

Kodupubliku ees näeb teda aga 28. oktoobril Estonia Kontserdisaalis koos ERSO-ga, kui esitamisele tuleb C.Saint-Saënsi tšellokontsert.

Rapla Uus Teatri- ja Muusikafestival Särin

Promo

Mari Tammar

Paljude suureks üllatuseks ja ilma pikema ettehoiatamiseta hakkab Raplas Särisesema, sest just sellise nimega festival juba 16. ja 17. septembril Raplas aset leiab. Festivalil astub kahel laval üles plejaad Raplaga seotud artiste, nii muusikuid kui ka teatriinimesi ja avatakse kultuuriklubi BAAS.

Kogu selle salapärase ettevõtmise taga seisab muusik ja näitleja Maili Metssalu, kes tugeva tandemina koos oma isa Jaan Metssaluga on kunagises autobasimajas käivitanud Loomeruumi ja peagi avatava kultuuriklubi BAAS, kus festival ka ilmalavagust näeb.

Festivalil astub üles 17 artisti, kes on kõik vähemal või rohkemal moel seotud Rapla maakonnaga. Teiste seas esinevad Vaiko Eplik, Mick Pedaja, Mari Jürjens, Sten-Olle Moldau, RÜÜT, Improteater Impeerium, Tintura, Marju Metssalu, Kahekese. Eriti eksklusiivse kontserdiga tähistab oma 10. sünnipäeva Rapla kultusbänd MALENA! Festivali avab Pärt Uusbergi loominguga Mitte-Riinimanda noortekoori kontsert.

Festivali käivitanud ideest kõneldes räägib Maili Metssalu asjaolude soodsast kokkulangemisest. “Paralleelselt Loomeruumi käivitamise ja Kultuuriklubi BAAS ruumide renoveerimisplaaniga hakkasin enda ümber üha rohkem nägema noori säravaid artiste, kel kõigil Raplaga otsene seos ning kes vähemal või rohkemal määral Raplaga sidet hoiavad.

Kuna korraldame BAASis kontserte, tekkis idee tuua kõik need Eesti laiemal muusikamaastikul tuntud artistid korraka Raplasse ja liita nendega veel teatrid, kes valdavalt ratasatel ning kelle lavastuslikud lähenemised on köitvad ning uuenduslikud.

Rapla tugevaim külg on tema inimesed ja selle festivaliga soovime näidata, et uus põlvkond noori on küpseks saanud ning Rapla võib oma järelkasvu üle uhkust tunda.

Ansambel RYYT.

Foto: ERAKOGU

da. Mis sellest, et muidu elatakse laiemalt üle kogu Eesti - Rapla on meil kõigil väga südames,” kinnitab Metssalu ja selgitab ka festivali nime tagamaid, öeldes, et Särin on nii sünergia kui ka positiivne vibratsioon, mis tekib inimeste ühistest tegemistest. “Sellist harmoonilist kokkukõla soovime kõikide festivalikülastajatega jagada.”

Küsimusele, kes on festivali sihtrühm, saab mõistagi vastuse, et kõik, kelles on vähegi särtsu. “Meie sihtrühm on väga lai - oodatud on igas vanuses inimesed. Näiteks laupäevasele lastehommikule ootame kõige väiksemaid külalisi koos oma vanematega teatrit nautima ja tasuta pannkooke sööma, mida pakume koostöös kohaliku ettevõttega Mamma ehk Saarioinen Eesti OÜ-ga. Ka pakume nautimist koori- ja väiksema muusika austajatele Mitte-Riinimanda noortekoori ning teiste väikese lava kontsertidega. Näiteks astub meil üles mahehääline Mari Jürjens. Ka kstitame pärimusmuusika huvilisi ansambli RÜÜT lootsaseadetega ning kaasaegse helikeelega pärimuslikke arvutitöötlusi, laulu ja viiulimängu ühendava Tintura kontserdiga.

Kes ei ole veel kunagi kogenud improvisatsioonilise teatri naerutamist, siis soovitame kindlasti tulla vaatama Improteatri

IMPEERIUM koostööd Raplast pärit Tallinna Linnateatri näitleja Mikk Jürjensiga, sest seal juba huumoriga ei koonerdata.

Õhtuid lõpetavad aga hoogsamad artistid ja DJ-d. Kõige kuumemaks kütab tant-supubliku Rapla kultusansambli MALENA 10. juubelikontsert. Hoovikohvikus saab kontsertide vahel süüa ja head meeleolu nautida iga külaline!”

Kultuuriklubi BAAS tulevikuvisionidest kõneldes ütleb Metssalu, et tema soov on, et see oleks kogukonna jaoks kooskaimise koht. “Kultuuriklubi BAAS soovib rikastada Rapla kultuurimaastikku talvehooajal väiksema vormi kontsertidega ja klubiliste tegevustega. Artiste ja teatreid toome Raplasse kogu Eestist. Meil toimuvad veel ka filmiõhtud. Kokkuvõtvalt soovime, et inimestel oleks koht, kus õhtuti kokku saada, head muusikat kuulata, hubast atmosfääri nautida ja uusi kultuurilisi kogemusi saada. Kindlasti soovime ka SÄRINaga jätkata. Loodan, et selleaastane särts annab kütust järgmisel aastal veel võimsama festivali korraldamiseks, mis tooks Raplasse üle kogu Eesti palju rahvast kokku!”

Lisainfot programmi ja piletite kohta leiab aadressilt www.loomebaas.ee

KONSUM MAKSIMARKET AO		NÄDALA TÄHED 13.09.-19.09.2016	
TUME PLOOM LEPOTICA, KG Poola		MAKS & MOORITS SEA VÄLISFILEE MAITSESTATUD, KG -1,2 kg, eestimaine	
0.69		3.79	
HÜVA HAVARTIJUUST 200 G viilutatud		HELE ÕLU SAKU ORIGINAAL 4,7% 20 x 0,5 L	
0.99 4.95/kg		11.99 1.20/l + pant 20 x 0.10	
Pakkumised kehtivad 13.09.-19.09.2016. Toode tavahinnad on Laagri Maksimarketi põhjal 06.09.2016 seisuga. Pildidel on illustreeriv tähendus.			

Tähelepanu!
Tegemist on alkoholiga. Alkohol võib kahjustada teie tervist.

Pesunäitusel on eri kümnendite stiilinäited

Reet Saar

Märjamaa raamatukogu muuseumitoas on väike pesunäitus Sillaotsa talumuuseumi kogudest. Väljas on eri kümnendite stiilinäited alates 20. sajandi alguse lahendustest kuni „seksikate“ mudeliteni õmblusvabriku Võit toodangust 1970.–80. aastatel.

Pesust on tänaseks saanud naiste ja meeste eneseväljenduse oluline osa, aga kuni 19. sajandi lõpuni Eestimaal talunaised aluspükse ei kandnud. Eesti naise garderoobis oli pikk linane särk ja mitu alusseelikut. Alussärk võis olla kas ühes tükis või nn jätkuga ehk ülemine osa oli peenemast ja alumine pool takusest riidest.

Aluspüksid, mis nüüd on elementaarne kehakate, jõudsid eesti naise garderoobi alles 19. sajandi lõpus. Esmalt olid need hargivahelt lahtise lõikega ja väga pikkade säärtega, mis ulatusid allapoole põlve, mõnel juhul ka pahkluni. Pükste ülesanne oli kaitsta jalgu külma ilma ja kareda rõivastuse eest, mis põlved ja reied katki hõõrusid. Seetõttu kutsuti uusi kehakatteid sääresoojendajateks.

Avamisel andis muuseumipedagoog Liivi Miil ülevaate pesu kandmise ajaloost just

Eesti maanaiste hulgas, viidates Viljandi kultuuriakadeemia lõputööle, mille autor on Made Uus.

Kuulajad said teada, et aluspükste kandmine ei läinud naistel sugugi libedalt. Talumeestele see komme ei meeldinud, nende arusaamade kohaselt kandsid aluspükse kergete elukommetega naised. Eesti Rahva Muuseumi andmetel on mehed naiste aluspükse isegi põletanud või puruks raiunud.

Pükste kasutamine levis omasoodu, ikka kõrgemalt ühiskonnaklassilt madalamale. Mõisas kingiti neid teenijatele. 20. sajandi algul hakkasid naiste aluspükste lõiked ilmuma saksakeelsetes, hiljem ka eestikeelsetes moelehtedes ja poest sai osta õhukest puuvillast pesuriidet. Pükste kasutamist peeti kaua salajas, isegi sõna oli tabu. Õmbleja juurde minnes ei maininud naised meeste juu-

Pesunäituse väljapanekut tutvustab Sillaotsa talumuuseumi pedagoog Liivi Miil.

Foto: REET SAAR

resolekul sõna "pükstekangas", vaid ütlesid, et "sellest tulevad need". Põhjuseks võis olla hirm või häbitunne.

Made Uusi lõputöös on kirjas, et hargivahelt lahtisi pükse kanti 19. sajandi teisest poolest kuni 1920. aastateni, kui pükste kasutamine oli

veel juhuslik. Kinnised püksid hakkasid tulema 1910. aastatel. Pärast 1930. aastat hakkasid tasapisi levima modernpüksid, samal ajal kanti ka särkpükse. 1930. aastate teisel poolel saavad valdavaks poest ostetud valmispüksid ja trikoopesu. Made Uusi sõnul oli

1910.–1930. aastatel sündinud naised esimene tõeline pükse kasutav põlvkond, kes olid need endale juba lapsepõlves saanud ja siis harjunud neid kandma. Nad olid ka esimesed, kes tegid püksid oma lastele. Paljud vanemad naised ei harjunud pükste kandmise-

ga: nad olid harjunud oma häda tegema püsti seistes, pükstega pidi aga kükitama. Näitusel saab põgusa ülevaate ka meeste kehakatetest. Meeste pesuks nimetati kõike, mis jäi kuue ja vesti alla. Ka mehed hakkasid pesu kandma 19. sajandi lõpul. Talumehed käisid terve suve linase pesu vael.

Näitusel on valik naiste alussärke ja meeste särke, ka laste mängukostüüm, mida tänapäeval nimetame bodiks, sokitripid ja meeste päevasärkide külge nõõbitavad varukraed. Ajast, kui ei tuntud pesukaitseid, on väljas ka naiste hügieenisideme näidis. Lähiminevikku meenutavad sukahoidjad ja puuvillasest materjalist lillelised rinnahoidjad, samuti pika säärega uhitatud materjalist aluspüksid. Näituse eesmärk polnud tulla näidetega tänapäeva välja. Mõneti oluaks aga siis kontrast eriti suur: esimesed aluspüksid olid väga pika säärega, stringid on vaid paar riideriba.

Näituseesemete vaatamine andis külastajatele põhjuse meenutusteks, mida on ise kantud või mida teati olevat vanematel inimestel. Muuseumipedagoog Liivi Miil on valmis pesu ajaloo uuesti kõnelema, kui koguneb suurem grupp huvilisi.

Sügisene luulepaitus

Helerin Väronen

Seekordsel luulelõunal 7. septembril oli Rapla keskraamatukogu saal luulehuvilisi täis. Poetess Viuu Härm ja luuletaja Paul-Eerik Rummo paitasid koos luulelõuna külaliste kõrvu oma loominguga lugemise ja eluliste, kohati naljakate seikade rääkimisega.

Luulelõunatel käivad esinemas inimesed, kes on kuidagimoodi Raplamaaga seotud. Ja Rummode suguvõsa on tugevalt Raplamaaga seotud. Suguvõsadel on kaks omadust, kas hääbuda või ilmatu suureks minna. Rummode suguvõsa on valinud suureks paisumise tee. Kutsudes esinema Paul-Eeriku, ei saa aga kutsumata jätta Viitut, nad moodustavad paarina ühise terviku, kes teineteist toetavad ja täiendavad.

Viiu juured on hoopis teisest puust, tema on mulgi ja hiidlase järeltulija, mis on tema sõnul kõige võimatum kombinatsioon üldse. Esimene mälestus Raplast seostub tal aga Ly Ehiniga, kes teda um-

bes 50 aastat tagasi koos tütre Lilitiga siia külla kutsus.

Liliti nimesaamise lugu oli huvitav. Viuu ja Paul-Eerik katsetasid kolmkümmend päeva järjest erinevaid nimesid ja jäid just selle juurde pidama. Sel nimel on ka sügavam tähendus, sumeri keeles tähendavat Lilit "tuule armukest" ning ta olevat olnud kõigi meie esivanem.

Viiul on luuletusi, mis inspireeritud ta mulgi päritolu vanaisa Jaanist, kes oli üks omamoodi mees. Kui ta 12 oli, nõudis ta kohtu kaudu oma vanematelt välja maatüki ja ehitas sinna veski. Hilisemas eas olnud ta naabrid tunnistas sellele, kuidas Jaan tassis oma puutöökojast, mis kuuri teisel korrusel asus, õuele oma kirstu ja proovis, kas ikka on paras.

Kui vahepeal pikkust ega laiust juurde polnud tulnud, värvis ta kirstu üle ja tassis selle oma töökotta tagasi. Ja selline kirstuproov käis igal aastal.

Paul-Eerik sõnas, et inimeste elu on ikka imelik. "Ühe inimese eluea sisse mahub

Paul-Eerik Rummo ja Viuu Härm Rapla Keskraamatukogus.

Foto: HELERIN VÄRONEN

lõpmata palju imelikke ja erinevaid asju." Me elame koos inimestega, kes on elanud

hoopis teistsugust elu, ajalugu on kiiremini liikuma hakanud. Kuid kui imeliku välja

filtreerid, saad aru, et allesjääv ongi elu olemus. Kõik on üks ja sama, nüüd ja praegu. Pole

udust minevikuaega, on vaid olevik, see hetk siin.

"Kõige raskem asi siin elus on valikute tegemine," sõnas Viuu. Ei oskavat ta valida luuletusi, mida lugeda, ega pilte, mida näitusele panna. Mingi valiku suutis ta siiski teha ja luges näiteks ette viiest luuletusest koosneva tsükli, mis on pühendatud Niguliste kirikule. Luuletused on ilmunud ka kirjandusfestivali HeadRead raames välja antud kogumikus "Lõpmatuse lävel".

Küsimuse peale, kas Viuil on uusi luulekogusid tulemas, vastas ta, et on laisk raamatu kokku panija ja ta ei oska ka oma loomingut ise kuhugi pakkuda. Sahtlisse kirjutatust saaks luulekogu kokku küll, aga kas need selleks ka saavad, ei tea veel.

Paul-Eerik on hiljaaegu kirjutanud näidendi "Taevast saab kõikseag kive". Lavalaudadele on selle toonud VAT Teater. Viuu soovitas seda vaatama minna, aga enne peaks olema eelteadmised Eesti ajaloo ja kultuurist, siis on huvitav ja saab palju nalja.

Muundumise kunst

Helerin Värönen

Metamorfoos on millegi muundumine, teise kuju omandamine, kui algne omandab mingi uue vormi. Ja ehk ka uue tähenduse. Raplamaa kaasaegse kunsti keskuses on kuni 2. oktoobrini ülevaht näitus nimega "Metamorfoos".

Kokku on näitusel 91 pilti, mille autorid on kuus Taani kunstnikku: Annemette Rosenborg Eriksen, Else Vinæs, Erik Jørgensen, Josephine Ernst, Peder Børdsted Pedersen ja Peter Birk.

Näituse avamisel 9. septembril olid kuuest autorist neli kohal. Autorite tööde mõtteks on end väljendada fotograafia abil, kuid pildistamine on alles loomeprotsessi algus. Nad on oma töödes ühendanud reaalsuse ja fiktsiooni. Nende eesmärk ei ole luua ilu ja harmooniat, pildid väljendavad nende siseilma ja maailmas toimuvat.

Enamik nimetaks neid kunstnikke fotograafideks, ent ise nimetavad nad endid pildi loojateks. Nad tahavad luua uut kvaliteeti asjadest, mida nad oma teel kohtavad. Nad on

Hetk näituse avamiselt Raplamaa kaasaegse kunsti keskuses.

Foto: HELERIN VÄRONEN

justkui lapsed, kes mängivad ja loovad uut reaalsust, mida varem pole olemas olnud.

Kõik näitusel olevad pildid on ka müügis ning suurima ja kalleima töö autor Josephine Ernst rääkis lahti, mida see pilt kujutab. Lugu ise on

kurb. Tegu on Hans Christian Andersen muinasjutust tuntud väikese merineitsiga, kes on kohe-kohe suremas. Ta on hääbumas, kohe ingliski muutumas.

Erik Jørgensen sõnas, et pildi loomine on protsess,

kus püüad midagi kokku panna, kuid enamasti kukub asi hoopis teistmoodi välja, kui kavandatud oli. Tema ideed tulevad enamasti oma fotoarhiivi lapates, mõni pilt kõnetab ühtäkki ja sellele saab hakata midagi üles ehitama.

Erik soovitas kõigile: minge ja pildistage, püüdke hetki. Kui fotokaamerat pole, on paljudel ju nutitelefon, sellestki piisab.

Ka Peter Birk rääkis, et see, milline teos lõpuks välja tuleb, ei pruugi algse ideega enam

üldse sarnane olla. Mõni pilt hakkab lihtsalt oma elu elama, hakkab suunama, mida lisada või pildilt ära võtta. Ideed piltide jaoks tulevad Birki sõnul kõikjalt - inimestest, muusikast, luulest, telekas nähtust.

Üks tema teos kujutab kabelit, millel on juured all ning taevas on väändumas veel üks juur, mis on tegelikult detail marmorplaadilt. Samas võib see taevas asuv juur kujutada endast ka mütoloožiast tuntud ilmapuu Ydrasili ümber olevat madu Nidhöggi.

Piltide tõlgendamisse võib suhtuda vabalt, luua oma seosed, mitte piirduda ainult autori looga.

Else Vinæs'i tööd väljendavad Tšernobõli tuumakatastroofi tõttu tühjaks jäänud linna olukorda tänapäeval. Loodus on võtnud võimust seal, kus varem valitses inimene. Kas parem on mäletada või unustada? Linna on rüüstanud vargad ja vandaalid, kuid mineviku jäljed on jäänud. Laste mänguasjad, laialilootitud raamatud, gaasimaskid, mis nutavad ilma pisarateta...

Päevakajaliste teemade kasutamisest kõnelevad Josephine Ernsti pildid. Kui me teeme näo, et ei kuule ega näe midagi, hoiame kõigist eemale, siis me isoleerime end ümbritsevast maailmast. Kuid inimesed peavad suhtlema ning just sellepärast olid Taani kunstnikud riigi eri kohtadest Eestisse kokku tulnud.

Kivi-Vigala III muusikapäevadel tähistati kiriku aastapäeva

Jaan Viska

On laupäeva pärastlõuna, hakkavad helisema kirikukellad, mis on märguandeks lõpetada igapäevased toimetamised. On aeg minna nädalavahetusele vastu, unustada korra kartulipõld, seenemets või hoopis argipäevased askeldamised. Vaim vajab kosutust, selleks on Vigala kirik avanud ukse kultuuriüritusele.

Esimene päev on nagu Raplamaa meeste päev, musitseerivad Heiki Mätlik (sündinud Purilas) klassikalisel kitarril ja Andres Uiibo orelil. Duo Mätlik ja Uiibo on koos musitseerinud juba aastat 2002. Seekordses kavas olid tuntud heliloojate palad, esindatud

Musitseerib Heiki Mätlik.

Foto: JAAN VISKA

olid A. Vivaldi, H. I. Biber (kelle loomingut salvestati Viimsi kirikus), J. S. Bach, L. Beethoven ja J. S. Weiss. Beethoven on tunnustavalt öelnud, et harilik kitarr kõlab nagu orkester.

Klassikaliste helide lummuses möödus aeg märkamatu, lisaks heale pillimängule kuulasime lugude lühitutvustust. Kõik see kõlas suurepäraselt

hea akustikaga kirikus. Olime tänulikud meeleoluka õhtupooliku eest Vigalas.

Vigala kirik on käinud oma teed 677 aastat. 130 aastat tagasi sai Maarja kogudus Müllervertedi orelil Tartumaalt, mis jäi väikeseks sealse Peetri kirikule. Orelit tähtpäevaga seoses saab nimetada tuntud organiste Riho Tormist ja Artur Uibot. Seekordsel esinemisel mängiti paljud palad Tormise orelil.

Teine päev möödus Vigalale tuntud pillimeeste Arvo Leiburil (viul), Aare Tammesalu (tsello), Elisabeth Härmsoni (viul) ja Andres Uiibo (orel) esinemisega ning lauljana astus üles Vigalale tuttav kontratenor Ka Bo Chan. Heliloojatest olid valitud D. Buxtehude ja W. A. Mozart. Kõlasid ka A. Dvoraki tsüklist

viis laulu piiblitugudest. Kontsert lõppes kõigi pillimeeste esitusega.

Koguduse esimees Heino Aosaar tänas kiriku aastapäeva tähistamast meeleoluka kontserdiga, tänasõnad samuti kirikuõpetaja Kristiina Jõgilt. Suur kummardus muusikutele eesotsas Andres Uiboga Vigala muusikapäevade korraldamise eest! Klassikaline muusika on igikestev. Anti lootust, et ehk tulevad ka neljandad muusikapäevad.

Tänuliku kuulajana ja koolides omal ajal muusikalektoriumite korraldajana näeksin noorte aktiivsemat osavõttu. Valla kultuurielu on üks osa Vigalast. Niikaua kui Andres Uiibo armastab oma kodukirikus esineda, peaks meil olema tahtmist olla tänulikud kuulajad.

Juristi nõuanne

Töötamine ohtlike kemikaalidega

Lugeja küsib: Töötan koristajana ja pean tualeti ja kraanikausside pesemiseks kasutama ühte kemikaali, mille pudelil on mingi oranž märk. Pudelil on ka silt, aga eestikeelne tekst on kulunud ja arusaamatu. Pärast koristamist tunnen ennast halvasti, silmad kipitavad ning käed on krobelised ja hästi kuivad. Kust ma peaksin saama infot, kas ma võin seda kemikaali edasi kasutada?

Vastab Piret Kaljula, Tööinspektsiooni töökeskonna konsultant: Kui kemikaali pakendil on oranž ruudukujuline märk või uuem, punaste servadega rombikujuline märk, on tegemist ohtliku kemikaaliga. Ohtlik on selline kemikaal, mis kahjustab keskkonda, tervist või vara.

Kui te ei tea, millised on kemikaali omadused, võimalikud tervise mõjud või kuidas seda kasutada, pöörduge esmalt oma tööandja või vahetu juhi poole. Siis saate arutada, kuidas kemikaali kasutada või kas on võimalik võtta kasutusele vähem ohtlik kemikaal.

Kui töötaja peab kasutama ohtlikke kemikaale või nendega kokku puutuma, tuleb tööandjal töötajat juhendada ja välja õpetada, kuidas teha tööd ohutult. Samuti tuleb töötajale tutvustada kemikaali ohutuskarti. Ohutuskartil on kemikaali valmistaja koostatud info kemikaali kohta, nt kemikaali omadused (söövitav, ärritav vms), võimalikud tervise mõjud (põhjustab tugevat silmade ja naha söövitust, ärritav sissehingamisel jne), aga ka meetmed, kuidas mõjudest hoiduda (nt kasutada ainult hästiventileeritavas kohas). Samuti on seal info vajalike isikukaitsevahendite kohta, nt millisest materjalist

kindaid kasutada ja millist tüüpi hingamisteede kaitsevahendeid kasutada. Nimetatud vahendid peab tööandja töötajale andma ning töötaja peab neid ka kasutama. Isegi siis, kui kemikaali kasutatakse lühiajaliselt.

Tööandja peab töötajale korraldama ka tervisekontrolli töötervishoiuarsti juures ühe kuu jooksul tööle asumisest. Töötervishoiuarst hindab töökeskkonna ja töökorralduse sobivust töötajale. Infot töökeskkonna, sealhulgas kasutatavate kemikaalide kohta saab töötervishoiuarst riskianalüüsist, kus peab olema ära hinnatud ka töötajate kokkupuude ohtlike kemikaalidega. Lähtuvalt riskianalüüsi tulemustest ja töökeskkonnas nähtust määrab töötervishoiuarst uuringud, kaasab vajadusel eriarste ning annab hinnangu, kas antud töö, sh kokkupuude ohtlike kemikaalidega, sobib töötajale.

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 13.09.2016

	TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT
Eesti Töötukassa www.tootukassa.ee Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla	klaasivormimismasina operaator	3	Järvakandi alev
	koka abi	1	Rapla linn
	õmbleja	2	Rapla linn
	müüja/klienditeenindaja	1	Rapla linn
	tootmistööline	3	Kalevi küla
	administraator	1	Kohila alev
	tootmisoperaator	1	Salutaguse küla
	kontaktiotsija	2	Rapla maakond
	olmehoone puhastusteenindaja	1	Rapla linn
	operaator	1	Ülejõe küla
	töömeister-majahoidja	1	Rapla linn
	laborant (kvaliteedikontroll)	1	Kohila alev
	müüja	1	Järvakandi alev
	puidupingi operaator	10	Kohila alev
	kasvataja (õpilaskodus)	1	Eidapere alevik
	tööstusseadmete hooldustehnik	2	Kivi-Vigala küla
	klienditeenindaja	1	Vigala vald
	transporditööline	1	Salutaguse küla
	majaelementide valmistaja	3	Hageri alevik
	klienditeenindaja	1	Rapla linn
	müüja - kassapidaja	1	Märjamaa alev
	letiteenindaja	1	Märjamaa alev
	autotehnik	1	Alu alevik
	huviringi õpetaja	3	Rapla maakond
	hooldaja	1	Juuru alevik
	puidupingi operaator	2	Purila küla
	tootmistööline	3	Purila küla
	lukksepp	1	Rapla maakond
	hooldusõde	1	Tolli küla
	rahvusvaheliste vedude autojuht	1	Rapla linn
	müüja-klienditeenindaja	1	Järvakandi alev
	juuksur	1	Rapla linn

Ribikardinad puhtaks

Mariliis Vest

Vahetult enne ja pärast pikka ning sooja suve on ikka nii, et kodu aknad on ootamatult sitikatest-satikatest ja kõigest muust muutunud tolmuseks ja mustaks. Vahel ei näe korralikult väljagi vaadata, ilma et mõni plekk silme ees ei oleks.

Aknapesu on muidugi üks tegevus, mis tuleb paar korda aastas ikka ette võtta. Paljudes kodudes on akende ees aga ribikardinad, mis samuti tolmu ja muud mustust koguvad. Ribikardinate puhtaks saamine on aga omaette kunst. Kõige lihtsam neid läikima lüüa just ei ole, sest küll nad liiguvad liiga kergelt, küll on nad liiga väikesed ja üleüldse on kogu protsess tüütu.

Näitan teile üht väga lihtsat nippi, millega võib-olla mõni juba täiesti kursis on. Nii hoiad ribikardinad paigal ja saad ühe lihtsa tõmbega need puhtaks. Vaja ei lähe mitte midagi muud kui köögis leiduvaid toidutange, rahakumme, kahte lappi või kaltsu. Lisaks veel meelepärast puhastusvahendit. Nagu alati, räägib pilt rohkem kui tuhat sõna.

Vaja läheb: toidutangid, kaltsud, rahakummid, puhastusvahend.

Tee nii: Keera lapid ümber toidutangide. Kinnita need kummiga. Pihusta peale oma lemmik puhastusvahendit (või lihtsalt vett). Aseta ribikardin toidutangide vahele ja tõmba tolm maha!

Foto: internet

Hinnavõrdlus

Lapsepõlvvehõnguline piimakissell

Stina Andok

Kõik, kes vähegi piima armastavad, teavad, mismoodi lõhnab ja maitseb äsja valminud, aurav, soe piimakissell, millele on peale pandud hapukat kodust moosi või miks mitte värskeid marju. See imelihtne retsept kandub edasi põlvest põlve, sest selle jaoks vaja minevaid komponente leidub köögis peaaegu

alati, see valmib kiirelt ja mis kõige tähtsam – on ülimalt maitsev!

Vaja läheb (kogus neljale): 1 l piima, 1 dl suhkrut, 2 sl kartulitärklist, 2 tl vanill-suhkrut.

Tee nii: Kuumuta piim keemiseni, lisa suhkur, vanill-suhkur ning vähese külma piimaga segatud kartulijahu.

Kuumuta tasasel tulel pidevalt vispliga segades 2-3 minutit, kuni moodustub siidine kreem. Ära enam keema lase. Vala kissell magustoidukaussidesse ja serveeri meelepärase lisandiga.

Retsept: www.toidutare.ee

Rapla Talupoest leiab eriti värske piima armastaja 4% mahetoorpiima Pajumäelt hinnaga 1,30 eurot liiter.

	Piim, 3,8-4,2%, Farmi, 1 l	Suhkur, Dan Sukker, 1 kg	Vanillsuhkur, Meira, 85 g	Kartulitärklis, Haljas, 400 g
Selver	0,59*/0,79	0,79	1,89	0,79
Konsum	0,55*/0,73	0,75	1,90	0,75
Meie Toidukaubad	0,75	0,79	-	0,75
Maxima	-	0,77	1,89	-
Säästumarket	0,79	-	-	0,79

*Soodushind/ tavahind
Hinnad on seisuga 12.09.16

ŠKODA

RUUMI JÄTKUB KÕIGI JAOKS!

Uus Škoda Fabia - oma klassi ruumikaim!

Fabia rikkalikku baasvarustusse kuuluvad: 6 turvatähta, ABS pidurid ja MSR mootori pidurdusmomenti kontroll, XDS – täiendatud funktsionaalsusega elektrooniline diferentsiaalilukk, immobilisaator, halogeenesilaternad koos LED-päevasõidutuledega, alarm ja kaugjuhtimisega kesklukustus, 2x elektriaknad, elektrilise soojendusega külgspeeglid, konditsioneer, soojendusega esiistmed, pardakompuuter, Start/Stop funktsioon, Raadio "BLUES" ja 4 kõlarit: SD-mälukaardi, Aux-In, USB-liides. Üle-euroopaline tehase garantii 4 aastat või 120 000 km. **Škoda Fabia hind alates 9 990 €!**

ŠKODA Tallinn • Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1 • Telefon: 6808 222 • auto@skoda.ee
ŠKODA Laagri • Pärnu mnt. 543, Laagri • Telefon: 6837 070 • auto.laagri@skoda.ee
Aasta Auto AS • Tartu, Sepa 24 A • Telefon: 7308 000 • info@aastaauto.ee
Moller Auto Pärnu OÜ • Pärnu, Välja tn. 3 • Telefon: 4476 140 • parnu@skoda.ee

Moller Auto Viru OÜ • Jõhvi, Narva mnt 143 • Telefon: 6808 200 • viru@skoda.ee
Moller Auto Viljandi OÜ • Viljandi, Tallinna mnt 45 • Telefon: 4355 340 • viljandi@skoda.ee
Warma Auto OÜ • Kuressaare, Tallinna 82a • Telefon: 4530 120 • info@warmaauto.ee

www.skoda.ee

facebook.com/skoda

KoMo sai Tartu teate rattamaratonil esikoha

Siim Jõgis

Raplamaa rattaklubi KoMo võitis pühapäeval, 11. septembril toimunud esimese Tartu teate rattamaratoni. Võistlusel osaleti koosseisus Peeter Tarvis jun, Peeter Pruus ja Karl-Arnold Vendelin.

Sõideti tagurpidi pööratud Tartu maratoni trassil ehk Elvast Otepäele. Raja pikkus oli 89 kilomeetrit ning KoMo läbis selle ajaga 2:38.43.

Esimese vahetuse (22,4 km) sõitis Peeter Tarvis, teises (37 km) kasvas Raplamaa ratturite edu Peeter Pruus ning lõpuks tõi meeskonna võidukalt finišisse Karl-Arnold Vendelin (29,6 km). Finišis oli KoMo edu teiseks tulnud Veloplus Torq Pro A-Teami ees rohkem kui kaheksa minutit. Nema sõitsid koosseisus Robi Niit, Viljar Kannimäe ja Taavi Kannimäe ning ületasid lõpujoone ajaga 2:46.54. Kolmas oli Rein Taaramäe Rat-

taklubi koosseisus Martin Laas, Reiko Rosenthal ja Vahur Valvas ajaga 2:48.37. Kokku oli 1. Tartu teate rattamaratoni stardis 41 meeskonda.

Peeter Tarvis ütles, et juba starti minnes oli KoMo meeskonna eesmärk võistlus võita. Sõidu käigus mingeid kahtlusi ei tekkinud, sest liidrikohta hoiti enamiku distantist. Suurema vahe tegi sisse Peeter Pruus teises vahetuses ning veel pikemaks venitas selle ankrumees Vendelin.

Ratturite teatevõistlus on üsna ainulaadne, sest väga tihti selliseid sõite ei korraldata. Tarvis ütles, et tema jaoks oli see esimene teate-sõidu kogemus. Päev varem oli ta läbinud Estonian Cup Kalevipoja maratoni. "Minu jaoks on kujunenud reegliks, et nädalavahetustel osalen kahel võistlusel," rääkis ta.

Selleks, et pühapäevane teate-sõit läheks arvesse ka korraliku treeninguna, sõitis ta pärast oma vahetuse lõppu läbi ka terve raja. Omamoodi oli see ettevalmistuseks pühapäeval, 18. septembril toimuvaks Tartu rattamaratoniks, kus starti asub ka Tarvis. Rada oli ju tegelikult sama, lihtsalt tagurpidi.

Võistlus on just käima läinud. Numbri all 1 sõidab kõige ees KoMo rattur Peeter Tarvis.

Foto: KLUBI TARTU MARATON

Avis Rapla sõlmis lepingu andeka sloveeniga

Raplamaa Sõnumid

Avis Rapla on veelgi täiendanud oma tagamängijate ridu. Pärast Rasham Suareze liitumist on nüüd klubiga lepingu sõlminud Sloveenia päritolu Domen Bratož.

23-aastane 189 cm pikkune tagamängija esindas viimased kaks hooaega Sloveenia klubi Tajfun. Avis Rapla treeningutega liitub Bratož neljapäeval, 15. septembril.

"Mul on hea meel, et minu mängijakarjäär jätkub Eestis. Ma loodan, et kohanen kiirelt uute meeskonnakaaslastega, treenerite ja liigaga. Lisaks sellele usun, et klubil saab olema edukas ja võituderohke hooaeg," ütles Bratož.

Rapla korvpallikooli tegevjuht Jaak Karp rääkis, et Domeniga kokkuleppele jõudmine on klubi jaoks suur saavutus. "Tegemist on mängijaga, kes on karastunud Aadria liigas, Sloveenia liigas ja eurosarjas. 2015. aasta kevadel tõusis ta vahetumängijast rolli, kus vedas Tajfuni suure ja kuulsa Krka vastu poolfinaalist edasi finaali ja sealt Sloveenia meistriks. See oli tõeline Sloveenia korvpalli Tuhkatriinu lugu. Tema

mängutasemes ei ole kahtlust, nüüd tuleb ta vaid meie süsteemi sobitada," ütles Karp.

Hooajal 2015/2016 mängis Bratož kõikides liigades kokku (Aadria liiga, Sloveenia liiga ja Europe Cup) KK Tajfun Šentjuri eest 44 mängu, olles platsil keskmiselt 21,4 minutit mängu kohta. Teenitud mänguminutite jooksul viskas tagamängija keskmiselt ligi kaheksa punkti mängus, jagas 2,93 söötu ning tegi 1,66 vaheltlöiget. Domeni korvpallurikarjääri ilustab 2014/2015. aastal KK Tajfuniga Sloveenia meistriks tulemine. Meistritiitli võitmist võib pidada erakordseks saavutuseks Sloveenia liigas, sest aastast aastasse on liigat valitsenud kaks suurt korvpalliklubi Union Olimpija ja Krka.

Võidukal hooajal mängis Domen keskmiselt 22,2 minutit mängu kohta, viskas 7,87 punkti, võttis 3,29 lauapalli, jagas 2,84 söötu ning tegi 1,29 vaheltlöiget. Eelmise hooaja lõpus kutsuti noormees ka Sloveenia rahvuskooindisesse, olles 18 valitud mängija nimekirjas. Kahjuks tuli aga hüppeliigese vigastuse tõttu kooindiselaager pärast kümnepäevast treeningprogrammi pooleli jätta.

Kohila Kümbe võitis Artur Kummer

Siim Jõgis

Kohila Kümpe on omapärane võistlus, mis erineb tavalisest kümnevõistlusest selle poolest, et kõik alad peetakse ära ühe päevaga.

Sellest on kujunenud juba igasugisene traditsioon, et septembri teisel nädalavahetusel koguneb teatud hulk harrastussportlasi Kohila staadionile, et see katsumus taas kord läbi teha. Tänavu oli kümnevõistluses 22 ning veteranide viievõistluses 2 osalejat.

Võistlusalad ja punktiskoorid on samad nagu tavalisel kümnevõistlusel. Ainus vahe on see, et kõik kümme ala tuleb läbi teha ühe päevaga. See paneb harrastussportlaste füüsilise päris korralikult proovile. Suurima skooriga tuli laupäeval, 10. septembril toimunud katsumusest välja Artur Kummer, kes kogus 5935 punkti. Tema tulemused alade kaupa: 100 m – 11,53; kaugushüpe – 6,23; kuulitõuge – 11,31; kõrgushüpe – 1,75; 400 m – 54,97; 110 m tõkkejooks – 16,40; kettaheide – 30,08; teivashüpe – 4,30; odavise – 46,30; 1500 m – 5.25,30.

Sellest seeriast torkab kõige enam silma teivashüppe tule-

Päeva viimane ala oli 1500 meetri jooks. Selleks hetkeks oli üheksa ala selja taga, lõpp paistis, aga viimane pingutus oli kõige raskem.

mus 4,30, mis on harrastussportlase kohta väga korralik saavutus. Ükski teine võistleja ei saanud teivashüppes kirja paremat tulemust. Ereda sähvatus tegi ära ka kokkuvõttes seitsmendal kohal lõpetanud Erik Heintare, kes ületas kõrgushüppes täpselt kaks meetrit. Kokkuvõttes sai teise koha Henri Loose, kes kogus kümne alaga 5757 punkti. Kolmanda koha sai 5517 punktiga eelmise aasta

võitja Erik Luts. Aasta aega tagasi kogus ta 5605 punkti. Tänavune võitja Artur Kummer sai 2015. aastal 5221 punktiga kolmanda koha.

Võistluse korraldaja Jüri Pritšin ütles, et päev kulges hästi. Ka ilm soosis võistluspäeva läbiviimist igati. Tänavu toimus Kohila Kümpe 19. korda. Seega järgmise aasta septembris tähistatakse juba juubelit. Pritšin ütles, et mõtted liiguvad küll selles

suunas, kuidas aasta pärast Kohila Kümpe suurejoonelisemalt ette võtta. Formaati muutma ta siiski nõus ei ole. Üheksateist aastat on kõik kümme ala ära peetud ühel päeval ning nii jääb see ka edaspidi.

Kas peakorraldaja on juubeli puhul ka ise valmis naelikud jalga tõmbama ja võistluse läbima? "Ei, seda kindlasti mitte!" ütles Pritšin naerdes.

Kolm korda üle Atlandi ja lõpuks Raplas – Rasham Suarez

Siim Jõgis

Avis Rapla uus tagamängija Rasham Suarez (23) jõudis Eestisse kolmapäeval, 7. septembril pärast kolmekordset Atlandi ookeani ületamist.

Ootamatult tülika ja pika reisi põhjustas Saksamaa piirivalve, kes ei tahtnud lubada Suarezel edasi reisida. Seetõttu pidi ta sõitma tagasi USA-sse ning jõudis Eestisse alles Poola kaudu viis päeva pärast reisi algust.

Oma lühikese siinviibimise jooksul on Suarez jõudnud juba Avis Rapla särgis teha debüüdi. Kõige rõõmsamalt see siiski välja ei kukunud, sest hooajaelsel turniiril Leedus tuli vastu võtta kaks suurt kaotust. Esmalt Šiauliai vastu 123:83 ja seejärel juba Neptunase vastu 115:57. Tõele au andes sõitis Avis Rapla esindus Leetu kõigest kuue mängijaga. Nimekirjas olid lisaks Suarezele veel Sven Kaldre, Marek Ruut, Karl Johan Lips, Gregor Ilves ja Kristjan Voolaid. Osa Avis Rapla mängijaid on praegu seotud Eesti ning Thomas van der Mars Hollandi koondisega.

190 sentimeetri pikkusel Suarezel on nii Puerto Rico kui ka Ameerika Ühendriikide kodakondsus ning noorteklassis on ta esindanud ka Puerto Rico koondist. Täiskasvanute seas küll veel mitte, kuid eesmärgiks on ta selle enesele seadnud.

Möödunud hooajal mängis ta Puerto Rico liigas Caciques de Humacao meeskonnas, kus täitis varumängu-juhi rolli. Leedu turniiril kandis ta selja peal number nulli. Enda sõnul valis ta selle numbri, sest Puerto Ricos mängides temasse enam ei usutud.

Pühapäeval jõudsid sa koos meeskonnaga tagasi Leedust, kus tuli vastu võtta kaks kaotust. Miks tulid need kaotused nii suured?

Üks põhjus oli see, et meil oli ainult kuus mängijat, kellest kolm olid noored. Teised kaks (*Sven Kaldre ja Kristjan Voolaid – toim*) on meeskonnast eest rohkem minuteid mänginud. Kohati mängisime päris hästi, aga meil olid puudu suured mängijad. Kui me saame kõik mehed kokku ja treenime rohkem, siis on meil tugevam meeskond. Nii saame ka platsil paremaid esitusi näidata kui Leedus.

Kas pühapäevane mäng Neptunase vastu oli seetõttu raskem, et eelmisest päevast oli väsimus veel sees?

Avis Rapla uus tagamängija Rasham Suarez.

Foto: SIIM SOLMAN

Jah, kõik mängisid 30 pluss minutit mõlemal päeval. Noortele mängijatele oli see hea võimalus kogemusi saada. Samal ajal olime loomulikult väsinud eelmisest mängust. Keegi ei taha ennast enne hooaja algust vigastada. Võtsime Leedus rahulikult.

Kas see oli sinu esimene kokkupuude Euroopa korvpalliga?

Laupäevane mäng oli esimene kokkupuude jah. See oli hea kogemus. Jälgisin ja õppisin teistelt mängijatelt ning eriti treenerilt.

Mis erinevusi sa leidsid Euroopa ja Ameerika korvpalli vahel?

Palli liikumine oli erinev. Kaitses tuleb mängida kõik 24 sekundit. Ei ole nii, et kaitses 20 või 15 sekundit. Kaitses tuleb pingutada kogu vastas-

te rünnaku.

Sa kohtusid esimest korda ka osaga oma uutest meeskonnakaaslastest. Kuidas nemad tundusid?

Nad tundusid mõnusad. Nad on kõik head kutid.

Kuulsin, et sul olid Eestisse jõudmisel parajad seiklused. Mis juhtus?

Lahkusin Puerto Ricost, kus ma elan, laupäeval. Pühapäeval jõudsin Saksamaale Frankfurti. Seal peeti mind kinni. Õeldi, et mul ei ole paberid korras. Esmaspäevani hoiti mind seal. Siis sain sõita Ameerika Ühendriikidesse Minneapolisisse. Seal veetsin öö. Teisipäeval sõitsin edasi Chicagosse. Kolmapäeval sain tulla tagasi Euroopasse, kus ma

maandusin Poolas. Alles kolmapäeva õhtul jõudsin Eestisse.

See tähendab, et Raplasse jõudmiseks pidid sa lendama üle Atlandi ookeani kolm korda.

Jah, pidin küll (naerab).

Sa sündisid ja kasvasid üles Puerto Ricos. Kui vanalt sa korvpalli mängima hakkasid?

Viieselt.

Kas sa tegelesid mõne muu spordialaga ka?

Jah, võrkpalli ja kergejõustikuga.

Miks sa just korvpalli juurde jäid?

Oma isa pärast. Ta mängis Puerto Ricos professionaalsel tasemel. Kui mu ema jäi minuga lapseootele, otsustas isa mängimise lõpetada. Ta otsis uue töö, et võimaldada meile paremat elu. Kõndisin oma isa jälgedes, et saada professionaalseks korvpalluriks.

Kes olid üles kasvades sinu eeskujud?

Minu vanaema. Mu ema ja isa läksid lahku ja mul ei olnud kedagi, kes mind korvpalliväljakule viiks. Vanaema hakkas seda tegema. Iga päev pärast tööd viis ta mind korvpalli mängima. Kõndisime koos miile ja miile, et väljakule jõuda. Vanaema oli üles kasvades minu eeskuju.

Kas sa NBA mängu jälgisid tol ajal?

Jah, jälgisin küll. Siis oli mu lemmikmängija Kobe Bryant. Ta mängis koos Shaquille O'Nealiga. Pärast seda jõudis tippu LeBron James ja alates sellest ajast on tema minu lemmikmängija.

Kas NBA-s mängimine oli sel ajal sinu unistus?

Jah, kõik lapsed unistavad sellest. Kui vanemaks saad, mõistad mängu paremini ja saad aru, kuidas korvpallimaailm töötab. Kogu see värk on üks suur poliitika. NBA-s on raske läbi lüüa. Praegu tahan mängida Euroopas. Kui kunagi jõuan NBA-sse, siis on hea, aga seni, kuni ma teenin piisavalt raha oma pere ülalpidamiseks, on kõik hästi.

Kas NBA unistus on endiselt elus?

Jah, on küll. See on minu nimekirjas, mida ma elu jooksul tahan ära teha. Aga kui see ei õnnestu, siis pole ka hullu.

Mängisid enne Raplasse tulekut Puerto Rico liigas. Kuidas seal läks?

Esindasin Caciques de Humacao meeskonda. Meil läks päris hästi. Jõudsin kevadel *play-off* i. Enne kui ma nendega liitusin, olid nad võitnud kõigest kaks mängu 44-st. *Play-off* i

jõudmine oli klubi jaoks kindlasti õnnestumine.

Kas sa kodakondsuse poolest saaksid esindada ka Puerto Rico koondist?

Jah, saaksin küll. 2016. aastal kaotas koondis Serbiale ja ei pääsenud Rio olümpiale. Meil on väga tugevad tagamängijad juba olemas - Carlos Arroyo ja Jose Juan Barea. Nad on NBA kogemusega mängijad. Minu eesmärk on jõuda rahvuskoondisesse aastaks 2020.

Oled sa selle enda jaoks kirja pannud ja kindlaks sihiks võtnud?

Jah, olen küll. Keegi teine sellest ei tea. Nüüd sina tead.

Aga sa oled juba koondist esindanud noorte tasemel.

Jah, kolmel korral. Ühe korra San Antonios ja kaks korda Oregonis.

Mis on sinu eesmärgid Raplas?

Saada iga päev paremaks mängijaks ning saada hästi läbi oma meeskonnakaaslaste ja treeneritega. Tahan neile ja Rapla fännidele muljet avaldada. Püüan mängijana jõuda järgmisele tasemele ja aidata klubil jõuda oma eesmärgideni.

Kas sa tead mõnda teist Eesti klubi?

Ei tea veel. Ühte YouTube'i klippi olen näinud meeskonnast, kes eelmisel hooajal meistriks tuli (BC Kalev/Cramo).

Kas sa juba ootad esimest kodumängu?

Jah, ootan küll. Olen väga elevil eriti seetõttu, et me mängime Eesti meistri vastu. Mängija ja inimesena mulle meeldib konkurents. Eriti need hetked, kui me mängime eelmise hooaja meistri vastu. Neil on oma koorem õlgadel ja meil samuti. Me peame saama paremaks võistkonnaks iga päev.

Sa mängisid kahes Leedu kohtumises numbri null all. Miks nii?

Nooremata kandsin numbri 11. Mu isa kandis ka seda. Aga number null... See on naljakas, sest isa küsis ka, miks ma seda numbrit tahan. Põhjus on selles, et minusse ei usutud enam. Ma sain hästi hakkama nii keskkoolis kui ka ülikoolis, aga kui ma Puerto Ricos professionaalsiks hakkasin, siis ma ei saanud võimalust, mida enda arvates väärisin. Minust ei oodatud enam midagi. Loodeti, et ma lõpetan korvpalliga. Seega valisin number nulli.

Keda sa USA presidendivalimistel toetad, kas Hillary Clintonit või Donald Trumpi?

Kui oleks minu otsustada, siis mitte kumbagi. Hullumeelne kampaania on olnud. Kui saaks, siis hääletaksin uuesti Obama poolt.

Kohila Vallavalitsus võttis 05.09.2016 otsusega nr 233 vastu Raadiku tn 3c kinnistu DETAILPLANEERINGU ja suunas AVALIKULE VÄLJAPANEKULE.

Planeeringu eesmärk on kahe uue elamumaa moodustamine tootmismaa jagamise teel ja ehitusõiguse määramine kahe üksikelamu ja abihoonete ehitamiseks üldplaneeringuga ette nähtud elamuehituse alal. Planeeringuala suurus on 4412 m².

Detailplaneeringu materjalidega saab ajavahemikul 29.09-12.10.2016 tutvuda Kohila Vallavalitsuses (Vabaduse tn 1, Kohila alev) esmaspäevast neljapäevani kella 8 kuni 17, reedel kuni 15, lõuna 12 kuni 13. Detailsemalt www.kohila.ee planeeringute kataloog DP 005 15 Kohila RAADIKU 3c.

ARUTECH
parimad aknad

Juhtiv akende tootja Eestis

Suured allahindlused akendele!

AKNAD kuni -62%

PAIGALDUS -30%

SISEVIIMISTLUS -30%

VÄLISVIIMISTLUS METALLIST NURGALISTUDEGA -50%

Pensionäridele – HINNAÜLLATUS!
Pakkumine kehtib 30.09. 2016

PVC AKNAD, METALLUKSED, LODŽADE KLAASIMINE
Rahvusvaheline kvaliteedijuhtimise sertifikaat ISO 9001:2008 ja keskkonnasertifikaat ISO 14001:2004
Rapla, Tallinna mnt 23, tel 5551 3058, 677 7055
Avatud: E-R 8.30-17, lõuna 13-13.30

SINU ENESETEOSTUSE AEG

Manpower'i kliendiks on O-I Production Estonia AS. Iga päev jõuavad tuhanded maailmakuulsad tooted O-I klaaspudelitesse ja -purkidesse pakendatuna miljonite tarbijateni kogu maailmas. Turuliidrina Euroopas, Põhja- ja Lõuna-Ameerikas ning Kaug-Idas annab O-I oma klientidele võimaluse viia nende tooted tarbijateni parimat maitset, puhtust, visuaalset veetlust või väärtust pakkuvas pakendis. 1903. a. asutatud O-I on enam kui 100 tegutsesaaasta jooksul laiendanud 21 riiki rohkem kui 80 tehast üle maailma. Ettevõttes töötab ligi 27 000 inimest. Euroopas on ettevõtte 37 tehast 11-s riigis ning ligemale 8000 pühendunud töötajat. 1995. a. ostis O-I Järvakandi klaasitehase Eestis, kus täna töötab üle 160 inimese. Lisainfo ettevõtte kohta www.o-i.com

O-I GLASS IS LIFE

O-I Järvakandi tehase meeskonda saab tööle
SEADISTAJA

PÕHILISED TÖÖÜLESANDED: klaasiautomaatide ja kontrollmasinate seadistamine ning hooldus ning masinate ja mehhanismide rikete operatiivne likvideerimine. Seadistajana hoiad end lisaks kursis remondiks ja hoolduseks vajaminevate materjalide, varuosade ning tööriistade omadustega.

SOBIVAL KANDIDAADIL on varasem töökogemus elektri/automaatikuna või mehhatroonika-alane haridus, head oskused kontrollmasinate seadistamiseks nii mehhaaniliselt kui ka arvutiga ning valmisolek meeskonnatöös.

O-I SEADISTAJANA töötad vahetustega 6:00 – 18:00 ja 18:00 – 06:00, teed põnevat tööd rahvusvahelise ettevõtte suurepärases meeskonnas, saad konkurentsivõimelist töötasu ja Sul on enesetäienduse ja sportimisvõimalused.

Kandideerimiseks saada palun oma CV läbi tööotsinguportaali või saada enda kohta info Manpowerisse, e-posti aadressile: kandideeri@manpower.ee. Lisainfo tel 6306500.

Manpower on üks tunnustatumaid personaliettevõtteid maailmas. Meil on üle 65 aasta rahvusvahelist kogemust töötajate värbamise ja renditeenuste alal. Me hoolime inimestest ja sellest, mis rolli mängib töö nende elus. Alates 2004. aastast oleme Eestis aidanud inimestel leida nende elu- ja tööstiliga sobiva ametikoha. Sa alles sisened tööturule, otsid uusi väljakutseid või planeerid karjäärimuutust - meie Manpoweris oskame aidata. Unistuste töö leidmine on SINU võimuses.
www.manpower.ee

Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koormatud metsakinnistud). Aitame metsakavade koostamisel ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

Sinu tehtud huvitav FOTOTABAMUS ootab lehes avaldamist!

Saada pilt foto@sonumid.ee

MITMESUGUST

Telli Eesti lipud, mastivimplid ja lipumastid
E-poest: www.lipuvabrik.ee

ANNAN ÜÜRILE

1-toal korteri Rapla Piiri tn 2.
Info tel 5564 7800 ja kv.ee

ÄRA ANDA

söögiõunu ja kõrvitsaid Raplas.
Tel õhtul 485 5908

TELLI SÜGISEKS SÕNUMID!

Toimetusest tellides saad kingituseks Tõnis Tõnissoni raamatu "Ükskord me võidame..."

**Tel 489 2130,
kuulutused@sonumid.ee
www.sonumid.ee,
Rapla, Viljandi mnt 6**

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikke tooreid ja kuivi 30, 33, 38, 50 ja 60 cm lepa ja kase küttepuid. Vedu alates 2,7 rm Tel 5373 7294

Rapla Kütteäris puidu- ja tur-
babriketti, pelleteid, kaminapuid
kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

Lõhutud toores lepp, hind al 28 €;
kohe kütmiseks metsakuiv okas-
puu al 35 €. Mõõdud tellija soovil
30-60 cm, tarne 10 ja 15 rm
autoga, puud laotud. 3 m lehtpuu,
tarne 30 tm, hind kokkuleppel.
Tel 502 4895

Rapla küttekontoris lõhutud,
saetud kuivad ja toored lepa küt-
tepuud 25-60 cm, ka võrkkotis.
Pakume ka puidubriketti. Hinnad
soodsad, tarne kiire! Vedu.
Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja kami-
napuid, pelleteid ning puidu- ja
turbabriketti alusel. Vedu tasuta.
Tel 433 3130, 523 8503

tooreid halupuid 30-60 cm (lepp,
must lepp, kask, saar) koos veo-
ga. Tel 517 5783

Kuivad küttepuud lahtiselt ja
võrgus. Tel 503 6941

KÜTTEPUU 40 cm 32 €/rm koos
veoga. Tel 5341 7761

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
Soodsalt. Tel 505 4355

soodsas hinnaga talusealiha.
Vajadusel tükeldame. Info tel
505 9151, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väike-
hulgi, kohaletoomisega. Info tel
5196 2628 või 5351 7414

veisesõnnikut ja istutusmulda
kilekottides, kohale toomine.
Tel 5330 5174

ehituslikku saematerjali, serva-
mata lauda, lepalauda, terrassi-
voodri- ja põrandalauda. Pikku-
sed 3-6 m. Laudade värvimine.
Vedu tasuta. Tel 528 2268

2-toaline korter Raplas Välja
tänaval. Tel 5822 5720

Ford Mondeo originaal valuvel-
jed 4 tk, 25 €/tk. Sügavkülmik, 4
sahtlit, 55x55x85 cm, kasutatud,
hind 65 €. Tel 5810 7208

erinevat kaupluse sisustust
- letid, riulid, stendid, karbid.
Ventilatsiooni- ja torutöödeks va-
jalikud liitmikud, restid. Ära anda
laminaatparketi plaadid (erinevad
jäägid). Tel 506 3873

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
Järna 2. E-R 9-17, L 10-14.
Tel 5818 8986 www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru
territooriumil E-R 9-17, L 9-14.
Tel 505 8637, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

PROMETS OÜ ostab metsamaad
ja kasvava metsa raieõigust.
Tel 5591 9930, info@promets.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu-
ja metsamaad. Tel 504 5215,
514 5215, info@est-land.ee

kasvava lepa raieõigust. Kanarbi-
ku talu. Tel 5373 7294

talulaud ja muud vanavara.
Tel 505 4450

vanu jalg- ja mootorrattaid, võr-
re ning nende varuosi. Võivad
olla ka mittekomplektsed.
Samuti pakuvad huvi erine-
vad vanaaegsed esemed.
Tel 508 6947

väga hea tasu eest vanu merevai-
gust tehtud kaelakeesid jt mere-
vaigutooteid. Tel 5617 4758

TEENUS

OÜ KÜLMALINE

Soojuspumpade remont,
müük ja paigaldus, kodumasi-
nate ja sõiduki kliimaseadmete
remont. Tel 5330 1720
www.kulmaline.ee

ANTSUBUSSID. Tel 5330 7447
antsraismaa@hotmail.ee

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta.
Helista tel 5330 7447,
sivaauto2007@gmail.com

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Ohtlike ja suurte puude langeta-
mine. Tel 5175 783

Ohtlike puude langetamine.
Tel 5663 2968 või 5340 2068

Katuseehitus (lame- ja viilkatu-
sed), üldehitustööd.
Tel 5629 8738
info@palmergrupp.ee

Üldehitus, katused, fassaadid
ja viimistlustööd. Tel 5352 9476
ehitus@miltongrupp.ee

Rakkekaevude puhastamine ja
remont. Rõngaste vahetamine.
Tel 557 4792

Septikute paigaldus ja müük.
Tel 5757 0202

Rapla Bussipark OÜ pakub: *telli-
musveod 19; 37; 53 istekohaliste
bussidega; *kaevamis-, laadimis-
ja hüdrovasaratööd JCB 4CX
kopplaaduriga. Tel 5624 8010
bussipark@gmail.com

Pakun tapetseerimise ja lami-
naatparketi panemise teenust.
Tel 506 3487

Pottsepatööd. Ahjud, pliidad,
kaminad facebook.com/renehjud
Tel 554 3486

Siin võiks olla SINU
REKLAAM!

reklaam@sonumid.ee
tel 498 2131

TÖÖPAKKUMISED

Prillimäe Lasteaed Põnnipere pakub tööd
ÕPETAJA ASSISTENDILE (1,0 koormusega)

Avaldus, CV ja motivatsioonikiri esitada hiljemalt
16. septembriks aadressil ponnid@kohila.ee või
Lasteaia tänav 7, Prillimäe alevik, Kohila vald
79702, Raplaaia.
Täiendav info tel 5556 0049

MTÜ Elupuu EIDAPERE ÕPILASKODU
pakub tööd
KASVATAJALE.

Koormus 1,0. Töö graafiku alusel. Töö algus: sept. 2016.

Lisainfo tel 5301 5141 või direktor.elupuu@gmail.com.

*Puud langetavad lehti,
sügislillede silmad
on pisaraid täis...*

Meie siiras kaastunne
Imbi Sildele perega kalli

ISA, VANAISA ja ÄIA

kaotuse puhul.

Perekonnad
Aus, Kaljula, Grünling

*Kuigi rohtuvad rajad,
ei unune koos oldud ajad...*

ENNO NÕURUS
13. IX 1936 – 23. XII 2009

Mälestame 80.
sünniaastapäeval.

Elukaaslane Siiri,
õde Heidi ja
vend Einar peredega

*Ema viidi teeda mööda,
armud läksid aeda mööda...*

Oleme mõtetes teiega,
armsad Veronika ja Maarika
lähedastega, kui saadate
viimsele teele oma kalli ema,
vanaema, vanavanaema ning
ämma

MAI KÜKETI.
Langetame leinas pea.

Tiina ja Jaanika peredega

Avaldame sügavat
kaastunnet Maretile lastega

AHTO SATSI

kaotuse puhul.

Ave ja Ardi peredega

*Su kodu on nüüd seal,
kus linnutee.
See helendav rada
kui sädelev kee...*

Kallist õde ja tädi

MAI KÜKETIT
1. XII 1935 – 8. IX 2016

mälestavad õde Vaike,
Toivo, Laine ja Ruth
peredega.

Avaldame kaastunnet
lastele peredega.

Mälestame toredat
jahikaaslast

AHTO SATSIT.

Avaldame kaastunnet
lähedastele.

Raikküla Jahiselts

Südamlik kaastunne
Maarika Suurkivile
EMA
kaotuse puhul.

KÜ Mahlamäe 1 pere

Südamlik kaastunne
Janele perega
**VANAEMA ja
VANAVANAEMA**
kaotuse puhul.

Anneli, Raul, Mirell, Ene

Avaldame kaastunnet
Juune Holvandusele
EMA
kaotuse puhul.

Rapla Täiskasvanute
Gümnaasium

Avaldan sügavat kaastunnet
kõigile, kes kaotasid

VARMO KALDA

kas pereliikme, hea sõbra või
tuttavana. Ta oli väga tore ja
sõbralik noormees. Kahju, et
ta pidi meie seast lahkuma.

Kusti Lill

Mälestame venda ja onu
EINO RIISMETSA
tema 5. surma-
aastapäeval.

Mälestavad Asta ja
Ats perega

*Jääd mõtteis ja mälestustes
alati meie keskele...*

Avaldame kaastunnet lastele
kalli ema

MAI KÜKETI

surma puhul.

Perekonnad Vainula,
Laurson, Orumets, Murula,
Põhjakas, Lehtmets, Vares,
Utt ja Nelli, Elle, Anfisa

*Ei võta sõnad leinavalu,
ei kuivata nad pisaraid...*

Kallis Ulvi!
Südamlik kaastunne armsa

EMA

kaotuse puhul.

Maire ja Külvi

Südamlik kaastunne
omastele

MAI KÜKETI

kaotuse puhul.

KÜ Välja 6

Kallis Veronika!
Südamlik kaastunne armsa
EMA
kaotuse puhul.

Rapla maakonna
traumanõukogu

Südamlik kaastunne
Veronikale kalli

EMA

traagilise surma puhul.

Kolleegid Lii ja Aire

Siiras kaastunne
Maarikale kalli

EMA

traagilise surma puhul.

Triin ja Aire

KINO

MÄRJAMAA KINO "HELK"
„Vorstipidu“ (USA joonisfilm, alla 16aastastele keelatud)
14. september kl 17, 19
21. september kl 19.15
„Suitsiidisalk“ (USA, 3D, alla 12aastastele keelatud)
14. september kl 21
„Pahad emmed“ (USA)
15. september kl 17, 19, 21
„Mehaanik: Ülestõusmine“ (alla 16aastastele keelatud)
16. september kl 17, 21
18. september kl 21.30
20. september kl 17, 19
„Nurjatud noored“ (USA)
16. september kl 19
„Õpetaja konn“ (Holland, eesti keeles)
18. september kl 15
„Bridget Jonesi beebi“ (USA)
18. september kl 17, 19.15
21. september kl 17, 21.15
„Morgan“ (USA)
20. september kl 21

RAPLA KULTUURIKESKUS
„Ameerika suvi“ (Eesti)
15. september kl 19

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
Püsiväljapanek „136 aastat Järvakandi klaasitööstust“
„Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest“
Muuseum avatud K, N, R kl 11-18 L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“
Atla-Eeru kõrtsis näitus „Eeru kõrtsi lugu. Kõrtsikultuurist Eestis“
Muuseum avatud T-L kl 11-18

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus “Tule tulemine”. Erinevad võimalused valguse saamiseks, alates tulevibust kuni päikesepaneelideni
„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusarhiivi materjalide põhjal“
Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“
Avatud E-P kl 10-17

HAGERI MUUSEUM
Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, tel 5648 3828 või e-post

virve.õunapuu@kohila.ee

MITMESUGUST

Raplamaa keskkonnahariduse infopäev
Rapla keskraamatukogu, 14. september kl 14

Mõttekoda „Piirkondlik koostöö täiskasvanute õppesse tagasitoomiseks“
Rapla keskraamatukogu, 15. september kl 15

Rapla uus muusika- ja teatrifestival SÄRIN
Rapla kultuuriklubi Baas (Tallinna mnt 5), 16.-17. september

Perepäev
Märjamaa rahvamaja, 17. september kl 11

Sügishooaja avapidu
Kuimetsa rahvamaja, 17. september kl 21

Peoõhtu
Haimre rahvamaja, 17. september kl 21

Rail Balticu avalik arutelu
Rapla riigimaja, 19. september kl 18
Raikküla vabaajakeskus (Lipa), 20. september kl 18
Järvakandi kultuurihall, 21. september kl 18

NÄITUS

Meremaalide näitus „Meremaagia“
Järvakandi kultuurihall

Muuminäitus. Soome Instituudi rändnäitus
Kehtna raamatukogu

Nahakunstnike näitus „Avangud. Paul Keres 100“
Rein Berlokko maalinäitus „Raplamaa vaated“
Pehmed loomad, autor Anu Tomp (lasteosakond)
Kohila raamatukogu

Näitus „Vanad armsad asjad“
Kohila Tornigalerii (Viljandi mnt 1), avatud kiriku lahtioleku aegadel või leppida kokku tel 5623 0741

Piret Mildebergi näitus „Eesti mütoloogia“
Nikolai Langebrauni ettevõttes 1918-1940 dekoreeritud portselani näitus
Pesu 20. sajandil. Sillaotsa talumuuseumi kogust
Lego klotsidest meisterdatud mänguasjad (lastekogus)
Märjamaa valla raamatukogu

Näitus „Fotopäevad 20.-21. mai“
Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Näitus “Tule tulemine”. Erinevad võimalused valguse saamiseks, alates tulevibust kuni päikesepaneelideni
Sillaotsa talumuuseum

Janina Päädami fotonäitus „Minu kodused kaunitarid“
Teemanäitus „Luiged“ - Ene Kanguri kollektsoon
Raikküla kultuurikeskus, näituse külastamiseks helistada tel 516 0783

Hiiie Ivanova karikatuuride näitus
Huumorimuuseum (Purku koolimaja)

Tekstiilikunstnik Ehalill Halliste gobeläänide väljapanek „Pae peal“ Eesti rahvuskivi löikepindadest
Rapla Maarja-Magdaleena kirik

Märjamaa kunstikooli 2016. aasta lõputööd (saalis)
Ülenädalased saviteod: Kehtna kunstide kooli täiskasvanute huviringi keraamika, juhendaja Saima Randjärv (vitriinis)
Tarvo Aro Meti vitraažinäitus „Päikesesümbolid“ (lugemissaal)
Rapla keskraamatukogu

Siiri Sisaski maalide näitus-müük
Rapla, Pargi resto

Näitus „Metamorfoos“. Kuus Taani fotokunstnikku.
Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus (Tallinna mnt 3b), T-P kl 15-18

Evi Tätte maalid
Rapla kultuurikeskuse Rütmani galerii

Rapla riigigümnaasiumi arhitektuurivõistluse tööde näitus
Rapla vallamaja II korrus

TEATER

Lastetendus „Kalevipoeg 16. lugu „Teekond maailma otsa““. Lasteteater Teatrike
Kuimetsa rahvamaja, 14. september kl 11

Hannes Võrno „Kuidas iseendaga tülili minna“
Rapla kultuurikeskus, 14. september kl 19

SPORT

Rapla maakonna koolinoorte kergejõustiku mitmevõistluse MV
Kohila staadion, 14. september kl 12

Jookse ja kõnni Raplamaa terviseradadel
Kaiu terviserada, 14. september kl 17.30

Tüdrukute U17 B tasandi kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK vs Tallinna FC Levadia
Kohila gümnaasiumi staadion, 14. september kl 18

U13 III alagrupi kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK vs Harju JK Must
Rapla ühisgümnaasiumi staadion, 14. september kl 19

Koolinoorte jooksude EV algklassidele
Kohila gümnaasiumi spordiväljak, 14. september kl 10
Märjamaa gümnaasiumi staadion, 16. september kl 10
Rapla ühisgümnaasiumi staadion, 19. september kl 12
Kehtna MTK staadion, 20. september kl 11

U14 II liiga põhja/lõuna kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK vs Pärnu JK
Rapla ühisgümnaasiumi staadion, 16. september kl 18

Ilves ABC/Kalevi MV vibulaskmises
Järvakandi, 17. september

Rapla sügisturniir minikorpallis
Rapla, Sadolini spordihoone, 17.-18. september kl 10.30

Kohila SK 9. sügisturniir korvpallis 2006/07 sündinud poistele
Kohila spordihoone, 17. september kl 12 ja 18. september kl 9.30

U11 VI alagrupi kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK vs FC Tallinna Infonet I
Kohila gümnaasiumi staadion, 18. september kl 11

IV liiga põhja/lääne piirkonna kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK Märjamaa vs FC Haapsalu Harrastajad
Märjamaa gümnaasiumi staadion, 18. september kl 17.30

Jookse ja kõnni Raplamaa terviseradadel
Pirgu terviserada, 21. september kl 17.30

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
Armulauaga jumalateenistus
18. september kl 12
Leiritund
Pastoraadi Inglisaal, 18. september kl 13.30

EELK JÄRVAKANDI PAULUSE KIRIK
Armulauaga jumalateenistus
18. september kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 21. septembri lehes.

Abipalve kunstiteoste leidmiseks

Peeter Talvistu korraldab novembris Tartu Kunstima-
jas näitust, mis proovib taastada samades ruumides
viiskümend aastat varem toimunud Elmar Kitse
personaalnäitust.
„See oli esimene kord, kui niivõrd suur komplekt
(105 teost) valmis peaaegu täielikult ühe sündmuse
jaoks ning oli samas ka tõeliseks abstraktse kunsti
läbimurdeks. Kitse 1994. aasta kataloog ütles selle koh-
ta: “Seda väljapanekut võib nimetada moodsa kunsti
manifestatsiooniks ning tippsündmuseks 1960ndatel
aastatel,“ kirjeldab Talvistu viiekümne aasta tagust
näitust.
Kuna paljud toona eksponeeritud teosed võivad
paikneda üle terve Eesti, on Talvistul palve kõigile
inimestele, kellel võib olla infot Elmar Kitse tööde
asukoha kohta.
„Erinevalt paljudest toonastest näitustest on mul küll

kasutada teoste nimekiri ning suhteliselt palju näituse-
vaateid, kuid mitmete teoste praegune asukoht on olnud
siiski juba aastakümneid teadmata. Seetõttu sooviksin
nende leidmiseks paluda abi avalikkuselt ning olen
sellel eesmärgil koostanud ka infolehe aadressil www.
kunstimaja.ee/kits. Otsingutest ilmus ka artikkel Tartu
Postimehes: http://tartu.postimees.ee/v2/3826979/
kunstiajaloolane-teeb-detektiivitoeod.“
“Samba pea”. 1966. Tempera, papp. 35x50. Signatuur
all paremal. Näituse nimestikus 65, 1994 kataloogis
704. Säilinud korralik pilt, kuid asukoht teadmata.
Tartu Kunstimuuseumi fotoarhiiv.

NELJAPÄEV 15.09	REEDE 16.09	LAUPÄEV 17.09	PÜHAPÄEV 18.09	ESMASPÄEV 19.09	TEISIPÄEV 20.09	KOLMAPÄEV 21.09
ETV						
06.55 Terevisioon 08.55 Kolkakomissar Sophie Haas. Kepikõnd 09.50 Terevisioon* 11.50 Pealtnägija* 12.40 Vabariigi kodanikud (subtiitritega)* 13.35 Doksari Mida palja silmaga ei näe. Meie maailmas 14.20 OP* 14.50 Kevade ehk pildikesi koolipõlvest 15.15 Koduigatsus. Võõrlik 16.00 Holby City haigla. Peatage aeg 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 17.40 Kolkakomissar Sophie Haas. Kepikõnd 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Kahhekõne 20.30 Komöödiasarj ENSV. Punane kaelarätt 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Kapital 22.10 Ml. Sünnikoht 22.35 Arvo Pärt Inglite linnas 23.15 Max Richter. Vivaldi "Neli aastaaega". Kontsert Berliinis 16.00 Draamasari Holby City haigla. Lubadused 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 (Eesti 2009) 17.40 Kolkakomissar Sophie Haas. Peale kuut loomaaias 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.35 Komöödiasarj Kuningapere. Töökas päev 20.05 Jugoslaavia – peegli taga 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Mängufilm Minu nädal Marilyniga 23.15 Pealtnägija* 00.05 Ringvaade* 01.13 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Peale kuut loomaaias (Mord mit Aussicht, Saksa 2008) 09.50 Terevisioon* 11.50 Kahekõne* 12.15 Kapital* 12.40 Foorum (subtiitritega)* 13.40 Oma kodu 14.10 Ml. Sünnikoht* 14.35 Arvo Pärt Inglite linnas* 15.15 Max Richter. Vivaldi "Neli aastaaega". Kontsert Berliinis 16.00 Draamasari Holby City haigla. Lubadused 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 (Eesti 2009) 17.40 Kolkakomissar Sophie Haas. Peale kuut loomaaias 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.35 Komöödiasarj Kuningapere. Töökas päev 20.05 Jugoslaavia – peegli taga 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Mängufilm Minu nädal Marilyniga 23.15 Pealtnägija* 00.05 Ringvaade* 00.39 ERR.ee uudised	07.30 Mesilane Maia 07.40 Hiir Hops 07.50 Väike prints 08.15 Mukk ja Tšavapa 08.25 Meistrimehed Pat ja Mat 08.35 Lola Pikk-kõrv 08.40 Siilipoiss Alfredi salapärased seiklused 08.55 Põrsas Peppa 09.00 Üks koorilaul. Vitsalaul + Valulaul 09.05 Meie inimesed. Tom* 09.30 Oma kodu 10.00 Hommik 10.45 Õnne 13 11.15 Pealtnägija 12.05 Inimene ja loodus 12.35 Hommik Anuga* 13.50 Dallas 14.30 Dicte 15.20 SEB Tallinna Maraton* 15.50 Jalgpalli Premium liiga. Pärnu Linnameeskond - Nõmme Kalju FC 18.00 Osoon* 18.30 AK 18.40 Loodusdokk Gorillapere ja Gordon 19.35 Rahva Tujurikkuja 20.00 4x4. Tadžikistan. Türgmenistan. Usbekistan 20.30 Õnne 13 21.00 AK. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Sõda ja rahu 22.35 Lewis. 00.07 ERR.ee uudised	07.30 Mesilane Maia 07.40 Hiir Hops 07.50 Väike prints 08.10 Peeter Pikk-kõrv 08.25 Priit ja Präaks 08.35 Väike kummitus Laban 08.45 Georg Udukübara aaria 09.00 Tähendamisi. Kristlase vabadus 09.05 Prillitoos 10.00 Hommik Anuga 11.15 Iseolemine 11.40 4x4 12.10 Gorillapere ja Gordon 13.05 Mf Minu nädal Marilyniga 14.40 Dokfilm Vivaldi "Neli aastaaega" Max Richteri töötuses 15.35 Kuningapere 16.00 Kriminaalsari Lewis 17.30 Draamasari Sõda ja rahu 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 Ajavaod. Riigi mehed. Nikolai Reek 19.10 Uue aja asjad. Saast ja sodi 19.25 Kriminaalsari Hercule Poirot. Kass tuvide seas 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Kriminaalsari Sild 23.55 Draamasari Dallas 00.40 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Hengaschi Veenus 09.50 Terevisioon* 11.50 Maahommik* 12.35 Iseolemine 13.05 Hommik Anuga* 14.20 Kahhekõne (subtiitritega)* 14.45 Dokfilm Kell on Venemaal hea elada (Eesti 1998) 15.35 Hea eesti musa (ETV 2015) 16.00 Draamasari Holby City haigla. Kurat meie vahel (Inglise 2009) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Õnne 13 (Eesti 2009) 17.40 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Hengaschi Veenus 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Osoon 20.35 Meie inimesed. Barbara 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.10 Välisilma dokkaader Iraan pöördepunktis (Iran at a Turning Point, Prantsuse 2016) 23.10 Kriminaalsari Sild 01.09 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Terrorism Hengaschis 09.50 Terevisioon* 11.50 Tähendamisi. Kristlase vabadus* 11.55 Prillitoos (subtiitritega)* 12.50 Osoon (subtiitritega)* 13.20 Välisilm* 13.55 Dokfilm Euroopa populismi tõus 14.50 4x4. Tadžikistan. Türgmenistan. Usbekistan 15.20 Kahe sõbra lood (ETV 1993) 16.00 Holby City haigla. Põlemiseks liiga külm 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 (Eesti 2009) 17.40 Kolkakomissar Sophie Haas. Terrorism Hengaschis 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Vabariigi kodanikud 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP 22.10 Draamasari Koduigatsus. Et me ei unustaks 22.55 Doksari Jugoslaavia – peegli taga 23.50 Ringvaade* 00.57 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Sinirinna laul 09.50 Terevisioon* 11.50 Arvo Pärt Inglite linnas* 12.30 Meie inimesed. Barbara* 13.00 Riigikogu infotund 14.00 Ajavaod. Riigi mehed. Nikolai Reek* 14.25 Kriminaalsari Hercule Poirot. Kass tuvide seas (Agatha Christie's Poirot, Inglise 2008)* 16.00 Draamasari Holby City haigla. Alla ja üles (Holby City, Inglise 2009) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Õnne 13 (Eesti 2009) 17.40 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Sinirinna laul (Mord mit Aussicht, Saksa 2010)* 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Foorum 22.40 Kriminaalsari Mammom. Oh-ver 23.40 Ringvaade* 00.46 ERR.ee uudised

ETV 2						
07.00 Animasarjad 08.15 Lastetuba 08.25 Kiisud, edasi! 08.35 Mesitaru 08.45 Rüütel Rooste 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Teaduspalavik 11.35 Animaatsoon11.50 Instinkt 12.05 Eesti muusikavideod 12.34 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Hiir Hops 16.00 Lastetuba 16.10 Animasarjad 17.35 Priit ja Präaks 17.45 Vikerkaar Rubiin 18.00 Beni ja Holly väike kuningriik 18.10 Džungliässad 18.20 Toredate Asjade saar 18.30 Lastetuba 18.50 Tugitoolisport 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Tareq Taylori Põhja-maade kokakunst 20.00 Aeg-Ruum 20.50 Tuvitádi 21.00 Eesti lipp ümber Islandi 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Keeluaja kuningas 22.35 Miranda 23.05 Eesti Top 7 23.55 dokkaader K2 - puudutades taevast 00.54 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.15 Lastetuba 08.25 Kiisud, edasi! 08.35 Toredate Asjade saar 08.45 Kosmoselendurid 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Möistlik või mõttetu 11.35 Fragile. Nägemiseni laval 12.15 Eesti muusikavideod 12.43 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Maša ja karu 16.00 Lastetuba 16.15 Animasarjad 17.25 Mina ja Miia 17.50 Mukk ja Tšavapa 18.00 Georg Udukübara aaria 18.20 Meistrimehed Pat ja Mat 18.30 Lastetuba 18.45 Lotte 18.50 Lola Pikk-kõrv 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 4x4. Magadan 20.00 maalML Inglise kool Hiina moodi 20.50 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst 21.25 Ewert and the Two Dragons 21.30 Kultuuriuudised 23.05 Norman Vallutaja 23.55 Keeluaja kuningas 00.57 ERR.ee uudised	09.00 Kolmik teemandijahil 09.25 Põrsas Peppa 09.30 Kosmoselendurid 09.45 Sügise laulud 10.10 Miina ja Miia 10.35 Karusmarjad metsikus looduses 11.00 Eestlipp ümber Islandi 11.30 Lurich 12.50 Missioon 13.45 Gloria (USA)* 15.45 8 mm ELU 16.15 Noortebänd 2015 17.00 Kolmik teemandijahil 17.30 Buratino tegutseb jälle. Muistsed eestlased 18.00 Suvelõpp Viljandis 18.25 Lammas Shaun 18.30 Operaator Kõps marjametsas 18.55 Mesilane Maia 19.05 Loomaaia tee 64 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 maallM Inglise kool Hiina moodi 20.30 8 mm ELU 21.00 Teaduspalavik. Liblikavõrguga Boliviias 21.30 Eesti lipp ümber Islandi 22.00 AegRuum Vähk - unustatud teerada 22.50 Maailma kino Minu väike öde 00.29 ERR.ee uudised	09.00 Ninasarvik Otto 10.15 Väike printsess 10.25 Põrsas Peppa 10.35 Karusmarjad metsikus looduses 11.00 Eestlipp ümber Islandi 11.30 Lurich 12.50 Missioon 13.45 Gloria (USA)* 15.45 8 mm ELU 16.15 Noortebänd 2015 17.00 Kolmik teemandijahil 17.30 Buratino tegutseb jälle. Muistsed eestlased 18.00 Suvelõpp Viljandis 18.25 Lammas Shaun 18.30 Operaator Kõps marjametsas 18.55 Mesilane Maia 19.05 Loomaaia tee 64 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 maallM Inglise kool Hiina moodi 20.30 8 mm ELU 21.00 Teaduspalavik. Liblikavõrguga Boliviias 21.30 Eesti lipp ümber Islandi 22.00 AegRuum Vähk - unustatud teerada 22.50 Maailma kino Minu väike öde 00.23 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.35 Priit ja Präaks 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 09.35 Eesti lood 10.05 Holby City haigla 11.05 4x4 11.33 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Maša ja karu 16.00 Lastetuba 16.15 Mis? Miks? Kuidas? 16.20 Tinga Tinga lood 16.30 Oktonaudid 16.40 Indiaanipoiss Yakari 16.55 Põrsas Peppa 17.00 Karusmarjad metsikus looduses 17.25 Tuutu ja Potsu 17.35 Siilipoiss Alfredi seiklused 17.45 Sammaltee hammas, kus sa oled? 18.00 Rüütel Miku 18.10 Susapusa Okidos 18.20 Mesitaru 18.30 Lastetuba 18.45 Milly murrab pead 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipek) 19.30 Möistlik või mõttetu 20.00 Everglades - võimas, kuid habras 21.00 4x4 21.30 Kultuuriuudised 21.35 8 mm ELU 22.30 Mehed 00.30 Eesti TOP 7* 01.23 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.15 Lastetuba 08.35 Mesitaru 08.40 Milly murrab pead 08.50 Oktonaudid 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Muutumise vaev 11.45 Eesti muusikavideod 12.17 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Väike kummitus Laban 16.00 Lastetuba 16.15 Animasarjad 17.00 Karusmarjad metsikus looduses 17.25 Tuutu ja Potsu 17.35 Siilipoiss Alfredi seiklused 17.45 Vikerkaar Rubiin 18.00 Beni ja Holly kuningriik 18.10 Džungliässad 18.20 Toredate Asjade saar 18.30 Lastetuba 18.45 Lola Pikk-kõrv 18.50 Lammas Shaun 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipek) 19.30 Teaduspalavik 20.00 Inimese lummavad maastikud 21.00 Miranda 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Teaduspalavik 22.05 dok Tote ja tema öed 23.40 Üks kohtumine 01.05 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 08.35 Mis? Miks? Kuidas? 08.40 Toredate Asjade saar 08.45 Lola Pikk-kõrv 08.50 Oktonaudid 09.00 Ringvaade 10.05 Holby City haigla 11.05 Teaduspalavik 11.35 Üks kohtumine 12.55 Eesti TOP 7 13.45 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Hiir Hops 16.00 Lastetuba 16.15 Rütütel Rooste 16.30 Tammetõru seiklused 16.55 Kriksatrullid 17.00 Karusmarjad metsikus looduses 17.25 Väike printsess 17.35 Peeter Pikk-kõrv 17.45 Sammalhammas, kus sa oled 18.00 Rüütel Miku 18.10 Susapusa Okidos 18.25 Mesitaru 18.30 Lastetuba 18.45 Lammas Shaun 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 RUUM/Soo tänav 20.00 Jäakarude suvi 21.00 Eesti lood 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Inimkapital 23.25 Iraan pöördepunktis 00.25 ERR.ee uudised

KANAL 2

06.15 Meie Charly 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Pilvede all 12.30 Suur lotokolmapäev 13.30 Heeringas Veenuse õlal 13.50 Meie Charly. Kõik pole kuld, mis hiilgab 14.50 Küladetektiivid. Viimane tööülesanne 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Meie aasta Austraalias 20.30 Kohe näha, et vanad sõbrad 21.30 Jumal tänatud, et sa siin oled! 23.05 Mf Projekt X 00.50 Mf Blitz* Meeste ülesandeks on uurida politseinike mõrvaseeriat 02.25 Rizzoli ja Isles. Ahvenapüük. Tapetakse kalapüügi turniiri juhtinud kalur 03.10 Reporter 04.00 Krimi* 04.30 Küladetektiivid. Viimane tööülesanne 05.25 Piinlikud kehad	06.15 Meie Charly. Kõik pole kuld, mis hiilgab 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Meie aasta Austraalias 12.00 Kohe näha, et vanad sõbrad 13.00 Jumal tänatud, et sa siin oled! 13.50 Meie Charly. Sügaval südames 14.50 Küladetektiivid. Looritatud surm. Mõrvatakse mesinik Peter von Gleis 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Animafilm Hop 22.00 Mf Reis 2. Saladuslik saar 00.00 Mf Punamütsike 01.55 Mf Projekt X* 03.15 Reporter* 04.05 Saage tuttavaks* Getter Jaani on rõõmsameelne neiu, kes ei kohku mitte millegi ees! 04.30 Küladetektiivid. Looritatud surm 05.25 Piinlikud kehad - teismelised. Halvasti koheldud kehad	06.15 Ameerika talent 07.50 Preili Moon 08.05 Top Shop 08.20 Animafilm Hop 10.10 Aedniku aabits. Testime viinamarjasorte 10.40 Hooaeg 11.30 Rooli võim 12.00 Kohe näha, et vanad sõbrad 13.00 Saage tuttavaks* Getter Jaani 13.30 Radar 14.30 Eesti staarid suure läbimurde ootel 15.30 Kodutunne 16.30 Saladused 17.00 Mida süda nõuab 19.00 Reporter+ 19.35 Galileo 21.05 Meie aasta Austraalias. Tuuli Roosma perekonna seiklused Austraalias 21.35 Sajandi valitsejanna. Algab uus eepiline draamasari, mis räägib tõestisündinud loo kaunist Kösemist, endisest orjatarist, kes tõusis Türgi ajaloo kõige võimsamaks naiseks 23.45 Mf Südamesõbra pulm 01.55 Mf Reis 2. Saladuslik saar 03.30 Mf Punamütsike* 05.10 Hooaeg 05.50 Reporter+*	06.15 Aedniku aabits 06.40 Südame seadus 08.15 Galileo 09.45 Animafilm Punamütsike kurjuse vastu 11.30 Nädalalõpp Kanal 2ga videod 13.00 Naabriplika. Vallavanema veenmine 14.00 Pilvede all. Piret püüab leida parimat lahendust, kuidas Sirjet aidata, kuid emal on omad plaanid. Maimu tuleb Erikule külla, kuid leiab eest hoopis Liina. Albert ei mõista Inna käitumist. Sirje koolib Pireti juurde 15.00 Inga Lindström. Teine võimalus 17.00 Rosamunde Pilcher. Argentiina tango 19.00 Reporter+ 19.35 Ameerika talent 21.25 Mängufilm Raev 00.05 Kõök 00.35 Mängufilm Hawaii kelmid ja pühakud 02.10 Mf Südamesõbra pulm 03.55 Südame seadus. Võimalik adopteerimine paneb emotsioonid keema 05.25 Saage tuttavaks. Koit Toome 05.50 Reporter+*	06.15 Meie Charly. Sügaval südames 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Sajandi valitsejanna 13.40 Heeringas Veenuse õlal 13.50 Meie Charly. Lapsed, lapsed 14.50 Küladetektiivid. Sähk, matt ja surnud 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Kõök. Seff läheb motojõuguga tülli 20.30 Kodutunne 21.30 Naabriplika. Vallavanema vapustused 22.30 Ühikarotid. Suurlinna tuled 23.30 Mõrvaennetajad. Naise- tapja. 00.25 Seadusesilm. Raylan jälitab maffiasõdurit 01.15 Galileo* 02.30 Reporter* 03.20 Mängufilm Hawaii kelmid ja pühakud 04.45 Küladetektiivid. Sähk, matt ja surnud 05.30 Piinlikud kehad - teismelised. Olen ma normaalne?	06.15 Meie Charly. Lapsed, lapsed 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Naabriplika. Vallavanema vapustused 12.30 Kodutunne* Millise nipiga suurpeere Eesti vabariigis ära elab? 13.30 Heeringas Veenuse õlal 13.50 Meie Charly. Asjadeotsija Charly 14.50 Küladetektiivid. Hooga surma 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 Eesti staarid suure läbimurde ootel 22.30 Chicagotuletõrje 23.25 Mf Päike-sepisarad 01.50 Seadusesilm 02.35 Mõrvaennetajad. Naise- tapja. 03.20 Reporter* 04.10 Eetriapsud 2015 04.20 Ühikarotid. Suurlinna tuled 05.10 Saage tuttavaks. Grete Paia 05.30 Piinlikud kehad. Poisid	06.15 Meie Charly. Asjadeotsija Charly 07.10 Warneri multimaania 08.00 Reporter* 09.00 Kaunis Dila 10.00 Lihtsalt Maria 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Eesti staarid suure läbimurde ootel 12.30 Radar 13.30 Heeringas Veenuse õlal 13.50 Meie Charly. Halvad unenäod 14.50 Küladetektiivid. Surm näitab muskleid 15.50 Tüdruk nimega Elif 17.00 Lihtsalt Maria 18.00 Kaunis Dila 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 21.00 Saladused. Armusuhe endast noorema kolleegia osutub farsiks! 21.30 Pilvede all 22.30 Saage tuttavaks: Cool D 23.00 Rizzoli ja Isles 23.55 Vanga 01.00 Chicago tuletõrje 01.50 Tants, kui oskad 03.20 Reporter* 04.10 Eetriapsud 2015 04.20 Rooli võim 04.50 Hooaeg 05.30 Piinlikud kehad - teismelised
--	---	--	--	--	--	--

TV3

06.15 Käsna-Kalle Kantpüks 06.40 Transformerid: Prime ja tema tiim 07.05 Käpapatrull 07.35 Armastuse võim 08.35 Minu köök on parim 09.50 Kirgide torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Tõelised Eesti mehed 12.40 Papad Mammad 13.40 TV Offers telepood 13.55 Südameasi: Tere ja hüvasti 15.00 Armastuse võim 16.00 Vaprad ja ilusad 16.25 Kirgide torm 17.30 Minu köök on parim: Lohutusring: Nev ja Kell 18.45 Seitsmesed uudised 20.00 Tule mulle naiseks 20.30 Kättemaksukontor: Droonimõrvad 21.35 Evelin 22.35 Mf Novembrimees 00.50 Quantico 01.50 Vaga vesi: Rõõmsad rajad. Rantšos töötanud mees leitakse surnult 02.45 Tule mulle naiseks 03.10 Evelin 04.10 Võimalik vaid Venemaal* 04.20 Seitsmesed uudised 05.25 Südameasi*	06.15 Käsna-Kalle Kantpüks 06.40 Transformerid: Prime ja tema tiim 07.05 Käpapatrull 07.35 Armastuse võim 08.35 Minu köök on parim 09.50 Kirgide torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Kättemaksukontor: Droonimõrvad 12.45 Evelin 13.40 TV Offers telepood 13.55 Südameasi: Salapulm 15.00 Armastuse võim 16.00 Vaprad ja ilusad 16.25 Kirgide torm 17.30 Minu köök on parim: Lohutusring 18.45 Seitsmesed uudised 20.00 Otseülekanne TV3 suurelt juubeligalt: Me armastame Eestit juba 20 aastat! 22.30 Mf Smoking 00.35 Mf Reede 13 02.40 Kaunitar ja koletis: Valevorst. Catherine ja Vincent jälitavad salapärase koletist 03.30 Moodne perekond: Pulmad 0
--	--

**Kuga mööblikauplustes müügil
SUUR VALIK köögi-, elutoa-,
lastetoa- ja magamistoamööblit.**

VALIK TÄIENE PIDEVALT!

**Tule ja tutvu! Hinnad soodsad
Suurema ostu puhul tingimisvõimalus.
JÄRELMAKS PROTSENDIVABA!**

MEIE KAUPLUSED:

RAPLAS Piiri 5A,
E-R 9.30-18, L 9-15
Telefon 489 4453

PÕLVAS Jaama 69 D
telefon 799 1489

VALGAS Vabaduse 2
telefon 767 0173

JÕGEVAMAAL Pauastveres
telefon 77 1310

TÜRIL Tehnika 8
E-R 9.30-18, L 9-15
telefon 384 8576

VILJANDIS Riia mnt 52
telefon 433 6029

ABJA-PALUOJAS Tiigi 1, telefon 436 0158

KUGA mööblid
kogemus mugavusest

Kohila Vallavalitsus
kehtestas 05. 09. 2016
otsusega nr 239
Kohila Gümnaasiumi
juurdehituse
DETAILPLANEERINGU.

Planeeringuga määratakse
gümnaasiumi juurdehituseks
ehitusõigus ja maa-
kasutuse, liikluskorralduse
ja tehnilise taristu rajamis-
põhimõtted üldplaneeringu-
guga ette nähtud ühiskond-
like hoonete ja transpordi-
maal.

Detailsemalt www.kohila.ee
planeeringute kataloog
DP 001 14.

**Raplamaa tootjate
ühine kauplus on avatud**

T-R kella 10-17.30 ja L kella 10-14

(esmaspäeval, pühapäeval ja riiklikel pühadel suletud)
Hariduse 3, Konsumi kõrval. Talupoega ühest uksest

Tel 5788 0357,
e-post: raplamaatoode@gmail.com

Koduleht: www.raplamaatoode.ee

Ootame endaga liituma ka uusi tootjaid.

Eelistage Raplamaist!

RAPLA KÜTTEKONTOR

**MÜÜB LÕHUTUD LEPA KÜTTEPUID
(25-60 cm, ka võrkkotis).
Müüme ka PUIDUBRIKETTI.**

**Hinnad soodsad!
Tel 516 6305**

- Ostame METSAKINNISTUID,
ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263

Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja
läbiraiutud kinnistuid

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

sügispaakkumine!
PVC
AKNAD
- 62%

Rapla Viljandi mnt.19

Amves

489 7306

MAGAZIIN

www.magaziin.ee

1 hind = 2 tekki!

Tekk Frette All Seasons

160x210 cm | 200x210 cm | 240x220 cm
24,90 €/32,00 € | 26,90 €/34,00 € | 28,90 €/36,00 €

- 2-osaline, kasuta eraldi
või koos!
- antiallergiline!

Pakkumine kehtib 01.09.-28.09.2016 või kuni kaup jätub.

Asume Nore Keskuses, Viljandi mnt 72, Rapla

pm
PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepaku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveoteenust.
- kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

**Müüa 4-toaline korter
Sikupilli rajoonis Pallasti tänaval
Üldpind 50 m²**

Korter on ehitatud sisekujundaja nõuannete järgi. Korter müüakse kogu mööbli ja tehnikaga. Kolmele avarale toale lisaks sai remondi käigus rõdust ehitatud söögituba/kodukontor. Kaks magamistuba ja avatud köögi elutuba. Maja on ehitatud kaheksakümne aastate lõpus.

Elamut ümbritseb sepistatud raudaet ja kaunist haljastatud roheala. Maja hoovis on lastenurk, sisehoovis on parkimiskoht igale korteriomanikule. Trammipeatus 3 minuti jalutuskäigu kaugusel, Maxima toidupood 2 minuti kaugusel. 10-minutilise jalutuskäik viib KUMU kunstimuuseumisse ja Kadrioru parki. Huvi korral helistage ja tulge vaatama. Tel 505 3697.

89 000 €

Treradio

Raplamaa Hommik!

Kohalikud uudised, ilm
horoskoop, värsked ajalehed
ja palju muud põnevat!

Igal tööpäeval
7:30 - 10:00

Raplamaal
91,3 MHz
www.treradio.ee

**Ostame metsamaterjali,
raieõigust ja metsakinnistuid.**

Tel 514 8238, 523 7944, 503 8777
e-mail: eesti@metsagroup.com

Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS

HIIU TÕSINE NALI

JA

EMM
...MÕISA
(mõisa-
kompleks
Hiiumaal)

DEJA...
AIRA
PÕRISEV
TÄHT

NUMBER
ROHUKÜLA
VASTAS-
SADAM

SINA
PÄRAMINE
ÕLU
(Hiiumaal)

MÕJUVÄLI
KAI UUS
EESTI
SELTS

PÜHERDAD
KOOMIK
... LINN
(Kärdla)
TULISTADA

SÕJAV.
KURSUSE
LÜHEND
...TARA
(lobisev)

PEA-BUNDY
AJA-
KIRJANIK
(gaidide
juht)

KÜLA HIU-
MAAL ja
seal asuv
PUUPÕLE-
TUSAHI

VÕRGU-
KUDUMIS-
PULK
NOOS

VILJA
PARSILE
TÕSTMA
SIIM HUNT
TOLLES

HIIU NAISE
PEAKATE
REET
SAAR

KIIRELT
(muus)
KIRENOOLTE
LENNUTAJA
AAR

SADAMA-
KÜLA
HIU-
MAAL
ANU RAUD
APRILL

SUPILINNA
UULITS
OMA ... (Kar-
jala ajaleht)
RIHO ILUS

HIU-
MAA
...KOOL
(S-Mõisaa)
...KADE
(kaasakitsi)

ESINEMIS-
RADA
JANUSE
HÜÜE

HIU-
MAA
OLEMUS
...AUK (roog-
katuses)

RIIKLIK AS
RAHVALIKU
DEBIILSUSE
INSTITUT-
SIOON
...OOT

MUUSIK
LEGEN-
DAARNE
LAEVNIK
IRIDIUM

POMMITUS-
LENNUK
KÖHH
ARSEEN

ÖLLEPUBI ja
ÖLLETAGE-
MISE HOO-
NE KÄRDLAS
ESS

TONN
PEITU
PUGENUD
KIRE
KÜÜSIS

...SÜSTEEM
TUTIKAS
PIIRKOND
KREEKAS

SÖÖMISE
EELDUS
KÄINA
ÜMBRUSE
HIIDLANE

SÜD-OST
ANNE AUS
PIIMAEMA
ÄIADE
KAASAD

KÖÖGITÜD-
RUKU TIITEL
HIIDLASED
ON OLEMU-
SELT ...

EEST LÄBI
HORISON-
TAALSES
ASENDIS
VIIBIMA

VANUSE
TAVATU
OBJEKT
NORD

NEEME
KUS OLED?
SURVET
AVALDADES
NÕUDMA

2.
RANNA...U
(legendaarne
kohvik Kärdla
rannas)

TEISE
RINGI ROHI
SIIM RAUD
ADOLF
MARDIKAS

GALLIUM
VÄIKE PINK
(Hiiumaal)
LAULJATAR

LENDUV
AINE
RÄNI
LUTSIB

SMUULI
NEID
IVAN
ÕÕBIK
INIMTÄHT

PÄEVASAAR
(Hiiumaa
saksa ja
rootsi k)
UPITAD

ILMAR
AASTA
VEELEM
TERAVILI

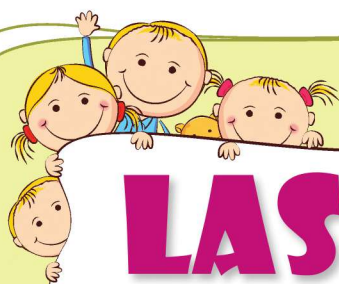
BERTA
STEPAN
IVANOV

HIIU maakond
PÜHALEPA vald
Teed hooldab:
HIIU TEED OÜ
Infotelefon:
1510

Hiidlased ja saarlased
elavad kõrvuti saartel,
mõlemad on toredad,
aga siiski on
.....!!!

Koostas: Aivi Meister

*09-10.09 toimus Rapla valla Leader sidusrühma reis Hiiumaale (spikerdamiseks samasisuline artikkel)

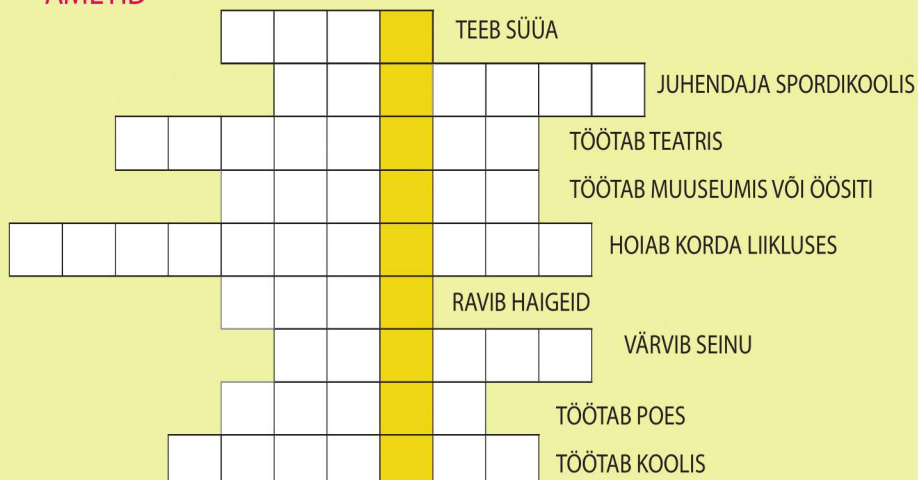
LASTELE

AUHINNAKS

Liikluslinnaku ja Mängudemaja perepääsme
(2 täiskasvanut ja 2 kuni 12-aastast (k.a) last)

AMETID

LAITSE RALLY PARKI LIIKLUSLINNAKU JA MÄNGUDEMAYA PEREPÄÄSME
(2 täiskasvanut ja 2 kuni 12-aastast (k.a) last) VÕITIS STEN-ERIK TREIER

EELMISE MÕISTATUSE VASTUS OLI „VANAEMA JA VANAISA“

ÕIGESTI VASTASID:

ROLAND KLAAS
ARON TERRAS
ROBIN VÄRK
RIIVO AAS
JAAN-MARTEN LAURIMAA
LISANNA ALLIKA
OSKAR HÄRMASTE
GÜNTHER ERIK NISU
LISETE LAINAS
HANNAGRETE SEPP
HELINA BAKAJEV
MARGO PULVER
KÄROLIIS HIETAM
KERLI HIETAM
MAILIS RAIDMA
BERIT LIIMANN
ANDREAS LIIMANN
ANNAMARI MÖTTUS
ANNALOORE MÖTTUS
TRIINE TOMINGAS
KRISTINE-MARII TUUGA
KAROL KEELMANN
RENNO KEELMANN
ERKI ÜTSMÜTS
GEORG LAURI
ALEX VALNER
STEN-ERIK TREIER
ISABEL AMELIA SOOSALU
HEGERT AASA
HENDRIK AASA
HELIISA AASA
ROBIN KAIS
STEN ERIK EHALA
FRANZ MARKUS JÜRIMAA
ANNI GRETE JÜRIMAA

Kõikide õigesti vastanute vahel
loosime välja AKUPANGA

Saada ristsõna vastus hiljemalt 19. septembriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil mnt 6, Rapla 79511. NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused. Auhinna saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

7. septembril ilmunud suure ristsõna vastus on „SÜGI-SEL KANARBIKUS POHLAJAHT“
Talupoe kinkekaardi võitis EHA SELLING

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

Vastus

Nimi

LASTE RISTSÕNA
VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

Siim Solman

Laupäeva imeline ilm ajas Rapla kardirajale kokku hulganisti motospordifänne. Toimusid Kamasa Tools Drifti superfinaalid, MV ja karikasarjade arvestuse PRO-AM ja Street klasside viimane võistlus.

Viimasele võistlusele andsid jumet 16 Läti Street klassi sõitjat ja üks kiire ja „viha-“ neiu Soomest. Vahest üks vaatamängulise- maid kihutamisi olid PRO-klassi tandemsõidud, kus kaks autot pidid driftima kül- külje kõrval sünkroonselt ning tagaajaja ülesandeks oli driftida võimalikult täpselt eessõitja järgi. Tundub, et Rapla kardirada on drifti- võistluseks üsna ideaalne paik, sest võistlus oli võimas, rahvast palju ja osalejaid rohkesti.

Tandemsõit.

Enne starti.

Kärssav kumm ja rajud hobujõud

Uhked autod ja kuumad tüdrukud käivad ikka käsikäes.

Võib ainult aimata, kui palju rehve kulub sellistel võistlustel.

Fotod: SIIM SOLMAN

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084
faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee,
kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson. **Tegevtoimetaja:** Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2139), Mariliis Vest (489 2137), Stina Andok, Helerin Värone, Haldi Ellam, Katri Reinsalu

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138). **Kujundaja:** Ulvi Blande (489 2138).
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)

Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). **Reklaamijuht:** Kadri Paju (489 2131)
Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetuse võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 19 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. **Trükk AS Printall.** Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eal.lee või tel 646 3363